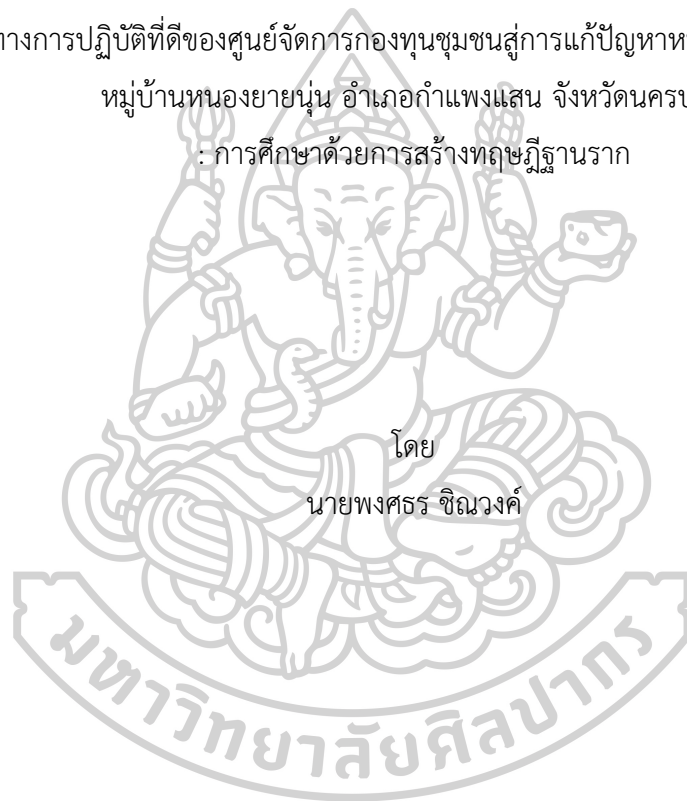

แนวทางการปฏิบัติที่ดีของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนสู่การแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน
หมู่บ้านหนองยายนุ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
: การศึกษาด้วยการสร้างทฤษฎีฐานราก

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

แนวทางการปฏิบัติที่ดีของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนสู่การแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน
หมู่บ้านหนองยายนุ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
: การศึกษาด้วยการสร้างทฤษฎีฐานราก

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2563
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

SOLVING HOUSEHOLD DEBT PROBLEM BY COMMUNITY FUND MANAGEMENT
CENTER PROCESS BEST PRACTICE OF COMMUNITY FUND MANAGEMENT
CENTER FOR SOLVING HOUSEHOLD DEBT PROBLEMS OF BANNONGYAINOON,
KAMPHAENGAEN DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE : A STUDY FOR
CONSTRUCTING GROUNDED THEORY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Arts (Public and Private Management)
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2020
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ	แนวทางการปฏิบัติที่ดีของคุณย์จัดการกองทุนชุมชนสู่การแก้ปัญหา หนี้สินภาคครัวเรือน หมู่บ้านหนองยายนุ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม : การศึกษาด้วยการสร้างทฤษฎีฐานราก
โดย	พงศธร ชินวงศ์
สาขาวิชา	การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน แผนก ก แบบ ก 2 ระดับปริญญา มหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	รองศาสตราจารย์ ดร. พิทักษ์ ศิริวงศ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย
.....ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.ปริญญา หรูนโพธิ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์)

.....ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(อาจารย์ ดร.มรกต กำแพงเพชร)

621220007 : การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทบัณฑิต

คำสำคัญ : ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน, แนวทางการปฏิบัติที่ดี, หนี้สินภาคครัวเรือน

นาย พงศธร ชินวงศ์: แนวทางการปฏิบัติที่ดีของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนสู่การแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน หมู่บ้านหนองยายนุ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม : การศึกษาด้วยการสร้างทฤษฎีฐานราก อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รองศาสตราจารย์ ดร. พิทักษ์ ศิริวงศ์

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการณ์การจัดการหนี้สินภาคครัวเรือนและเพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการปฏิบัติที่ดีในการแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน หมู่บ้านหนองยายนุ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยกระบวนการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนสู่การสร้างทฤษฎีฐานราก เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ตัวแทนหน่วยงานราชการที่กำกับดูแล คณะกรรมการและสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น รวมทั้งสิ้น 15 คน โดยใช้เครื่องมือแนวคำถามแบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จะนำมาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้า วิเคราะห์เนื้อหา สรุป และนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบการพรรณนาความและการสร้างทฤษฎีฐานราก

ผลการศึกษาพบว่าศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น ประสบความสำเร็จในการใช้กระบวนการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนผ่านกองทุนชุมชนซึ่งเป็นสมาชิก 4 กองทุน การดำเนินงาน 3 ปี สมาชิกจำนวน 49 ราย สามารถปลดหนี้ได้สำเร็จจำนวน 3 ราย ส่วนอีก 46 รายที่เหลือลดหนี้ได้ตามกำหนดเวลาในสัญญาเงินกู้ฉบับใหม่ ส่วนแนวทางปฏิบัติที่ดีในการแก้ไขปัญหาหนี้สินคือ 1) การร่วมกันสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง จัดตั้งสวัสดิการชุมชน 2) คัดเลือกคณะกรรมการและลูกหนี้ที่มีคุณภาพมาร่วมกลุ่มขึ้นใหม่ 3) ปลุกฝังแนวความคิดการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและการออมเงิน 4) การวางแผนการปลดหนี้ให้กับสมาชิก และ 5) การสร้างบรรทัดฐานที่ดี เช่น การเอื้อเฟื้อ การมีปณิธานที่ดีในการปลดหนี้ ให้เกิดในสังคมของชุมชนและในกลุ่มสมาชิกกองทุนชุมชน

621220007 : Major (Public and Private Management)

Keyword : COMMUNITY FUND MANAGEMENT CENTER, BEST PRACTICE, HOUSEHOLD DEBT

MR. PONGSATORN CHINNAWONG : SOLVING HOUSEHOLD DEBT PROBLEM BY COMMUNITY FUND MANAGEMENT CENTER PROCESS BEST PRACTICE OF COMMUNITY FUND MANAGEMENT CENTER FOR SOLVING HOUSEHOLD DEBT PROBLEMS OF BANNONGYAINOON, KAMPHAENSAEN DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE : A STUDY FOR CONSTRUCTING GROUNDED THEORY THESIS ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR PITAK SIRIWONG, Ph.D.

This research aims to study 1) situation of Household Debt Management 2) study and analyze best practices in solving household debt problems of Bannongyainoon, Kamphaengsaen district, Nakhon Pathom province by community fund management center process to grounded theory. Collect information by participatory observation, in-depth interviews and focus group. The main informants are government agency and committees and members of Bannongyainoon community fund management, 15 people. Apply structured questionnaire tools and participatory observations for collect information. Apply triangulation for check the validity of the qualitative data. Analyze, summaries and present study results in the form of descriptions and grounded theory.

The results showed that Bannongyainoon community fund management can solve household debt problem by by community fund management center process which are four fund members. In operation for 3 years, 3 members get off debt and 46 members make payments on time. Best practices for solve debt problems are: 1) Build strong community and establish community welfare. 2) Select qualified committees and debtors to form a new group. 3) Cultivate the concept of sufficiency economy and saving money. 4) Planning for debt discharge for members. And 5) Establish good norms such as generosity and the intention to get out of debt. To be born in community and fund members community.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณ รศ.ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาคอยให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางในการดำเนินงานขั้นตอนต่าง ๆ รวมทั้งแก้ไขข้อบกพร่องให้กับผู้วิจัย ขอขอบคุณอาจารย์ ดร.ปริญญา หรุษนโพธิ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.มรกต กำแพงเพชร ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ที่ได้สละเวลาพิจารณาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แก้ไขข้อบกพร่องและให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัย ส่งผลให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณคณาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชนทุกท่าน ที่ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้กับผู้วิจัยเพื่อนำมาปรับใช้ในการวิจัย รวมทั้งเจ้าหน้าที่จากคณะวิทยาการจัดการที่ช่วยประสานงานด้านต่าง ๆ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่มหาวิทยาลัยออกแนวทางให้ดำเนินกิจกรรมผ่านระบบออนไลน์

ขอขอบคุณนายสมชาย สุเทศ อดีตพัฒนาการอำเภอกำแพงแสน คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น สมาชิก และชาวบ้านบ้านหนองยายนุ่น หมู่ 3 ตำบลกระตี่ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ เป็นข้อมูลให้กับผู้วิจัยนำมารวบรวม จนสามารถจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ท้ายสุดนี้ขอขอบคุณ พ่อ แม่ และญาติพี่น้อง ที่คอยสนับสนุนกำลังใจ ให้กำลังใจตลอดจนเพื่อนร่วมชั้นเรียนในรุ่น 13 ที่คอยส่งต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลอยู่เสมอ

พงศธร ชินวงศ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ที่มาและความสำคัญ.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
3. ขอบเขตของการวิจัย.....	3
4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
5. นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
1. แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12.....	7
2. แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน.....	12
3. แนวคิดเกี่ยวกับหนี้สิน การบริหารสินเชื่อชุมชน และการบริหารจัดการหนี้โดยกระบวนการ..	16
4. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน และการพัฒนาศักยภาพขององค์กรชุมชน.....	26
5. ข้อมูลของหมู่บ้านหนองยายนุ่น หมู่ที่ 3 ตำบลกระต๊อบ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ...	30
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	33
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	38
ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	38

การเลือกพื้นที่การวิจัย.....	39
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	40
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	40
การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล.....	41
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	42
การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล.....	42
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	43
1. สภาพการณ์การจัดการหนี้สินภาคครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น อำเภอคำแพ่งแสน จังหวัดนครปฐม.....	44
2. แนวทางการปฏิบัติที่ดีในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน หมู่บ้านหนองยายนุ่น อำเภอ คำแพ่งแสน จังหวัดนครปฐม.....	57
3. รูปแบบการปฏิบัติที่ดีในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน.....	64
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะการวิจัย.....	69
1. สภาพการณ์การจัดการหนี้สินภาคครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น อำเภอคำแพ่งแสน จังหวัดนครปฐม.....	69
2. แนวทางการปฏิบัติที่ดีในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน หมู่บ้านหนองยายนุ่น อำเภอ คำแพ่งแสน จังหวัดนครปฐม.....	70
3. รูปแบบการปฏิบัติที่ดีในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน.....	77
ข้อสรุปเชิงทฤษฎีจากผลการศึกษา.....	78
อภิปรายผล.....	81
ข้อเสนอแนะ.....	88
รายการอ้างอิง.....	90
ภาคผนวก.....	94
ประวัติผู้เขียน.....	99

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ตารางแสดงจำนวนเงินกองทุนสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น.....	47
ตารางที่ 2 ตารางแสดงสมาชิกปี 2561 จำนวน 15 ราย.....	49
ตารางที่ 3 ตารางแสดงสมาชิกปี 2562 จำนวน 15 ราย.....	50
ตารางที่ 4 ตารางแสดงสมาชิกปี 2563 จำนวน 19 ราย.....	51

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 รูปตัวอย่างกระบวนการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา	23
ภาพที่ 2 แผนภาพแนวทางการปฏิบัติที่ดีของชุมชนในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน	72
ภาพที่ 3 แผนภาพแนวทางการปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน	73
ภาพที่ 4 แผนภาพแนวทางการปฏิบัติที่ดีของสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน	74
ภาพที่ 5 แผนภาพแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการคัดเลือกสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน	75
ภาพที่ 6 แผนภาพแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการคัดเลือกลูกหนี้รายใหม่ของกองทุนสมาชิก	76
ภาพที่ 7 รูปแบบการปฏิบัติที่ดีในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน	78
ภาพที่ 8 รูปแบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน	81

บทที่ 1

บทนำ

1. ที่มาและความสำคัญ

ประเทศไทยมีการกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมเพื่อให้เป็นประเทศที่ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ก้าวข้ามจากการเป็นประเทศกำลังพัฒนาไปสู่ประเทศพัฒนาแล้วโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในปีพุทธศักราช 2561 ได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - พ.ศ. 2580) เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินกิจการภาครัฐให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีความต่อเนื่องในระยะยาว รวมทั้งแผนแม่บทต่าง ๆ ที่ดำเนินการจัดทำหลังการประกาศใช้ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี จะต้องมีแนวทางที่สอดคล้อง ตามทิศทางการพัฒนา 6 ด้าน ครอบคลุมการพัฒนาประเทศในทุกองค์ประกอบ ประกอบด้วย ด้านความมั่นคง ด้านการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ มีการกำหนดเป้าหมายความสำเร็จ และตัวชี้วัดกำกับไว้ในทั้ง 6 ด้าน เพื่อให้เกิดการประเมินผลการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม (ยุทธศาสตร์ชาติ, 2561: 1-9)

นอกเหนือจากยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประเทศไทยยังมีการกำหนดแผนแม่บทที่สำคัญคือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยแผนนี้จัดทำขึ้นเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ปัจจุบันแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่มีผลบังคับใช้คือ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2564 เนื้อหาสำคัญของแผนฯ ได้นำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ในส่วนของรัฐบาล ได้ดำเนินการตามนโยบายเร่งด่วนที่ได้แถลงไว้กับรัฐสภา เพื่อตอบสนองต่อคำสัญญาที่ได้หาเสียงไว้ก่อนการเลือกตั้ง และการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นโยบายเร่งด่วนที่รัฐบาลให้ความสำคัญคือการแก้ไขปัญหาในการดำรงชีวิตของประชาชน รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เร่งพัฒนาให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ ลดหนี้สินภาคครัวเรือน 3 ส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐบาลคือ 1. กองทุนหมู่บ้าน 2. กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา และ 3. หนี้สินนอกระบบ ปรากฏปรากฏแก๊ง "ฉ้อโกงออนไลน์" (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2563) ธนาคารแห่งประเทศไทยได้รายงานยอดเงินให้กู้ยืมภาคครัวเรือน ไตรมาส 2 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 มียอดวงเงินรวม 13,587,996 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากไตรมาส 2 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

ถึง 502,502 ล้านบาท (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563) โดยยอดหนี้ส่วนใหญ่เป็นการกู้ยืมเพื่ออุปโภคบริโภคส่วนบุคคล อีกทั้งเมื่อต้นปี พ.ศ. 2563 ได้เกิดวิกฤตการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจเป็นวงกว้าง ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้มีมาตรการพักชำระหนี้ให้กับลูกหนี้ แต่จากผลการสำรวจพบว่าลูกหนี้บางรายนั้นสามารถชำระหนี้ได้ก่อนกำหนดพักชำระหนี้ 3 เดือน แต่ลูกหนี้โดยส่วนมาก ร้อยละ 70.5 ของการสำรวจจะขอเลื่อนการชำระหนี้ และผลการสำรวจยังพบอีกว่าลูกหนี้ที่เข้าร่วมมาตรการพักชำระหนี้ส่วนใหญ่มีหนี้เสียสูงกว่าลูกหนี้ที่ไม่ได้เข้าร่วมมาตรการ (โสภรต์ จันทรัตน์ และคณะ, 2562)

กรมการพัฒนาชุมชนมีภารกิจคือการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ อีกทั้งยังเป็นหน่วยงานราชการที่มีความใกล้ชิดกับหมู่บ้านและชุมชนเนื่องจากมีพื้นที่ปฏิบัติงานจริงอยู่ในหมู่บ้านชุมชน หนึ่งภารกิจที่สำคัญของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนหรือพัฒนากรคือการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งเงินทุนในชุมชน โดยการให้ชาวบ้านการรวมตัวกันสะสมเงินทุนรวมกันทีละเล็กละน้อยเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอเพื่อใช้เป็นทุนให้สมาชิกที่มีความจำเป็นเดือดร้อนกู้ยืมไปใช้ในการ ลงทุน ประกอบอาชีพ หรือเพื่อสวัสดิการของตนเองและครอบครัว (พงษ์นรินทร์ อัสวเสถณี และคณะ, 2541) โดยใช้ชื่อว่า “กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต” ไปจนถึงในปี พ.ศ. 2542 ที่ทางรัฐบาลได้มีการสนับสนุนเงินทุนให้กับหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อให้ประชาชนได้กู้ยืมเงินเพื่อเป็นต้นทุนในการประกอบอาชีพ แต่ชาวบ้านกลับเป็นหนี้สินในระยะยาว บางรายเกิดหนี้เสียทำให้ไม่สามารถใช้คืนเงินกู้ได้ตามกำหนดเวลาที่ได้ทำสัญญาไว้ ส่งผลกระทบทั้งกับตัวผู้กู้เองและแหล่งเงินทุน

เพื่อเป็นการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพและการจัดการหนี้สินของประชาชนให้เกิดประสิทธิภาพ กรมการพัฒนาชุมชนจึงได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ ข้อ 3 เสริมสร้างทุนชุมชนให้มีประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีและนโยบายของรัฐบาล โดยมีโครงการทั้งการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนอย่างมีประสิทธิภาพและโครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินเดิมในชุมชน หนึ่งในโครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนในชุมชนคือโครงการจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชนขึ้นทุกอำเภอทั้ง 878 อำเภอทั่วประเทศไทย เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนในระดับหมู่บ้านและชุมชน การวิจัยสำรวจศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่มีผลงานเด่น 4 แห่ง พบว่ามีผลสำเร็จเกินกว่าเป้าหมายตัวชี้วัด สามารถนำไปเป็นต้นแบบการขับเคลื่อนงานให้กับแหล่งอื่น ๆ ได้ (รัชฎาภรณ์ บุตรคำโชติ, 2560: 46) แสดงให้เห็นว่าศูนย์จัดการกองทุนชุมชนนั้นสามารถส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนอย่างเป็นรูปธรรม

ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2560 ในปัจจุบันมีสมาชิกที่เข้ากระบวนการ 1 ครัวเรือน 1 สัญญาของศูนย์แล้วจำนวน 49 ราย แก้ปัญหา

หนี้สินภาคครัวเรือนได้อย่างเป็นรูปธรรมโดยการจัดการกองทุนในชุมชนด้วยตนเอง ปัจจุบันมีสมาชิกปลดหนี้ได้จำนวน 3 ราย ส่งชำระหนี้ตามกำหนดสัญญาใหม่ไปแล้วจำนวน 213,326 บาท จากยอดหนี้รวมหลังทำสัญญาใหม่ 1,998,860 บาท (ข้อมูล ณ 30 กันยายน 2563) สร้างวินัยห้ามก่อหนี้ใหม่หลังการรวมสัญญา สร้างความเข้มแข็งระหว่างกองทุนในชุมชนเนื่องจากต้องมีการโอนย้ายหนี้ระหว่างกองทุน ส่งผลให้ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นได้รับรางวัลศูนย์จัดการกองทุนชุมชนดีเด่น ระดับเขตตรวจราชการ กรมการพัฒนาชุมชน ประจำปี พ.ศ. 2562 และเป็นชุมชนเป้าหมายการศึกษาดูงานด้านทุนชุมชนของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำเร็จดังกล่าวจึงศึกษาแนวทางการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จนำเสนอต่อผู้สนใจในการนำไปปรับใช้แก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือนกับกองทุนชุมชนได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์การจัดการหนี้สินภาคครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนหมู่บ้านหนองยายนุ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการปฏิบัติที่ดีในการแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนหมู่บ้านหนองยายนุ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยกระบวนการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนสู่การสร้างทฤษฎีฐานราก

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารวิชาการและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ในห้องสมุด ศึกษาสถานการณ์หนี้สินภาคครัวเรือนทั้งนี้ในระบบและนอกระบบ ศึกษาข้อมูลของหมู่บ้าน ประชากร สภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้ง สภาพแวดล้อมภายในชุมชนและภายนอกชุมชนที่มีผลกระทบต่อการชำระหนี้ของลูกหนี้ในชุมชน ตลอดจนการศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนของหมู่บ้านหนองยายนุ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยกระบวนการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ของหมู่บ้านหนองยายนุ่น หมู่ที่ 3 ตำบลกระต๊อบ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

3.2 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาข้อมูล ทฤษฎี และกำหนดแนวคำถาม การสัมภาษณ์ ระหว่างเดือน ตุลาคม 2563 ถึงเดือนธันวาคม 2564 จากนั้นลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนามระหว่าง เดือนมกราคม 2564 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2564 โดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต และรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2564 ถึงเดือนพฤษภาคม 2564 รวมระยะเวลา 3 เดือน

3.3 ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จำแนกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

3.3.1 ประธานและคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น อำเภอ กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

3.3.2 สมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัด นครปฐม

3.3.3 ตัวแทนชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนต่าง ๆ ในชุมชนที่ยังไม่ได้เข้าร่วม กระบวนการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน บ้านหนองยายนุ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

3.3.4 ตัวแทนหน่วยงานราชการที่กำกับดูแลและให้การสนับสนุนการดำเนินงานของ ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน บ้านหนองยายนุ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาพื้นที่หมู่บ้านหนองยายนุ่น หมู่ 3 ตำบลกระตี่ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ซึ่งได้รับรางวัลศูนย์จัดการกองทุนชุมชนดีเด่นระดับเขตตรวจราชการ กรมการพัฒนาชุมชน ในปี พ.ศ. 2562

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

งานวิจัยนี้มีประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 2 ประเด็น คือ ประโยชน์ด้านวิชาการ และ ประโยชน์ด้านการประยุกต์ใช้งาน ดังนี้

1. ประโยชน์ด้านวิชาการ

นักวิจัยที่สนใจศึกษาเรื่องปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนและแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ภาคครัวเรือน สามารถนำข้อมูลแนวทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนจากงานวิจัยนี้ ไปทดลองประยุกต์ใช้กับกองทุนชุมชน นำเป็นข้อมูลไปประยุกต์ใช้กับงานวิจัยของตนเอง หรือ สามารถนำไปต่อยอดเพื่อพัฒนาโครงการวิจัยของตนเองได้

2. ประโยชน์ด้านการนำไปประยุกต์ใช้

หน่วยงานหรือองค์กรที่กำกับดูแลกองทุนชุมชนสามารถนำผลการวิจัยแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนที่ประกอบด้วยแนวทางการปฏิบัติของคณะกรรมการและแนวทางการปฏิบัติของลูกหนี้ ไปประยุกต์ใช้กับการกำหนดแนวทางการดำเนินงานให้กับกองทุนชุมชน หรือคณะกรรมการกองทุนชุมชนที่สนใจสามารถนำแนวทางการปฏิบัติที่ดีของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนนำไปประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนให้กับลูกหนี้สมาชิกกองทุนชุมชนที่บริหารจัดการให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและบริบทของกองทุนชุมชน

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องในการวิจัยครั้งนี้จึงได้มีการกำหนดคำจำกัดความบางคำ จึงขอนิยามศัพท์ ดังนี้

1. ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน หมายถึง กลุ่ม/องค์กร หรือกองทุนในชุมชนระดับหมู่บ้าน ที่จัดตั้งขึ้นโดยภาคประชาชนหรือที่จัดตั้งขึ้นจากการสนับสนุนของภาครัฐและภาคเอกชน บูรณาการ การดำเนินงานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากแหล่งเงินทุนในชุมชน และลดความซ้ำซ้อน ในการบริหารสัญญาเงินกู้ของลูกหนี้โดยการรวมสัญญาเงินกู้จากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ ให้ลูกหนี้เป็น หนี้ใหม่กับแหล่งเงินทุนแห่งเดียว ปรับโครงสร้างหนี้ใหม่ และไม่สามารถสร้างหนี้สินใหม่เพิ่มขึ้นได้ เพื่อแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนและเกิดการจัดการแหล่งเงินทุนในหมู่บ้านอย่างมีประสิทธิภาพ

2. หนี้สิน หมายถึง พันธะที่เกิดจากบุคคลได้กู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนในชุมชน เช่น กลุ่ม กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น ในที่นี้ไม่รวมถึงการกู้เงิน ฉุกเฉินที่ไม่มีสัญญาเป็นหลักฐาน และพันธะที่เกิดจากการกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนนอกชุมชน เช่น เงิน กู้ นอกระบบ ธนาคาร และสถาบันการเงินอื่น

3. หนี้สินภาคครัวเรือน หมายถึง เงินให้กู้ยืมที่แหล่งเงินทุนในชุมชนปล่อยกู้ให้แก่บุคคล ธรรมดาที่มีทะเบียนราษฎรอยู่ในชุมชนนั้น ๆ ซึ่งเงินกู้ยืมที่ได้ อาจนำไปใช้เพื่อการใช้จ่ายใช้สอย ต่าง ๆ หรือเพื่อประกอบธุรกิจ

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการปฏิบัติที่ดีของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนสู่การแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน หมู่บ้านหนองยายนุ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม : การศึกษาด้วยการสร้างทฤษฎีฐานราก” ผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากบทความ หนังสือ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย และสืบค้นข้อมูลสารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัย สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12
2. แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน
3. แนวคิดเกี่ยวกับหนี้สิน การบริหารสินเชื่อชุมชน และการบริหารจัดการหนี้โดยกระบวนการ 1 ครัวเรือน 1 สัญญา
4. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน และการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มและองค์กรชุมชน
5. ข้อมูลของหมู่บ้านหนองยายนุ่น หมู่ที่ 3 ตำบลกระตี่บ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - การจัดการหนี้สินภาคครัวเรือนของไทยและต่างประเทศ
  - งานวิจัยเกี่ยวกับกองทุนในชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นต้น

1. แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12

1.1 แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - พ.ศ. 2580)

1.1.1 ความเป็นมา

การพัฒนาประเทศไทยนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เป็นต้นมา ได้ส่งผลให้ประเทศมีการพัฒนา ทั้งในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และในด้านสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังมีความท้าทายต่อการพัฒนาที่สำคัญ อาทิ อัตรา การขยายตัวทางเศรษฐกิจในปี 2560 ที่ร้อยละ 3.9 ถือว่าอยู่ในระดับต่ำกว่าศักยภาพ เมื่อเทียบกับร้อยละ 6.0 ต่อปี ในช่วงเวลาเกือบ 6 ทศวรรษที่ผ่านมา สาเหตุจากการชะลอตัวของการลงทุนจากต่างประเทศและการลงทุนในประเทศ และสถานการณ์เศรษฐกิจโลกที่ยังไม่ฟื้นตัวได้เต็มที่ โครงสร้างเศรษฐกิจไทยที่ยังไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ขาดการใช้เทคโนโลยีมาเพิ่มประสิทธิภาพ ทำให้ภาคการเกษตรและภาคบริการมีผลผลิตต่ำ อีกทั้งแรงงานไทยยังขาดคุณภาพและสมรรถนะที่ต้องจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ คุณภาพประชากรไทยทุกช่วงวัยเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ แม้ว่าการเข้าถึงระบบบริการสาธารณสุขของคนไทยมีความครอบคลุมเพิ่มมากขึ้น แต่ยังคงมี ปัญหาเรื่องคุณภาพการให้บริการที่แตกต่างกันระหว่างพื้นที่ ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในหลายมิติ ปัญหาความยากจนยังคงเป็นประเด็นท้าทายในการการพัฒนาประเทศให้ประชาชนมีรายได้สูงขึ้นและ แก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างยั่งยืน การใช้และรักษาทรัพยากรธรรมชาติยังขาดการบูรณาการส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว

ภายใต้เงื่อนไขและปัจจัยการพัฒนาต่าง ๆ ส่งผลให้ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการวางแผน การพัฒนาที่รอบคอบ และครอบคลุม หลายประเด็นต้องใช้ระยะเวลาเพื่อให้การปรับตัวหยั่งราก ลึกไปถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้าง การขับเคลื่อนการพัฒนาให้ประเทศ ในอนาคต จึงจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ในระยะยาวพร้อมทั้งแนวยุทธศาสตร์หลักในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นกรอบ ในการขับเคลื่อนการพัฒนาแบบบูรณาการบนพื้นฐานประชารัฐ ยกระดับจุดแข็งของประเทศ และ ปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนอย่างเป็นระบบ โดยยุทธศาสตร์ชาติ จะเป็นเป้าหมายใหญ่ในการขับเคลื่อน ประเทศ และถ่ายทอดไปสู่แผนในระดับอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ทั้งในระดับยุทธศาสตร์ ภารกิจ และพื้นที่ ซึ่งรวมถึงพื้นที่พิเศษต่าง ๆ อาทิ เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เขตพัฒนาพิเศษภาค ตะวันออก เพื่อให้การพัฒนาประเทศสามารถดำเนินการได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และ ยั่งยืนดังวิสัยทัศน์ ประเทศไทยที่ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

1.1.2 ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ

การพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาของยุทธศาสตร์ชาติ มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนา ความมั่นคง ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จากทุกภาคส่วนในรูปแบบ “ประชารัฐ” ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ โดยแต่ละยุทธศาสตร์มีเป้าหมายและประเด็นการพัฒนา ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสภาวะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย เอกราช อธิปไตย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติ ได้ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านความมั่นคงที่มีอยู่ ในปัจจุบัน และที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการ ทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลัก ธรรมาภิบาล เพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการดำเนินการของยุทธศาสตร์ชาติด้านอื่น ๆ ให้สามารถขับเคลื่อน ไปได้ตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนด

2. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้น การยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ บนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ (1) “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่เราเก่งทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากร ธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศ ในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ (2) “ปรับปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่นาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่าย ระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐาน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต และ (3) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่ม ศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคู่มือใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการ ของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบัน พร้อมทั้ง การส่งเสริม และสนับสนุนจากภาครัฐให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้น ของคนชั้นกลาง และลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน

3. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทย

มีความพร้อมทั้ง กาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ดีรอบด้านและมีสุขภาพที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อสังคม และผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติมีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่สามและอนุรักษภาษาท้องถิ่น มีนิสัย รักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกร ยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

4. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายการพัฒนา ที่สำคัญที่ให้ความสำคัญกับการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำ เพื่อส่วนรวม การกระจาย อำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของ ประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และ สังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกัน การเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

5. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมาย การพัฒนาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งด้าน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายใน และภายนอกประเทศอย่าง บูรณาการ ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์และแผนงาน และการ ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วม ในแบบทางตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้โดยเป็นการ ดำเนินการบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกัน ไม่ว่าจะ เป็น ทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต โดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้ง 3 ด้าน อันจะนำไปสู่ ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง

6. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและ ประโยชน์ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ แยกแยะบทบาทหน่วยงาน ของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับหรือในการให้บริการในระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขัน มีสมรรถนะสูง ยึดหลัก ธรรมชาติ ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัยและ พร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำ นวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่า และปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้ง มีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาส ให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการ ของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว

และโปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยม ความซื่อสัตย์สุจริต ความมัธยัสถ์ และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบ อย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ กฎหมายต้องมีความชัดเจน มีเพียงเท่าที่จำเป็น มีความทันสมัย มีความเป็นสากล มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและเอื้อต่อการพัฒนา โดยกระบวนการยุติธรรมมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และการอำนวยความสะดวกตามหลักนิติธรรม

1.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2564)

2.1.1 หลักการ

หลักการพัฒนาประเทศที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ที่ต่อจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9-11 และยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม การกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดในด้านต่าง ๆ ของแผนพัฒนาฯ ได้ยึดเป้าหมายอนาคตประเทศไทยปี 2579 ที่เป็นเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มาเป็น กรอบในการกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุใน 5 ปี โดยที่เป้าหมายและตัวชี้วัดต้องสอดคล้องกับกรอบเป้าหมาย การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่องค์การระหว่างประเทศกำหนดขึ้น อาทิ การพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development goals : SDGs) ที่องค์การสหประชาชาติกำหนดขึ้น เป็นต้น

2.1.2 ประเด็นการพัฒนาหลัก

การแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนนั้นเกี่ยวข้องกับประเด็นการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 อยู่ด้วยกัน 2 ประเด็น ดังนี้

1. ประเด็นที่ 4 การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ ที่ให้ความสำคัญกับการจัดบริการของรัฐที่มีคุณภาพในการสร้างชุมชนเข้มแข็งให้เป็นพลังร่วมทางสังคมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาและพร้อมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา โดยส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนจัดสวัสดิการและบริการในชุมชน และผลักดันกลไกการกระจายที่ดินทำกินและการบริหารจัดการที่ดินของชุมชน โดยมุ่งบรรลุเป้าหมายสำคัญในการยกระดับรายได้ประชากรกลุ่มร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด

2. ประเด็นที่ 20 การปฏิรูปด้านการคลังและงบประมาณ การปรับระบบการจัดทำค่าของงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การจัดทำงบประมาณบูรณาการ ทั้งเชิงประเด็นพัฒนาและเชิงพื้นที่ การติดตามและประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ ลดความซ้ำซ้อนของสิทธิประโยชน์ด้านสวัสดิการสังคม ทำให้งบประมาณจากภาครัฐเข้าถึงประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

2.1.3 วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มีอยู่ด้วยกัน 7 ข้อ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้คือข้อ 2 เพื่อให้คนไทยมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้รับความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ ผู้ด้อยโอกาสได้รับการพัฒนาศักยภาพ รวมทั้งชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้

2.1.4 เป้าหมายรวม

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ได้กำหนดเป้าหมายรวมการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 โดยขอยกเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยคือ เป้าหมายที่ 2 ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้และความยากจนลดลง เศรษฐกิจฐานราก มีความเข้มแข็ง ประชาชนทุกคนมีโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรการประกอบอาชีพ และบริการทางสังคมที่มี คุณภาพอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และเป้าหมายที่ 6 มีระบบบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย โปร่งใส ตรวจสอบได้ กระจายอำนาจ และมีส่วนร่วมจากประชาชน

2.1.5 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

ยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มีทั้งหมด 10 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์
2. ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม
3. ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน
4. ยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
5. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน

6. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ และธรรมาภิบาลในสังคมไทย โดยมี 6 ยุทธศาสตร์ข้างต้นเป็นยุทธศาสตร์ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และอีก 4 ยุทธศาสตร์ในข้อ 7-10 ที่เป็นปัจจัยสนับสนุน ดังนี้

7. ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์
8. ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม
9. ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ
10. ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา

2.1.6 การติดตามประเมินผลแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12

การติดตามประเมินผลแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มีแนวคิดและหลักการติดตามประเมินผลแบบมีส่วนร่วม เน้นการติดตาม ประเมินผลที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมเป็นระบบประเมินผลเชิงบูรณาการ ที่มุ่งเสนอผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ ประเมินด้วยตนเอง เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้และติดตามผล อย่างใกล้ชิด ควบคู่กับการให้หน่วยงานหรือสถาบันที่เป็นกลางทำหน้าที่ประเมินผล มีหลักเกณฑ์การติดตาม ประเมินผลและตัวชี้วัดที่ชัดเจน โปร่งใส มีมาตรฐาน เป็นกลาง และถูกต้องตามหลักวิชาการ

จากการศึกษายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ผู้วิจัยพบว่ามีประเด็นสำคัญจากแผนทั้ง 2 ฉบับที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนคือการพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์และการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย เนื่องจากการตกอยู่ในวังวนของการเป็นหนี้จะทำให้มนุษย์ไม่สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่เนื่องจากความกังวลในการหารายได้เพื่อมาชำระหนี้ และยังไม่สามารถเข้าถึงแหล่งทุนในการประกอบอาชีพได้ เนื่องจากมีหนี้เดิมอยู่ทำให้ขาดโอกาสในการรับทุนมาต่อยอดอาชีพเดิมด้วย ด้วยความเกี่ยวข้องสอดคล้องกับแผนในระดับชาตินี้เองทำให้หน่วยงานต่าง ๆ สามารถจัดทำแผนงาน/โครงการ เพื่อเสนอขอรับงบประมาณมาดำเนินการสนับสนุนในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การศึกษาแนวคิดนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดทำที่มาและความสำคัญ และเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

2. แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน

นิชชา โมราถบ และคณะ (2561) ได้ให้ความหมายของสวัสดิการชุมชนว่าหมายถึงพลังขับเคลื่อนในการปฏิรูประบบสวัสดิการพื้นฐานของสังคมไทยที่ส่งเสริมให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลการดูแลซึ่งกันและกันในลักษณะการร่วมทุกข์ร่วมสุขบนพื้นฐานของวัฒนธรรมไทย ที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ส่งเสริมให้ผู้ที่มีความช่วยเหลือสามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาว จากความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ทรัพย์สิน กำลังใจ และกำลังปัญญา ตามความสามารถและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยใช้กระบวนการชุมชนในการขับเคลื่อนการดูแลซึ่งกันและกัน สวัสดิการชุมชนยังเป็นการสร้างสรรค์ระบบประกันความมั่นคงของชีวิตของชุมชนท้องถิ่น สร้างความเป็นอยู่ที่ดีของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่นและสังคม พี่พู่ชุมชนท้องถิ่นให้อยู่ร่วมกันด้วยความผาสุก เกิดการพึ่งพาอาศัย ช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติคนกับวัฒนธรรม

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2558: 4) ได้ให้ความหมายของสวัสดิการชุมชนว่าหมายถึงการสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน รวมไปถึงทุกกิจกรรมที่ส่งผลให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในรูปของสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยเป็น

เรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย สร้างรายได้ ลดภาระรายจ่ายเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน โดยแบ่งออกเป็น 11 ประเภท ดังนี้

1. การคลอดบุตร
2. รักษาการเจ็บป่วย
3. การช่วยเหลือผู้สูงอายุ
4. การช่วยเหลือคนพิการ
5. การช่วยเหลือคนด้อยโอกาส
6. มอบทุนการศึกษา
7. ช่วยงานสาธารณะประโยชน์ในชุมชน
8. ช่วยเหลือผู้ประสบภัย
9. เงินยืมไม่มีดอกเบี้ยสำหรับสมาชิก
10. ทุนอาหารกลางวันนักเรียน
11. เงินบำนาญ

อุทัย ปริญาสุทธินันท์ (2561: 287-290) ได้ให้ความหมายของสวัสดิการชุมชนว่าหมายถึง สวัสดิการสังคมที่จัดตั้งขึ้นโดยองค์กรของชุมชนเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชนตามพระราชบัญญัติ ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พุทธศักราช 2546 มาตรา 3 ที่ได้ให้ความหมายของสวัสดิการสังคม ว่าหมายถึง ระบบการบริการทางสังคมเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริม ความมั่นคงทางสังคม เพื่อสนองกับความจำเป็นพื้นฐาน เพื่อให้ประชาชนพึ่งตนเองได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ตามมาตรฐาน ได้รับการศึกษา ที่พำกาศัย สุขภาพอนามัย มีงานทำและการมีรายได้ ได้รับความ ยุติธรรม มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

จินตนา กาศมณี (2556: 23) ได้ให้ความหมายของสวัสดิการชุมชนว่าหมายถึง การจัด สวัสดิการโดยชุมชน เพื่อกลุ่มคนจน กลุ่มผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มคนที่ประสบปัญหาทางสังคมโดยสวนใหญ่ เน้นการรวมตัวด้านการส่งเสริม งานอาชีพ เพื่อรายได้เสริมเชิงเศรษฐกิจเป็นหลัก เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ปัจจุบันชุมชนเริ่มมีความ พยายามคิดค้นรูปแบบต่าง ๆ ในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชนมากขึ้น แต่ยังไม่สามารถ ดำเนินการได้อย่างเต็มทีนัก เพราะสวนใหญ่ยังไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้ด้อยโอกาส ในชุมชนเข้ามามี สวนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพวกเขา มากขึ้น เพราะที่ ผ่านมากลุ่มคนด้อยโอกาสในชุมชนถูกจัดพื้นที่ให้เป็น ผู้รอรับผลของการพัฒนา จึงยังไม่มี การสร้างโอกาสให้ผู้ด้อยโอกาสในชุมชนได้มีพื้นที่ทางสังคม และมีส่วนร่วมในชุมชนอย่าง

เหมาะสม ฉะนั้น แล้วการจัดสวัสดิการชุมชนก็เท่ากับเป็นการคืนและเสริมสร้างศักดิ์และศรีให้กับกลุ่มคนจน คนด้อยโอกาสและผู้พิการนั่นเอง

นริศรินทร์ พันธเพชร (2554: 19) ได้ให้ความหมายของสวัสดิการชุมชนว่าหมายถึง การทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิต มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความสุข ภาย สุขใจ โดยคนในชุมชนร่วมกันจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ซึ่งครอบคลุมถึงผู้ทุกข์ยากและผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ซึ่งมีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ทั้งใน รูปแบบของสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันตั้งแต่เกิดจนตาย ในที่นี้รวมถึงการสร้าง หลักประกันและความมั่นคงในการใช้ชีวิตร่วมกันของคนในชุมชน

พรณทิพย์ เพชรมาก (2554: 400-406) ได้ให้ความหมายของสวัสดิการชุมชนว่าหมายถึง สวัสดิการสังคมในรูปแบบการช่วยเหลือเกื้อกูลและบริการสังคมทางเลือก ที่จัดตั้งขึ้นโดยภาคเอกชน และภาคประชาชนไม่ว่าจะเป็นกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ การประกันชีวิต การประกันภัย และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน โดยหากจำแนกรูปแบบของสวัสดิการชุมชนโดยใช้ฐานของทุนชุมชนเป็นเกณฑ์จะสามารถจำแนกได้ 7 รูปแบบ ดังนี้

1. สวัสดิการฐานกลุ่มออมทรัพย์ เป็นการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นในหมู่บ้าน/ชุมชน แล้วนำผลกำไรมาแบ่งปันผลแก่สมาชิกกลุ่มหรือคนในชุมชน
2. สวัสดิการฐานวิสาหกิจชุมชน เป็นการจัดตั้งขึ้นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตในชุมชน แล้วนำผลกำไรมาแบ่งปันกัน
3. สวัสดิการฐานทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนมาสร้างความมั่นคงด้านอาหาร
4. สวัสดิการฐานศาสนา เป็นการใช้ศาสนาและวัฒนธรรมมาจัดตั้งเป็นกลุ่มหรือกองทุน แล้วนำผลกำไรมาจัดเป็นสวัสดิการ
5. สวัสดิการฐานชุมชนเมือง เป็นการใช้กลุ่มออมทรัพย์ในชุมชนเมืองมาจัดตั้งเป็นสวัสดิการต่าง ๆ เช่น ที่อยู่อาศัย การจัดบ้านกลางเพื่อผู้สูงอายุหรือผู้พิการที่ไม่มีผู้ดูแล
6. สวัสดิการฐานฐานผู้สูงอายุ เป็นการให้ผู้สูงอายุหรือลูกหลาน ทุ้มเงินกองทุนสวัสดิการไปลงทุนแล้วนำผลกำไรที่ได้มาจัดตั้งเป็นสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน
7. สวัสดิการฐานผู้ยากลำบาก เป็นการใช้จ่ายเงินจากกองทุนของผู้ยากลำบากหรือกองทุนชุมชนโดยเครือข่ายองค์กรชุมชน สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม มาจัดเป็นสวัสดิการทั้งแบบให้เปล่าและแบบหมุนเวียน

ชัยวัฒน์ หนอรัตน์ (2546: 232) ได้ให้ความหมายของสวัสดิการชุมชนว่าหมายถึง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน การพึ่งตนเอง และการปรับตัวของชุมชน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายความเป็นอยู่ที่ดี คือ การอยู่กินแต่พอดี และมีความสุขร่วมกัน สวัสดิการชุมชนเป็นสถานะและกิจกรรมของการจัดและสงมอบบริการชุมชนไม่ว่าจะเป็นสิ่งของหรือความพึงพอใจ โดยเป็นความสัมพันธ์ในแนวราบมีความเสมอภาค เป็นประเพณีที่สร้างสรรค์ ผู้ให้และผู้รับเป็นกลุ่มเดียวกัน ตั้งอยู่บนพื้นฐานการพึ่งพาตนเองเป็นหลักก่อนนำแจกจ่ายหรือรับความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน ทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนด้วย

ประกาศ ปินตบแต่ง, สุภา ใยเมือง และ บัญชร แก้วส่อง (2546: 117-121) ได้ศึกษาวิจัยชุมชนเกษตรกรรมและได้จำแนกรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนไว้ 3 รูปแบบ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การจัดสวัสดิการจากฐานทรัพยากร

การจัดสวัสดิการจากฐานทรัพยากร เป็นการจัดสวัสดิการเพื่อคนในชุมชนที่มีฐานะยากจนหรือบุคคลอื่นในชุมชนใกล้เคียง เน้นสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร ตัวอย่างเช่น

1) การเข้าใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนหรือป่าสาธารณะ เพื่อเข้าไปหาอาหาร เช่น การเก็บเห็ด การเก็บหน่อไม้ หรือปัจจัยสี่ด้านอื่น ๆ เช่นการตัดไม้ไผ่มาทำที่อยู่อาศัย โดยเป็นไปตามกฎของชุมชน หากเป็นเขตป่าที่หน่วยงานราชการเป็นผู้ดูแลก็สามารถใช้ช่องทางของชุมชนเข้าไปหาอาหารได้โดยปฏิบัติตามกฎหมาย

2) การเข้าใช้ประโยชน์จากที่ดินส่วนบุคคล เพื่อเข้าไปหาอาหาร เช่น การเก็บผักสวนครัวที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือการแบ่งปันพืชผักสวนครัวกันระหว่างสมาชิกในชุมชน

3) การเข้าใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ เช่น การหาอาหารจำพวกสัตว์น้ำ การนำพืชน้ำมาทำเป็นอาหารหรือใช้ประโยชน์ในการทำของใช้

4) การใช้ทรัพยากรทางทะเล เป็นการเข้าใช้ประโยชน์และร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรในทะเลของชุมชนประมงที่อยู่ใกล้เคียง

2. การจัดสวัสดิการจากฐานวัฒนธรรม

1) การเกื้อกูลกันในระบบเครือญาติ พบมากในชุมชนเกษตร เช่น การแบ่งผลผลิตทางการเกษตรให้กับญาติพี่น้องในชุมชนเมื่อเก็บเกี่ยว การให้ยืมวัสดุอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพหรือแม้กระทั่งการค้ำประกันเงินกู้กับสถาบันการเงินในชุมชน

2) ระบบอุปถัมภ์ เป็นการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสหรือผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกันในชุมชน เช่น การว่าจ้างงานในชุมชน หรือการอนุญาตให้เข้าใช้พื้นที่สาธารณะประกอบอาชีพ

3) การจัดการของศาสนสถาน เป็นการช่วยเหลือคนชุมชนจากศาสนสถานในชุมชน เช่น การแบ่งปันอาหารให้กับผู้ยากไร้ การใช้ศาสนสถานเป็นแหล่งพักพิงเมื่อคนในชุมชนประสบภัยธรรมชาติ

3. สวัสดิการฐานงานพัฒนา

1) การจัดตั้งกลุ่มฅาปนกิจ ซึ่งเป็นการแบ่งเงินส่วนน้อยจากคนในชุมชนเพื่อช่วยเหลือครอบครัวผู้เสียชีวิตในการจัดงาน

2) การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์หรือธนาคารชุมชน เป็นการส่งเสริมการออมเงินจากหน่วยงานภายนอกชุมชน เพื่อส่งเสริมการออมเงินไว้ใช้ยามจำเป็นและเป็นแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพให้กับคนในชุมชน

3) การจัดตั้งกลุ่มกองทุนอาชีพหรือกองทุนธุรกิจชุมชน โดยมีหลักการคล้ายกับกลุ่มออมทรัพย์ แต่เปลี่ยนเป็นการรวมกลุ่มของคนที่มีอาชีพเดียวกันจัดตั้งกองทุนโดยวิธีต่าง ๆ เช่น การระดมหุ้นเพื่อสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นต้น

จากการศึกษาแนวคิดข้างต้นผู้วิจัยสรุปว่าสวัสดิการชุมชน หมายถึง การสร้างระบบของชุมชนเพื่อป้องกัน แก้ปัญหา และพัฒนาเพื่อให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดี พึ่งพาตนเองได้ และเกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างคนในชุมชน ตั้งแต่เกิดจนตายในรูปแบบการช่วยเหลือต่าง ๆ เช่น การช่วยเหลือกรณีคลอดบุตร การช่วยเหลือผู้เจ็บป่วยหรือพิการ การช่วยเหลือแก่ครอบครัวผู้เสียชีวิต เป็นต้น การศึกษาแนวคิดนี้เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลทฤษฎีของผู้วิจัยใช้ประโยชน์ในการจัดทำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและเป็นแนวทางการนำเสนอผลการวิจัย

3. แนวคิดเกี่ยวกับหนี้สิน การบริหารสินเชื่อชุมชน และการบริหารจัดการหนี้โดยกระบวนการ

1. คราวเรือน 1 สัญญา

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับหนี้สิน

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2563) ได้ให้ความหมายของหนี้สินว่าหมายถึง เงินที่บุคคลหรือกิจการ ได้กู้ยืมกับบุคคลภายนอก และบุคคลภายนอกมีสิทธิเรียกร้องเงินคืนจากบุคคลหรือกิจการ หนี้สินจึงเป็นพันธะที่บุคคลหรือกิจการจะต้องชดใช้ไม่ว่าจะเป็นการชดใช้ด้วยเงินสด สินค้าหรือบริการ หรือสิ่งมีค่าอื่นใดก็ตาม โดยหนี้สินสามารถแบ่งออกตามระยะเวลาที่ต้องชำระได้ดังนี้

1. หนี้สินหมุนเวียน หมายถึง หนี้สินที่มีระยะเวลาการชำระคืนภายใน 1 ปี หรือภายในรอบระยะเวลาการดำเนินงานตามปกติของกิจการ ได้แก่ เงินเบิกเกินบัญชีธนาคาร เงินกู้เจ้าหนี้ ตัวเงินจ่ายค่าใช้จ่ายค่างจ่ายรายได้รับล่วงหน้า

2. หนี้สินระยะยาว หมายถึง หนี้สินที่มีระยะเวลาการชำระเงินเกินกว่า 1 ปี หรือเกินกว่ารอบระยะเวลาการดำเนินงานตามปกติของกิจการ ได้แก่ หุ่นกู้ เงินกู้ยืมระยะยาว

สุพิชญ์ชญา เหล่าธรรมทัศน์ (2551: 1) ได้ให้ความหมายของหนี้สินว่าหมายถึง ภาระผูกพันของบุคคลหรือกิจการอันเป็นผลมาจากเหตุการณ์ในอดีต ซึ่งคาดว่าจะส่งผลให้กิจการสูญเสียทรัพยากรที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตเช่น การส่งมอบทรัพย์สิน หรือการมอบงานบริการ เป็นต้น

โสภณ รัตนากร (2551: 5) ได้ให้ความหมายของหนี้สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่ามีรากฐานมาจากกฎหมายของโรมันที่เรียกว่า Obligation โดยหมายความสั้น ๆ ว่า เป็น “ภาระ” หรือ “หน้าที่” ซึ่งหมายถึงความเป็นหนี้ นั่นเอง ในมุมมองของลูกหนี้ หมายถึงการเป็นผู้มีความผูกพันที่ต้องชำระหนี้ และในมุมมองของเจ้าหนี้อาจถือว่าเป็นสินทรัพย์ที่เป็นส่วนหนึ่งในทรัพย์สินของเจ้าหนี้ ส่วนมุมมองของลูกหนี้ คือ ความรับผิดชอบด้านการเงินของลูกหนี้

จริยา ภัทรธีรานันท์ (2546: 4) ได้ให้ความหมายของ “หนี้” คือ ความเชื่อและความไว้วางใจระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย ในการที่จะให้ผู้หนึ่ง (ลูกหนี้) ได้กู้ยืมโดยมีสัญญากำหนดเงื่อนไขและระยะเวลาการชำระหนี้สินคืนในอนาคต หรือ “หนี้” หมายถึงความเชื่อที่วิวัฒนาการมาจากระบบเศรษฐกิจโดยใช้สิ่งของแลกเปลี่ยนกัน ซึ่งในระบบเศรษฐกิจในช่วงนี้ เรียกว่า “Barter Economy” ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเข้าสู่ระยะที่มนุษย์ได้หาวิธีในการแลกเปลี่ยนโดยนำวัตถุประสงค์หรือแร่ธาตุมาเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนแทนโดยเรียกวัตถุนี้ว่า “เงินตรา”

ชัยยุทธ วัชรานนท์ (2546: 93-95) ได้ให้ความหมายของหนี้สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2535 ว่าหมายถึง ความผูกพันทางกฎหมายระหว่างบุคคลเดียวหรือหลายคน โดยมีฝ่ายหนึ่งเรียกว่าเจ้าหนี้ มีสิทธิ์เรียกร้องให้บุคคลคนเดียวหรือหลายคนกับอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่าลูกหนี้ให้ชำระหนี้โดยให้ส่งมอบเป็นทรัพย์สินหรือให้ทำการหรือให้งดเว้นการอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยเหตุนี้หนี้สินจึงมีหลักสำคัญ 3 ประการ

1) มีเจ้าหนี้และลูกหนี้ โดยเจ้าหนี้อาจมีสิทธิ์ในการเรียกร้องให้ลูกหนี้ทำตามหน้าที่ชำระหนี้ โดยทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้อาจเป็นบุคคลเดียวหรือหลายบุคคลก็ได้ โดยใช้คำว่าเจ้าหนี้ร่วมหรือลูกหนี้ร่วม

2) ต้องมีความผูกพันทางกฎหมาย โดยมูลหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2535 ได้กำหนดไว้ 4 ประการคือ (1) สัญญา เป็นการทำข้อตกลงของสองฝ่าย (2) ละเมิด เป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อทำให้บุคคลอื่นเสียชีวิต เสียทรัพย์สิน โดยผิดกฎหมาย ผู้นั้นจำเป็นต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (3) การจัดการงานมิได้สั่ง เป็นการกระทำหรืองดเว้น

จากข้อตกลงที่ได้ทำข้อตกลงกันไว้ และ (4) ลากมิควรถูกได้ เป็นการได้มาโดยไม่สามารถอ้างความเป็นเจ้าของตามกฎหมายได้จำเป็นต้องคืนทรัพย์สินแก่เจ้าของนั้น

3) ต้องมีวัตถุประสงค์แห่งหนี้ สิ่งที่น่ามาใช้กันตามมูลหนี้ นั้น กฎหมายเรียกว่าวัตถุประสงค์แห่งหนี้ โดยจะเป็นอย่างหนึ่งอย่างใดใน 3 อย่างนี้ คือ การกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดให้ งดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้ และส่งมอบทรัพย์สินให้

วรรณา หาญนอก (2563) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับหนี้ครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นในไตรมาส 2 ปี 2563 สวนทางกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หยุดชะงักลงในหลายภาคส่วนระหว่างการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยสัดส่วนหนี้ครัวเรือนไทยในไตรมาส 2/2563 เพิ่มขึ้นไปที่ 83.8% เมื่อเทียบกับจีดีพี ซึ่งนับเป็นระดับสูงที่สุดในรอบ 18 ปี และสูงขึ้นต่อเนื่องจากในไตรมาส 1/2563 ซึ่งอยู่ที่ระดับ 80.1% ต่อจีดีพี โดยจากการสำรวจพบว่ามียอดคงค้างหนี้ครัวเรือนในความดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย อยู่ที่ 13,587,996 ล้านบาท โดยสาเหตุของหนี้ส่วนใหญ่มาจาก บัตรเครดิต สินเชื่อส่วนบุคคล สินเชื่อที่อยู่อาศัย ค่างวดผ่อนรถยนต์ และผลกระทบจากเศรษฐกิจ ขาดสภาพคล่องทางการเงิน สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ของลูกหนี้ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกคือกลุ่มที่ไม่มีผลกระทบกับรายได้มาก จะเป็นหนี้จำพวกสินเชื่อที่อยู่อาศัย ค่างวดผ่อนรถยนต์ กลุ่มที่สองคือกลุ่มครัวเรือนที่เผชิญปัญหาการขาดสภาพคล่องจากผลกระทบของปัญหาเศรษฐกิจ ส่วนหนึ่งสะท้อนผ่านข้อมูลลูกหนี้รายย่อยที่ได้รับความช่วยเหลือจากสถาบันการเงิน โดยเฉพาะมาตรการระยะแรกที่มีการพักชำระหนี้และลดภาระผ่อนต่อเดือน ซึ่งจำนวนบัญชีลูกหนี้รายย่อยที่เข้าโครงการระยะแรกมีถึง 11.5 ล้านบัญชี (33% ของบัญชีลูกหนี้รายย่อยทั้งหมด) คิดเป็นภาระหนี้ประมาณ 3.8 ล้านล้านบาท (28% ของยอดคงค้างหนี้ครัวเรือน) นอกจากนี้ปัญหาการขาดสภาพคล่องยังทำให้ครัวเรือนบางส่วนจำเป็นต้องก่อหนี้เพิ่มขึ้นเพื่อการดำรงชีพและสำหรับรองรับรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวันด้วยเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตามมีมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้รายย่อย รวมถึงมาตรการเฉพาะของสถาบันการเงินแต่ละแห่งที่จะดำเนินการเพิ่มเติม เช่น การพักชำระหนี้ การรวมหนี้ การลดอัตราดอกเบี้ย

จากการศึกษาแนวคิดข้างต้นผู้วิจัยสรุปว่าหนี้สินหมายถึงภาระหน้าที่ที่ผู้หนึ่งซึ่งเรียกว่าลูกหนี้ จำต้องชำระให้ผู้หนึ่งซึ่งเรียกว่าเจ้าหนี้ในระยะเวลาที่ได้ตกลงกันไว้ โดยการชำระนั้นทำได้หลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นเงินสด ทรัพย์สิน และการบริการ การศึกษาแนวคิดนี้เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลทฤษฎีของผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางการนำเสนอผลการวิจัย

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสินเชื่อชุมชน

กฤษฎา สังขมณี (2550: 2-8) ได้ให้ความหมายของสินเชื่อว่าสินเชื่อมีความหมายคล้ายเงินตราที่เราใช้เป็นตัวแทนมูลค่าสิ่งของที่จะซื้อแลกเปลี่ยนระหว่างกันโดยมีสมมุติฐานว่าเมื่อฝ่ายหนึ่งส่งมอบสินค้าหรือบริการให้ฝ่ายหนึ่งซึ่งก็คือลูกหนี้แล้วส่งมอบหรือเจ้าหนี้ย่อมคาดหวังว่า

ลูกหนี้จะปฏิบัติตามข้อตกลงต่อกันว่าจะชำระหนี้ให้ตามวัน เวลา สถานที่ และจำนวนตามที่ตกลงกันไว้ ซึ่งลืกลืมแล้วเจ้าหนี้ต้องพิจารณาว่าลูกหนี้จะต้องมีความสามารถจากการประกอบอาชีพการงาน และมีความซื่อสัตย์ต่อกัน อีกทั้งกรณีมีเหตุสุดวิสัยเกิดขึ้นลูกหนี้ต้องร่วมมือในการแก้ปัญหาภาระหนี้สินด้วยความเต็มใจซึ่งแน่นอนว่าเมื่อเจ้าหนี้มีความเสี่ยงจึงต้องเรียกร้องผลตอบแทนในรูปแบบของ ดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียม ส่วนลดรับ รวมกระทั่งถึงเรียกร้องสิ่งของที่มีค่าเพื่อไว้ประกัน กรณีที่ฝ่ายเจ้าหนี้ทำธุรกิจหรืออาชีพให้สินเชื่อ เช่น ธนาคารหรือกิจการค้าส่งปลีก ก็ต้องพิจารณาสินเชื่อกับลูกหนี้ทุก ๆ ราย เพื่อให้กิจการมีกำไรดำรงอยู่ในระยะยาว มีสภาพคล่องเพียงพอต่อการหมุนเวียนเงินทุน มีความเสี่ยงต่ำ ไม่เอาเปรียบลูกหนี้เกินสมควรและจรรโลงสังคมและภาวะเศรษฐกิจชุมชนด้วย

ธนาคารกสิกรไทย (2558) ได้กำหนดหลักในการปล่อยสินเชื่อตาม หลักเกณฑ์ 5 ข้อที่ธนาคารให้ความสำคัญ หรือหลัก 5C ใช้พิจารณาว่าจะปล่อยสินเชื่อให้หรือไม่ และให้ในจำนวนเท่าไร ดังนี้

1. อุปนิสัยของลูกค้า (CHARACTER) ดูว่าตัวผู้กู้เป็นคนอย่างไร มีประสบการณ์ในการประกอบธุรกิจแค่ไหน และมีประวัติที่ไม่ดีทางการเงินหรือไม่ เพราะนิสัยพื้นฐานนี้สะท้อนถึงความสามารถในการบริหารจัดการธุรกิจ และพฤติกรรมด้านการเงินได้อย่างดี

2. เงินทุน (CAPITAL) โดยทั่วไปแล้ว ส่วนหนึ่งผู้กู้ต้องมีเงินทุนส่วนตัวมาลงทุนด้วย หรือมีกำไรสะสมมาจากการประกอบธุรกิจมาลงทุน ซึ่งนอกจากจะสร้างความทุ่มเทในการทำธุรกิจจนสุดความสามารถแล้ว แต่การจะนำเงินทุนหรือนำกำไรมาลงทุนเท่าไรนั้น ก็ต้องขึ้นอยู่กับธุรกิจแต่ละประเภทว่า ควรจะมีสัดส่วนระหว่างเงินทุนกับหนี้สินเท่าไรด้วย

3. ความสามารถในการชำระหนี้ (CAPACITY) เป็นหัวใจสำคัญในการพิจารณาสินเชื่อ เพราะเป็นแหล่งชำระหนี้คืนให้กับธนาคาร การดูว่าธุรกิจมีความสามารถในการชำระหนี้คืนแค่ไหน ดูได้จากรายได้ของธุรกิจหลังหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แล้ว ต้องเหลือเพียงพอชำระหนี้ทั้งหมดในแต่ละเดือน

4. หลักประกัน (COLLATERALS) หลักประกันที่ดีที่สุดสำหรับการขอสินเชื่อ คือ สถานประกอบการ ร่องลงมา คือ ที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง หรือเครื่องจักร ซึ่งการพิจารณาสินเชื่อนั้นธนาคารไม่ได้ดูที่หลักประกันเพียงอย่างเดียว แต่ยังพิจารณาถึงความสามารถในการชำระหนี้และแผนธุรกิจอีกด้วย ถ้าไม่มีหลักประกันก็สามารถขอสินเชื่อได้ แต่การพิจารณาสินเชื่อแบบไม่มีหลักประกัน หลักเกณฑ์ในการพิจารณาจะเข้มมากกว่าปกติ หรืออาจจะใช้บริการของบริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บสย.) ซึ่งเป็นหน่วยงานของภาครัฐมาช่วยในการค้ำประกันได้

5. เงื่อนไข (CONDITION) คือ เงื่อนไขในการใช้วงเงินที่ธนาคารกำหนดขึ้นสำหรับผู้กู้แต่ละรายให้ปฏิบัติตาม เช่น หากผู้กู้ต้องการเบิกใช้วงเงินจะต้องเพิ่มทุนก่อน จึงจะใช้วงเงินได้

โดยเงื่อนไขที่กำหนดขึ้นนั้น จะพิจารณาจากผลการดำเนินงานของธุรกิจ เช่น สัดส่วนหนี้สินต่อทุน สัดส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและกำไรสะสม เป็นต้น

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ม.ป.พ.: 25-29) ได้กำหนดหลักเกณฑ์การบริหารความเสี่ยงของสินเชื่อชุมชนไว้ดังนี้

1. กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานด้านสินเชื่อ

1) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2551 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

2) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653

3) พ.ร.บ.ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475

2. การควบคุมภายในด้านสินเชื่อ

2) การพิจารณาบุคคลที่ประสงค์จะกู้เงินกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมืองคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองจะต้องพิจารณาให้กับบุคคลที่เป็นสมาชิกกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมืองเท่านั้น โดยการอนุมัติเงินกู้ยืมจาก บัญชีที่ 1 นั้น คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีอำนาจอนุมัติเงินกู้ ให้สมาชิกรายหนึ่งไม่เกิน 30,000 บาท หากเกิน 30,000 บาท แต่ไม่เกิน 75,000 บาท ต้องเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดเพื่ออนุมัติต่อไป และกำหนดระยะเวลาการชำระคืนไม่เกิน 2 ปี นับแต่วันทำสัญญากู้ยืมเงิน การอนุมัติ เงินกู้ฉุกเฉิน หรือเงินยืมฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอนุมัติได้ราย หนึ่งจำนวนไม่เกินหนึ่งหมื่นห้าพันบาท

3) การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กำหนดอัตราดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก ทั้งนี้ควรมีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่แยกออกจากกัน (บัญชีที่ 1 บัญชีที่ 2 และบัญชีอื่น ๆ) โดยให้คำนึงถึงต้นทุนและเงื่อนไขของเงินทุน และข้อจำกัดในการดำเนินงานของแต่ละบัญชีที่แตกต่าง กันและในการกู้ยืมเงินนั้นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดไว้ในระเบียบหรือข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4) การพิจารณาโครงการและอนุมัติเงินกู้ยืมนั้น เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงในหนี้ ค้างชำระนั้นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอาจพิจารณาโดยใช้หลักเกณฑ์ ดังนี้ (1) ประวัติ (อุปนิสัย/ความน่าเชื่อถือ ฯลฯ) ความชำนาญในการประกอบอาชีพ (2) หลักประกัน (3) ความสามารถในการชำระหนี้ (4) เงินทุนของผู้กู้ (5) เหตุการณ์ที่ไม่อาจควบคุมได้/ความเสี่ยงที่เกิดจากการลงทุน

5) เมื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองพิจารณาอนุมัติเงินกู้ตามคำขอแล้ว คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องให้สมาชิกจัดทำสัญญาเงินกู้และสัญญาค้ำประกันหรือเรียกหลักทรัพย์ค้ำประกันตามควรแก่สัญญา โดยมีหลักการสำคัญ ดังนี้ (1) ในสัญญาเงินกู้หรือสัญญาค้ำประกันหากมีความจำเป็นต้องแก้ไข เปลี่ยนแปลง ข้อความหรือตัวเลข ในสัญญาเงินกู้หรือสัญญาค้ำประกัน จะต้องได้รับความยินยอมจากทั้ง สองฝ่าย โดยมีการลงลายมือชื่อกำกับข้อความ หรือตัวเลขที่มีการแก้ไข เปลี่ยนแปลง มิ เช่นนั้นข้อความหรือตัวเลขที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงอาจไม่สมบูรณ์หรือไม่มีผลบังคับทางกฎหมาย (2) ในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความหรือตัวเลขในสัญญาเงินกู้หรือสัญญาค้ำ ประกันห้ามใช้ยาลบหรือหมึกกลบความผิดเป็นอันขาด ให้ดำเนินการโดยใช้วิธีขีดฆ่า แก้ไข ข้อความหรือตัวเลขให้ถูกต้องแล้วลงลายมือชื่อกำกับไว้ (3) ในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยการกู้ยืมเงินนั้น ห้ามมิให้กำหนดอัตรา ดอกเบี้ยเกินกว่ากฎหมายกำหนดไว้คือจะกำหนดอัตราดอกเบี้ยได้ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี หรือในอัตราร้อยละ 1.25 ต่อเดือน หากมีการกำหนดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กำหนดดังกล่าว ผลคือดอกเบี้ยตกเป็นโมฆะทั้งหมด ผู้ให้กู้คงเรียกให้ผู้กู้ชำระได้เพียงแต่เงินต้นเท่านั้น และ อาจมีความผิดทางอาญารฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ซึ่งมีความผิดตาม พ.ร.บ.ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475

6) ในการจ่ายเงินกู้หรือเงินยืมให้กับสมาชิกผู้กู้ ให้ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสานธนาคาร เพื่อดำเนินการโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากของสมาชิกผู้กู้

จากการศึกษาแนวคิดข้างต้นผู้วิจัยสรุปว่าการบริหารสินเชื่อภายในชุมชนนั้นสามารถประยุกต์ใช้หลักการแนวคิดของภาคสถาบันการเงินได้ สังเกตได้จากหลักเกณฑ์การบริหารความเสี่ยงของสินเชื่อชุมชนของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติมีแนวทางการบริหารสินเชื่อใกล้เคียงกับของธนาคารพาณิชย์ คือต้องมีการพิจารณาทุกหนี้ตั้งแต่ก่อนการปล่อยกู้ การบริหารการชำระหนี้ และการบริหารความเสี่ยงของสินเชื่อหากทุกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามกำหนดการศึกษาแนวคิดนี้ เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลทฤษฎีของผู้วิจัยใช้ประโยชน์ในการจัดทำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและเป็นแนวทางการนำเสนอผลการวิจัย

3.3 การบริหารจัดการหนี้โดยกระบวนการ 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา

3.3.1 ความหมายของการบริหารจัดการหนี้โดยกระบวนการ 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา

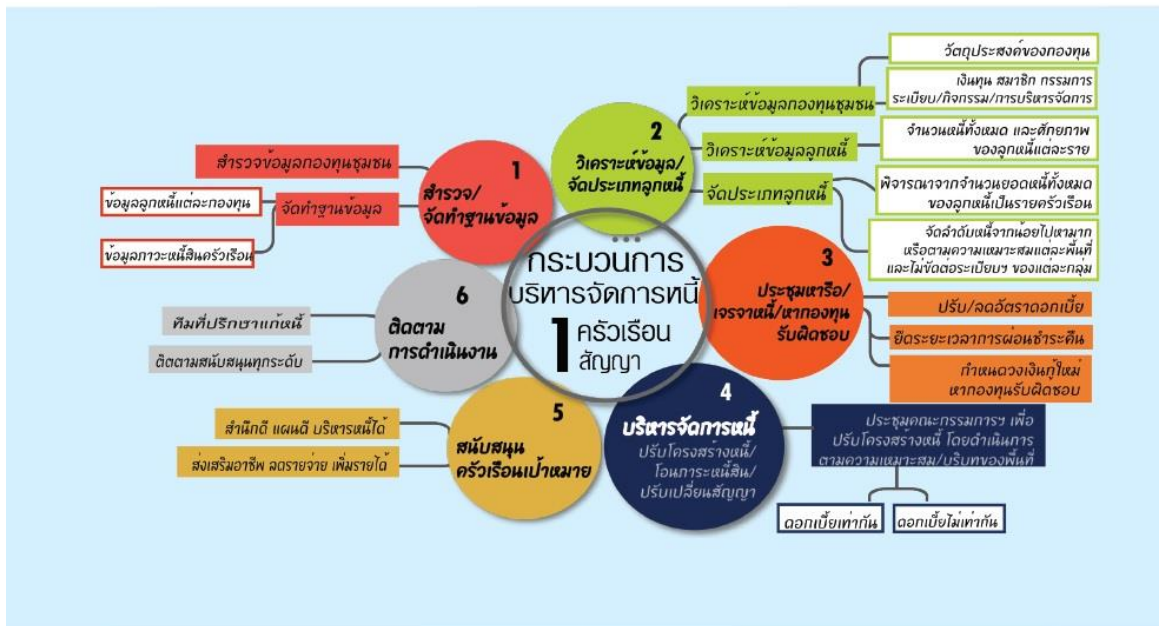
กรมการพัฒนาชุมชน (2560: 6) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการหนี้โดยกระบวนการ 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา ว่าหมายถึงการบริหารจัดการหนี้ให้กับประชาชนที่เป็นหนี้จากกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ในหมู่บ้าน/ชุมชน พร้อมกันอย่างน้อยสองสัญญาเงินกู้ให้เหลือเพียงหนึ่งสัญญาเงินกู้ต่อหนึ่งครั้วเรือน โดยการบริหารจัดการของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในหมู่บ้านและการส่งเสริมสนับสนุนของคณะกรรมการศูนย์ฯ

หนี้ หมายถึงหนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมเงินจากกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงิน ภายในหมู่บ้าน/ชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุนโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ.) กลุ่มอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น ไม่รวมถึงหนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินอื่นที่อยู่ภายนอกหมู่บ้าน/ชุมชน ทั้งนี้ให้พิจารณาหนี้ที่เกิดจากสัญญาเงินกู้สามัญก่อน ในระยะแรกอาจไม่รวมสัญญาเงินกู้ฉุกเฉินและหนี้ดังกล่าวจะต้องมีหนังสือสัญญาการกู้เงินเป็นหลักฐาน

ครั้วเรือน หมายถึง ครั้วเรือนเดียว ที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ตามกฎหมาย (โดยรวมการสมรสหรือมีความผูกพันทางสายโลหิต หรือการมีบุตรบุญธรรม) ที่อาศัยอยู่ในบ้านหลังเดียวกัน หรือคนโสดที่แยกบ้านกับพ่อ แม่ และประกอบอาชีพหลักแยกจากพ่อ แม่ หากในบ้านหลังเดียวกันมีครอบครัวเดี่ยวหลายครอบครัว ให้นับเป็นครั้วเรือนที่แยกกัน เช่น บ้านหลังหนึ่งมีครอบครัวเดี่ยว 3 ครอบครัว ให้นับเป็น 3 ครั้วเรือน

3.3.2 กระบวนการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา

กรมการพัฒนาชุมชน (2560: 7-15) ได้กำหนดกระบวนการบริหารจัดการหนี้ของสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ซึ่งเป็นลูกหนี้ในกองทุนชุมชนที่มีสัญญาเงินกู้เกินกว่า 1 สัญญาต่อครั้วเรือน โดยกำหนดกระบวนการไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปตัวอย่างกระบวนการบริหารจัดการหนี้ไปสู 1 ครึ่งปี 1 สัญญา

ที่มา : กรมการพัฒนาชุมชน, สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน, แนวทางการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ประจำปี 2561 (กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน, 2561), 7.

3.3.2.1 การสำรวจและจัดทำฐานข้อมูล

ดำเนินการโดยคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนสำรวจข้อมูลกองทุนชุมชนที่ดำเนินการในหมู่บ้าน/ชุมชนว่า มีกองทุนที่จัดตั้งโดยประชาชนและกองทุนที่เกิดจากการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐและเอกชน จากนั้นจัดทำฐานข้อมูลลูกหนี้แต่ละกองทุนการเงินที่เป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชน และนำข้อมูลลูกหนี้ที่ได้ของแต่ละกองทุนการเงินมาจัดทำเป็นทะเบียนฐานข้อมูลภาวะหนี้สินครัวเรือนของหมู่บ้าน/ชุมชนเป็นรายครัวเรือน

3.3.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูล/จัดประเภทลูกหนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลกองทุนชุมชนเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินทั้งหมดในหมู่บ้าน/ชุมชนโดยวิเคราะห์ถึงที่มาของกองทุน วัตถุประสงค์ของกองทุน เงินทุน ปัจจุบันสมาชิกกองทุน คณะกรรมการกองทุน ระเบียบ/ข้อบังคับ กิจกรรมของกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม รวมทั้งวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหา/ข้อจำกัด และอุปสรรค เพื่อจะได้ทราบถึงสถานการณ์ของแต่ละกลุ่ม/องค์กร/กองทุนการเงินที่มีอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน และทราบถึงแหล่งเงินทุนในหมู่บ้าน/ชุมชน

2. วิเคราะห์ข้อมูลลูกหนี้ โดยคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนนำข้อมูลลูกหนี้ทั้งหมดของแต่ละกลุ่ม/กองทุนมาวิเคราะห์หนี้ และศึกษาภาพของลูกหนี้ทั้งหมดแต่ละราย

3. จัดประเภทลูกหนี้ โดยอาจจะพิจารณาจากเกณฑ์ต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น

1) พิจารณาจากจำนวนยอดหนี้แล้วนำยอดหนี้ของแต่ละครัวเรือนมาจัดเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่ยอดหนี้รวมทั้งครัวเรือนไม่เกิน 30,000 บาท กลุ่มที่ 2 ยอดหนี้รวมทั้งครัวเรือนไม่เกิน 60,000 บาท กลุ่มที่ 3 ยอดหนี้รวมทั้งครัวเรือนไม่เกิน 90,000 บาท

2) พิจารณาจากวินัยการชำระหนี้ โดยจัดกลุ่มลูกหนี้ที่มีประวัติชำระดีตรงตามเวลาที่กำหนด กลุ่มลูกหนี้ที่ผิดนัดชำระบ้าง และกลุ่มลูกหนี้ที่มีประวัติผิดนัดชำระบ่อยครั้งหรือไม่ชำระหนี้ตามกำหนดเวลา

การจัดประเภทลูกหนี้ /กลุ่มลูกหนี้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของบริบทแต่ละพื้นที่และมติของคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน โดยคำนึงถึงความสามารถในการบริหารจัดการหนี้ในหมู่บ้าน/ชุมชน และไม่ขัดต่อระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม/กองทุน

3.3.2.3 ประชุมหารือ/เจรจา/หากองทุนรับผิดชอบ

คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนเป็นตัวกลางในการเจรจาระหว่างลูกหนี้กับเจ้าหนี้ (กลุ่ม/กองทุนที่ลูกหนี้ที่เป็นสมาชิกได้กู้ยืม) เพื่อตกลงให้ความช่วยเหลือในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น การปรับลดอัตราดอกเบี้ย/ค่าปรับ การยืดระยะเวลาการผ่อนชำระหนี้ การกำหนดวงเงินกู้ใหม่ ฯลฯ แล้วหากกลุ่ม/กองทุนใดกองทุนหนึ่งเป็นเจ้าภาพหนี้ใหม่กองทุนเดียว โดยคำนึงถึงการเป็นสมาชิกของลูกหนี้ และจำนวนวงเงินกู้ที่เป็นไปตามระเบียบ/ข้อบังคับของกลุ่ม/กองทุนนั้น ๆ

3.3.2.4 บริหารจัดการหนี้

ประชุมคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนเพื่อดำเนินการปรับโครงสร้างหนี้/โอนภาระหนี้/ปรับเปลี่ยนสัญญา เพื่อหากองทุนเจ้าภาพให้กับสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ หลังจากหากองทุนเจ้าภาพให้กับสมาชิกได้แล้วจะเป็นขั้นตอนการทำสัญญากู้ยืมฉบับใหม่สัญญาดียวกับกองทุนเจ้าภาพ จากนั้นปรับอัตราดอกเบี้ยและกำหนดชำระใหม่ตามข้อตกลงกับกองทุนเจ้าภาพที่รวบรวมหนี้

3.3.2.5 สนับสนุนครัวเรือนเป้าหมาย

การบูรณาการกองทุนชุมชนเพื่อส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ถือเป็นบทบาทสำคัญของคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในการส่งเสริมสนับสนุนให้ครัวเรือนเข้าสู่กระบวนการบริหารจัดการหนี้ไปสู่วันที่ 1 ครัวเรือน 1 สัญญา รวมทั้งให้สามารถใช้จ่ายเงินทุนอย่างคุ้มค่า เกิดประโยชน์ สูงสุดในการสร้างงาน สร้างรายได้ และต่อยอดอาชีพของครัวเรือน ซึ่งตามแนวทางการดำเนินกิจกรรมตามยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2561 ได้กำหนด

กิจกรรม ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบริหารจัดการหนี้ “สำนึกดี แผนดี บริหารหนี้ได้” เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ 1 คราวเรือน 1 สัญญา และเสริมสร้างความรู้ด้านการเงินในการบริหารจัดการหนี้ รวมทั้งสร้างวินัยทางการเงินให้กับครัวเรือน โดยดำเนินการตามกิจกรรม ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบริหารจัดการหนี้ “สำนึกดี แผนดี บริหารหนี้ได้” ตามที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด ประกอบด้วย

1. อบรมให้ความรู้การสร้างวินัยทางการเงิน “สำนึกดี แผนดี บริหารหนี้ได้” โดยมีเนื้อหา ดังนี้ (1) ศาสตร์พระราชากับการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต (2) การเชื่อมโยงและสร้างโอกาสการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก (3) การสร้างวินัยทางการเงิน (4) การจัดทำบัญชีครัวเรือน (5) การส่งเสริมการออม (6) การวิเคราะห์/วางแผนการใช้จ่ายทางการเงิน (7) การปรับพฤติกรรมทางการเงิน (8) การส่งเสริมการบริหารจัดการหนี้

2. สนับสนุนกิจกรรมการบริหารจัดการหนี้ (40,000 บาท) เป็นการสนับสนุนให้ครัวเรือนเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบริหารจัดการหนี้ “สำนึกดี แผนดี บริหารหนี้ได้” เท่านั้น และเป็นกิจกรรมส่งเสริมอาชีพให้มีรายได้เพิ่มขึ้น โดยดำเนินการในรูปแบบ “เงินทุนคืนกลุ่ม” ห้ามมิให้นำเงินทูลงดังกล่าวไปดำเนินการกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ หรือดำเนินการกิจกรรมร่วมกับศูนย์สาธิตการตลาดและร้านค้าชุมชนโดยเด็ดขาด

3.3.2.6 ติดตามการดำเนินงาน

เจ้าหน้าที่ในสังกัดกรมการพัฒนาชุมชนร่วมกับคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนติดตามสนับสนุนการดำเนินงาน ดังนี้

1. พัฒนาการจังหวัด/หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชน/พัฒนาการอำเภอ ติดตาม กำกับดูแล รวมทั้งกำกับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบให้ความสำคัญในการดำเนินการขับเคลื่อนการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนตามแนวทางการพัฒนาชุมชน ให้บรรลุเป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนด และเมื่อดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน บริหารจัดการหนี้ไปสู่ 1 คราวเรือน 1 สัญญา ครบตามเป้าหมายที่กรมฯ กำหนดแล้ว ให้คอยติดตาม สนับสนุน และควบคุมให้มีคุณภาพเกิดผลสัมฤทธิ์ในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือนต่อไป

2. นักวิชาการพัฒนาชุมชนจังหวัดผู้รับผิดชอบงานทุนชุมชนหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่นี้เทศงานในพื้นที่อำเภอ ติดตาม สนับสนุน และกำกับดูแลให้คำแนะนำเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานอย่างสม่ำเสมอ หากมีข้อติดขัดในการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ให้ลงพื้นที่ชี้แจงสร้างความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

3. พัฒนาการผู้รับผิดชอบงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ควรให้ความสำคัญในการติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเพื่อรับทราบถึงปัญหา/อุปสรรค และให้คำแนะนำรวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาแก่คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

4. คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ควรติดตามตรวจเยี่ยมครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการฯ เป็นประจำ เพื่อรับทราบปัญหา ไม่ว่าจะป็นด้านหนี้สิน หรือการประกอบอาชีพ ฯลฯ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำแผนพัฒนาครัวเรือน เป็นตัวอย่างให้ครัวเรือนอื่น ๆ ที่ต้องการเข้าสู่การบริหารจัดการหนี้ไปสู่ 1 ครัวเรือน 1 สัญญา รวมถึงนำข้อมูลมาทำแผนบริหารความเสี่ยง มาปรับใช้ในการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

จากการศึกษาแนวคิดข้างต้นผู้วิจัยสรุปว่าการบริหารจัดการหนี้โดยกระบวนการ 1 ครัวเรือน 1 สัญญา เป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่างกองทุนต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนในหมู่บ้าน/ชุมชน โดยผ่านกระบวนการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนซึ่งเป็นตัวแทนจากคณะกรรมการกองทุนในชุมชนที่สมัครใจเข้าร่วมการบริหารจัดการหนี้และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ บริหารจัดการรวมหนี้ในครัวเรือนสมาชิกให้เป็นสัญญาคุ้มหนี้ฉบับใหม่เพียง 1 สัญญา และกำหนดแนวทางการบริหารจัดการหนี้ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม การศึกษาแนวคิดเพื่อเป็นแหล่งข้อมูลทฤษฎีของผู้วิจัยในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายและและเป็นแนวทางการนำเสนอผลการวิจัย

4. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน และการพัฒนาศักยภาพขององค์กรชุมชน

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน

ตรีรพีภักดิ์ สุขสมเกษม (2559: 35) ได้ให้แนวทางการส่งเสริมชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง ประชาชนในชุมชนสามารถขับเคลื่อนชุมชนของตนเองไปสู่ชุมชนที่ได้รับการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน มีแนวทางดังนี้

1. การมีหน่วยงานจากภายนอกทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้การสนับสนุน
2. ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการชุมชนมีใจรักในการให้บริการประชาชน เสียสละเพื่อส่วนรวมและมีความซื่อสัตย์
3. สมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือและเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ
4. มีการสร้างเครือข่ายของกลุ่มประชาชนในชุมชนอย่างหลากหลาย
5. ไม่มีความแตกแยกของประชาชนในชุมชน

6. ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชนและประชาชนในชุมชน ได้รับความรู้ใหม่และนำมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานของชุมชนให้ทันสมัยอยู่เสมอ

อุทัย ปริญญาสุทธินันท์ (2559: 4) ได้ให้ความหมายของชุมชนว่าหมายรวมถึงชุมชนเสมือนที่มีการรวมตัวกันผ่านช่องทางสื่อสาร เช่น อินเทอร์เน็ต เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามความสนใจของแต่ละกลุ่ม เช่น การใช้เว็บบล็อก เว็บไซต์พันทิป เฟซบุ๊ก การค้าขายผ่านช่องทางออนไลน์ การเรียนการสอนผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

ณัฐวุฒิ ททรัพย์อุปลัมภ์ (2558: 131-133) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนไว้ว่า เมื่อชุมชนเกิดขึ้นมาแล้วจะมีการขยายตัวของชุมชนเกิดขึ้นดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ชุมชนยังสามารถคงอยู่ คนในชุมชนมีความสุข และดึงดูดประชากรเข้ามาในชุมชนเพิ่มเติม ได้รวบรวมหลักการพัฒนาชุมชนที่สามารถปรับใช้ในประเทศไทย ดังนี้

1. หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จ
2. หลักการพึ่งตนเองของชุมชน การพึ่งตนเองได้ของชุมชนเป็นการช่วยแบ่ง ภาระของรัฐบาล ทำให้คนในชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถดำรงรักษาและพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน
3. หลักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและองค์กร กลุ่มและองค์กรเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาชุมชน กลุ่มและองค์กรยังช่วยให้ การพัฒนาชุมชนล้มเหลว เพราะถึงแม้บุคคลที่เกี่ยวข้องไม่เข้าร่วมการพัฒนา แต่กลุ่มและองค์กรยังคงมีอยู่สามารถ ดำเนินการพัฒนาต่อไปได้
4. หลักการค้นหาและพัฒนาผู้นำ โดยผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติที่เพียบพร้อม เพราะเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นตัวกลางประสานงานการพัฒนาชุมชนและเป็นพลังสำคัญที่ทำให้ การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ
5. หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน คนในชุมชนต้องมีความสำคัญทัดเทียมกันและได้รับประโยชน์จากการพัฒนา อย่างเท่าเทียมกัน
6. หลักการประสานงาน เป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่รับผิดชอบและสร้างความร่วมมือ ทำให้การพัฒนาชุมชน มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามลำดับขั้นตอน ไม่ซ้ำซ้อน ประหยัดแรงงานงบประมาณ ทรัพยากร
7. หลักการจัดการชุมชน คือให้ผู้นำและคนในชุมชน เรียนรู้ในหลักการบริหารจัดการชุมชนของตน ร่วมกันดำเนินการบริหารจัดการชุมชน
8. หลักการบูรณาการ เป็นการผสมผสานองค์ประกอบต่าง ๆ ของการพัฒนาชุมชน ให้เป็นเอกภาพ เพื่อสร้างศักยภาพหรือพลังในการพัฒนา ไม่ใช่เป็นแบบต่างคนต่างทำ

9. หลักการพัฒนาแบบองค์รวม เป็นการพัฒนาชุมชนที่พัฒนาองค์ประกอบ ต่าง ๆ ของชุมชนไปพร้อมกัน เพราะการพัฒนาส่วนใดส่วนหนึ่งเพียงส่วนเดียวไม่สามารถทำให้ชุมชนทั้งหมดพัฒนาได้

10. หลักการพัฒนาแบบยั่งยืน มุ่งสนับสนุนส่งเสริมให้สิ่งแวดล้อมและชุมชนดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงถาวรหรือยั่งยืนไม่ล่มสลายไปได้ง่าย

11. หลักการสมทบ พลังหรือศักยภาพของประชาชนและชุมชนนั้นมี ขีดจำกัด การสนับสนุน ช่วยเหลือจากภาครัฐและภาคเอกชนที่อยู่ภายนอกชุมชนเป็นสิ่งจำเป็น แต่ต้องตั้งอยู่บนหลักการ ช่วยเหลือตนเองและการพึ่งตนเองของชุมชน ไม่ใช่พึ่งพารัฐบาลและองค์กรเอกชนตลอดไป หลักการ สมทบจึงเป็นการสมทบกันระหว่างขีดความสามารถทั้งหมดที่ชุมชนมีอยู่กับการสนับสนุนส่งเสริมของรัฐบาลและองค์กรเอกชนอย่างเหมาะสม เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพในการพัฒนาของชุมชน ให้ประชาชนดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง (2556: 4) ได้ให้ความหมายของชุมชนว่าหมายถึง หน่วยการปกครองพื้นฐานในสังคมไทยมีความหมายซ้อนทับกับคำว่า “บ้านหรือหมู่บ้าน” สำหรับในประเทศไทยคำว่า ชุมชนได้ถูกนำมาใช้อย่างเป็นทางการในปี พ.ศ.2505 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหน่วยราชการที่มีการแยกส่วนพัฒนาการท้องถิ่นออกจากกรมมหาดไทยแล้วจัดตั้งเป็นกรมการพัฒนาชุมชน สังกัดกระทรวงมหาดไทย คำว่า ชุมชนที่นำมาใช้นั้นมีความหมายซ้อนทับกับคำว่า “บ้านหรือหมู่บ้าน” ที่เรียกมาแต่ดั้งเดิมด้วย

ยศ บริสุทธิ์ (2558: 2-7) ได้ให้ความหมายของชุมชนไว้สองประการ ประการแรกหมายถึง การอยู่ร่วมกันในหน่วยพื้นที่เดียวกันของประชากรสมาชิก โดยมีความสัมพันธ์หรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน มีกรอบบรรทัดฐานหรือระเบียบกฎเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกัน ประการที่สอง เป็นมุมมองโดยนัยเฉพาะตามการใช้ ได้แก่ (1) ชุมชนเฉพาะกลุ่มคน หมายถึง ชุมชนเฉพาะพื้นที่ที่เป็นชุมชนของสมาชิกโดยเฉพาะ เช่น ชุมชนรอบโรงงานอุตสาหกรรม (2) ชุมชนหมู่บ้านหรือชุมชนท้องถิ่น หมายถึง ชุมชนที่ประกอบด้วยหมู่บ้านหลาย ๆ หมู่บ้านที่บ้านอยู่ในเขตพื้นที่เดียวกัน (3) ชุมชนประชาคม (4) ชุมชนเสมือนจริง

ราชบัณฑิตยสถาน (2556 : 385) ได้ให้ความหมายของชุมชนไว้ว่า ชุมชน คือกลุ่มคนกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน หรือที่มีคนอาศัยอยู่มากซึ่งตรงกับคำว่า “Community” ในภาษาอังกฤษ

เสรี พงศ์พิศ (2556: 81-82) ได้ให้ความหมายของชุมชนไว้ว่า ชุมชนหมายถึงกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกันหรือใกล้ เคียงกัน อีกทั้ง ชุมชนยังหมายถึงกลุ่มคนที่อยู่ในที่เดียวกันหรือห่างไกลกัน แต่สัมพันธ์กันด้วยความสนใจ ผลประโยชน์หรือความเชื่อ เผ่าพันธุ์ อาชีพ ปัญหาเดียวกัน คล้ายกัน ร่วมกัน เช่น ชุมชนชาวคริสต์ ชุมชนชาวจีน ชุมชนชาวประมง ชุมชนชาวเกย์ การรวมกลุ่ม

เป็นสมาคมต่าง ๆ ของคนอาชีพเดียวกัน หรือ มีความสนใจร่วมกัน สิ่งที่ทำให้เกิดชุมชน คือ ความสัมพันธ์และเครือข่ายทางสังคมของสมาชิก การสื่อสาร การไปมาหาสู่ หรือการสัมพันธ์กันทางเครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่ จนเกิดชุมชนในอีก ความหมายหนึ่ง นั่นคือ ชุมชนเสมือนจริงที่สัมพันธ์กันทางอินเทอร์เน็ต หรือชุมชนทางอากาศอย่าง จส.100 เป็นต้น

พจนานุกรมเคมบริดจ์ (2003) ให้ความหมายของชุมชนว่าหมายถึง “The people living in one particular area or people who are considered as a unit because of their common interests; social group or nationality.” หมายถึง กลุ่มคนหรือกลุ่มครอบครัวที่อยู่อาศัยร่วมกันในพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใด โดยถือว่าเป็นหน่วยทางสังคมเดียวกันเพราะมีความสนใจแบบเดียวกัน มีสังคมแบบเดียวกัน หรือมีเชื้อชาติเดียวกัน

จากการศึกษาความหมายของของชุมชนข้างต้นสรุปได้ว่า ชุมชนหมายถึง การรวมตัวกันขององค์ประกอบที่สำคัญคือคน โดยไม่จำเป็นว่าจะต้องมีพื้นที่ที่เรียกว่าหมู่บ้านหรืออาณาเขตต่าง ๆ เพียงอย่างเดียว แต่หมายรวมไปถึงการรวมตัวกันในชุมชนเสมือนผ่านช่องทางการติดต่อสื่อสาร เช่น ชุมชนผู้ที่มีความสนใจการท่องเที่ยวในอินเทอร์เน็ต ชุมชนช่างภาพในเฟซบุ๊ก

4.2 การพัฒนาศักยภาพขององค์กรชุมชน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2558: 8) ได้ให้ความหมายขององค์กรชุมชนไว้ กลุ่มคนที่มีระบบการจัดการที่สมาชิกของชุมชนจัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ พัฒนาอาชีพ เพิ่มรายได้ พัฒนาที่อยู่ อาศัยและสิ่งแวดล้อม หรือพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกกลุ่ม

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2540: 19) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการพัฒนาองค์กรชุมชนเพื่อให้มีประสิทธิภาพตอบสนองความต้องการของชุมชนและคนในสังคม สามารถดำรงอยู่ในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ

1. ขั้นก่อสร้างกลุ่ม เริ่มจากมีการวิเคราะห์ชุมชนจากคนในชุมชน เพื่อค้นหาปัญหา และสร้างความเข้าใจต่อปัญหาอย่างถูกต้องและมีเอกภาพ ทั้งยังสามารถค้นหาทางเลือกเพื่อทำกิจกรรม ด้วยการระดมความคิดเห็น เพื่อแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมกับบริบทของชุมชน

2. ขั้นลงมือปฏิบัติการ เน้นที่กระบวนการในการพัฒนาความเข้มแข็งให้กับองค์กรชุมชน (group process) เพื่อเลือกทำกิจกรรม โดยมีหลักสำคัญ คือ สร้างการพึ่งพาตนเอง ใช้ทรัพยากรในชุมชนและความพยายามของตนเองให้มากที่สุด โดยต้องสร้างโอกาสของการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน เพื่อให้ได้สะท้อนถึงกระบวนการพัฒนาและผลของการพัฒนาที่ต้องการอย่างแท้จริงของชุมชน

3. ขันขยายตัว โดยลักษณะการขยายตัวขององค์กรชุมชนนั้นจะมีอยู่ 2 ทิศทาง ทิศทางแรก คือการขยายกิจกรรม และอีกทิศทางเป็นการขยายแนวคิดและกิจกรรมของพื้นที่ ซึ่งหมายถึงการถ่ายทอดบทเรียนไปยังพื้นที่ข้างเคียง

4. ขันพลังสามัคคี ซึ่งเป็นพลังที่เกิดจากการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งแล้ว ความเข้มแข็งดังกล่าว ก็จะสามารถระดมความร่วมมือของกลุ่มบุคคลภายนอกที่เรียกว่า “องค์กรพันธมิตร” ในการสนับสนุน องค์กรชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านวิชาการ งบประมาณ เพื่อให้เกิดพลังในลักษณะของการต่อรองได้

จากการศึกษาแนวคิดของชุมชนและองค์กรชุมชนข้างต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า ชุมชนจะพัฒนาได้ นั้นต้องอาศัยปัจจัยหลักหลายปัจจัย โดยปัจจัยด้านคนนั้นมีความสำคัญที่สุด องค์กรชุมชนจึงเป็น เครื่องมือสำคัญในการเข้าไปมีส่วนในการทำให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้ การที่องค์กรชุมชนจะมีความ เข้มแข็งนั้นมีเงื่อนไขสำคัญ คือ การมีผู้นำที่มีความสามารถ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การมี ส่วนร่วมของคนในชุมชน และสามารถจะประสานงานกับเครือข่ายกับองค์กรพันธมิตร เพื่อให้กิจกรรม ที่ดำเนินการสอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชนและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ การศึกษาแนวคิดนี้เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลทฤษฎีของผู้วิจัยใช้ประโยชน์ในการจัดทำแบบสัมภาษณ์แบบ มีโครงสร้างและเป็นแนวทางการนำเสนอผลการวิจัย

5. ข้อมูลของหมู่บ้านหนองยายนุ่น หมู่ที่ 3 ตำบลกระต๊อบ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

5.1 ประวัติหมู่บ้าน

บ้านหนองยายนุ่นแต่เดิมเรียกว่าบ้านทะเลบก หมู่ 9 ต่อมาได้มีการแยกหมู่ จึงใช้ชื่อว่า “บ้านหนองยายนุ่น” เนื่องจากในสมัย 100 ปีที่แล้ว หมู่บ้านนี้เป็นที่ราบลุ่ม มีหนองน้ำอยู่ในบริเวณ ที่ดินของยายนุ่น ชาวบ้านทั่วไปใช้น้ำจากหนองน้ำ สำหรับอุปโภคบริโภค และเรียกกันจนติดปากว่า “หนองยายนุ่น” จึงได้กลายเป็นชื่อของหมู่บ้าน มาจนกระทั่งปัจจุบัน

5.2 ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ดอนสลับกับที่ราบลุ่ม สภาพแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การทำ อาชีพการเกษตรกรรม โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

1. ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
2. ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านทะเลบก หมู่ที่ 2 ตำบลกระต๊อบ อำเภอกำแพงแสน
3. ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านมาบแค หมู่ที่ 8 ตำบลห้วยม่วง อำเภอกำแพงแสน
4. ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านหนองกร่างเล็ก หมู่ที่ 1 ตำบลกระต๊อบ อำเภอกำแพงแสน

5.3 ลักษณะครัวเรือนและประชากร

บ้านหนองยายนุ่นมีครัวเรือนจำนวน 140 ครัวเรือน จำนวนประชากร 560 คน เป็น ชาย 276 คน หญิง 284 คน (ที่มา : ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน ปี 2562) ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 80 มีอาชีพทำการเกษตร และรับจ้าง โดยเฉพาะการทำไร่อ้อย การปลูกผักสวนครัว เช่น คื่นช่าย กวางตุ้ง รวมรายได้จากทุกแหล่งของหมู่บ้าน 27,456,500 บาท/ปี (ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน ปี 2562) รายได้เฉลี่ย/ครัวเรือน/ปี 196,117.86 บาท รายได้เฉลี่ย/คน/ปี 63,409.93 บาท

5.4 สถานที่สำคัญในหมู่บ้าน

1. ศาลาอเนกประสงค์ 1 แห่ง
2. ศาลากลางบ้าน 1 แห่ง
3. สวนสาธารณะ/สนามเด็กเล่น 1 แห่ง
4. ร้านค้า/ร้านอาหาร 7 แห่ง
5. ศูนย์เรียนรู้ชุมชน 1 แห่ง

5.5 ทรัพยากรธรรมชาติ

บ้านหนองยายนุ่น หมู่ที่ 3 ตำบลกระต๊อบ นับว่าเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของน้ำส่งผลให้ในพื้นที่มีน้ำใช้ในการเกษตรได้ตลอดปี โดยมีแหล่งน้ำสาธารณะ ดังนี้

1. คลองเหลียงวิไล 1 แห่ง
2. บ่อน้ำตื้น 3 แห่ง
3. บ่อน้ำสาธารณะ 1 แห่ง
4. คลองชลประทาน 1 แห่ง

5.6 ข้อมูลการคมนาคม / สาธารณูปโภค

หมู่บ้านหนองยายนุ่นมีระยะทางห่างจาก ที่ว่าการอำเภอกำแพงแสน 15 กิโลเมตร และห่างจาก อบต.กระต๊อบ ระยะทาง 2 กิโลเมตร โดยถนนภายในหมู่บ้านมีทั้งหมด 5 สาย แยกเป็น

1. ถนนลาดยาง 2 สาย ระยะทางประมาณ 2,000 กิโลเมตร
2. ถนนลูกรัง 2 สาย ระยะทางประมาณ 3,500 กิโลเมตร
3. ถนนคอนกรีต 1 สาย ระยะทางประมาณ 750 กิโลเมตร

5.7 ข้อมูลการเมือง / การบริหาร

หมู่บ้านหนองยายนุ่นมีผู้นำชุมชนโดยตำแหน่ง ดังนี้

1. นายณรงค์ชาญ รอดดอนไพร ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน
2. นายบุญฤทธิ์ ลิ้มเลิศ ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
3. นายประคอง สุขสมกิจ ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/อาสาพัฒนาชุมชน
4. นายจรรยาแจ่มดอนไพร ตำแหน่ง สมาชิก อบต.
5. นายวัชชัย ศรีทองอ่อน ตำแหน่ง สมาชิก อบต.
6. นางสาววรรณภา แพร่เขียว ตำแหน่ง ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนตำบล
7. นางกุหลาบ หนูแดง ตำแหน่งอาสาพัฒนาชุมชน
8. นายหลอย พรศรีฤทัย ตำแหน่งอาสาพัฒนาชุมชน
9. นายชวลิต โพธิ์มัน ตำแหน่ง รองนายก อบต.กระต๊อบ

5.8 ศิลปวัฒนธรรม / ประเพณีที่สำคัญ / ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประชาชนบ้านหนองยายนุ่น ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จึงมีกิจกรรมและประเพณีเกี่ยวกับพุทธศาสนาเป็นสำคัญ เช่น ทำบุญตักบาตร และประกอบพิธีทางศาสนาในวันสำคัญเช่น วันปีใหม่ วันสงกรานต์ และทำบุญศาลากลางบ้าน (ศาลพ่อปู่แก่) ทุกปีในเดือน 9 ขึ้น 9 ค่ำ

5.9 ข้อมูลกลุ่ม/องค์กรชุมชน

1. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ. 2544 อยู่ในความดูแลของกรมการพัฒนาชุมชน โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอกำแพงแสน ก่อนจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลในปี พ.ศ. 2560 ปัจจุบันมีเงินทุนหมุนเวียน 3,107,354 บาท และเงินสมทบมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรอีกจำนวน 1,000,000 บาท โดยมีสมาชิกทั้งหมด 162 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2563) ประธาน คือ นายณรงค์ชาญ รอดดอนไพร

2. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองยายนุ่น เริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ. 2552 อยู่ในความดูแลของกรมการพัฒนาชุมชน โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอกำแพงแสน เพื่อส่งเสริมการออมเงินและแก้ไขปัญหาหนี้สินให้กับสมาชิก ปัจจุบันมีเงินทุนหมุนเวียน 3,776,000 บาท โดยมีสมาชิกทั้งหมด 456 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2563) ประธาน คือ นายณรงค์ชาญ รอดดอนไพร

3. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ. 2552 อยู่ในความดูแลของกรมส่งเสริมการเกษตร โดยสำนักงานเกษตรอำเภอกำแพงแสน เพื่อส่งเสริมการระดมเงินทุนและสร้างกลุ่มให้กับ

สมาชิกที่เป็นเกษตรกรในชุมชน ปัจจุบันมีเงินทุนหมุนเวียน 281,200 บาท โดยมีสมาชิกทั้งหมด 51 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2563)

4. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นการรวมกลุ่มของแม่บ้านในหมู่บ้านหนองยายนุ่นรับจ้างประกอบอาหารและการจัดเตรียมสถานที่ในการจัดงานพิธีต่าง ๆ ประธาน คือ นางสาวฝน รอดดอนไพร

5. กลุ่มฉาบปูนกิจสงเคราะห์ร่วมใจร่วมบุญ เป็นกลุ่มกองทุนที่ดำเนินการเก็บเงินสมาชิกกลุ่มเมื่อมีสมาชิกกลุ่มเสียชีวิต ประธาน คือ นายณรงค์ชาญ รอดดอนไพร

6. กลุ่มเย็บผ้า ดำเนินการร่วมกับสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน ในการส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนในหมู่บ้านหนองยายนุ่นและหมู่บ้านใกล้เคียง ประธาน คือ นางสาววรรณมา แพรเขียว

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยจากงานวิจัยภายในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศเกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัยที่ศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญในการทำวิจัยและทำให้เกิดแนวทางในการทำวิจัยโดยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

กวิณ มุสิกกา, สุขชนี เมธิโยธิน และบรรพต วิรุณราช (2562) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารหนี้สินเกษตรกรไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเพื่อหาแนวทางการบริหารหนี้สินเกษตรกรไทยที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับภาวะหนี้สินเกษตรกรไทยในปัจจุบัน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารหนี้สินเกษตรกรไทยที่มีประสิทธิภาพสามารถทำได้ดังนี้ ภาคเกษตรกร (1) การจัดทำบัญชีครัวเรือน (2) การชำระหนี้ตามกำหนด (3) การเข้าถึงแหล่งเงินทุนและกู้เงินในระบบ หลีกเลี่ยงการกู้เงินนอกระบบ (4) การปลูกพืชไร่สวนผสม (5) มุ่งเน้นคุณภาพผลผลิตและความต้องการของตลาด (6) สร้างเครือข่ายและรวมกลุ่มเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง และ (7) น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ภาครัฐ (1) ประกันราคาผลผลิตและหาตลาดเพื่อรองรับและช่วยเหลือเยียวยาเกษตรกรที่ได้รับความเดือดร้อนจากภัยธรรมชาติ (2) ให้ความรู้การปลูกพืชให้เหมาะสมสภาพอากาศ (3) ลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ขยายวงเงินกู้และเพิ่มช่องทางการเข้าถึง (4) สนับสนุนเทคโนโลยีการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์และการพัฒนาฝีมือแรงงานภาคการเกษตร (5) การลดต้นทุนการผลิต โดยการสนับสนุนปัจจัยพื้นฐาน เช่น ปุ๋ย ยา เมล็ดพันธุ์ และปัจจัยอื่น ๆ ในการผลิตและการต่อยอดไปสู่การแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายออกสู่ตลาด (6) ส่งเสริมการสร้างวินัยทางการเงินและให้ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน (7) ให้คำปรึกษาโครงการและปัญหาต่าง ๆ และการบริหารจัดการ

ความเสี่ยงแก่เกษตรกรและ (8) ให้ความรู้ในการจัดการระบบการเงินและการบริหารจัดการหนี้้อย่างเป็นระบบ

ยินดี ชาญณรงค์, วราภรณ์ เทพสมัญทิพร และ สมบูรณ์ สุขสำราญ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการสินเชื่อของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูจังหวัดภาคใต้ฝั่งทะเลอันดามัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพการบริหารจัดการสินเชื่อของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูจังหวัดภาคใต้ฝั่งทะเลอันดามันในปัจจุบัน (2) วิเคราะห์ปัจจัย อุปสรรคและปัจจัยสนับสนุนในการบริหารจัดการสินเชื่อของสหกรณ์ฯ (3) แสวงหาแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการสินเชื่อของสหกรณ์ฯ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า (1) การบริหารจัดการสินเชื่อของสหกรณ์ฯ ปัจจุบันโดยหลักทั่วไปมีคณะกรรมการดำเนินการเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนด ระเบียบและเงื่อนไขการกู้ และมีอำนาจบริหารจัดการได้อย่างเต็มที่และสามารถกำหนด นโยบายการบริหารจัดการสินเชื่อให้เป็นไปได้ทุกทิศทาง การบริหารจัดการสินเชื่อจะมีระบบหรือไม่ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการดำเนินการ โดยยึดหลักการบริหารจัดการแบบ Good Governance (2) ปัญหาในการบริหารจัดการเงินของสหกรณ์ฯ คือ การบริหารแบบประชานิยม ขาดระเบียบ หลักเกณฑ์ เงื่อนไข ปัญหาเงินเดือนเหลือไม่พอหัก ณ ที่จ่าย วงเงินให้กู้แก่สมาชิกสูงเกินไป ขาดการบริหารความเสี่ยง สมาชิกขาดวินัยทางการเงิน ขาดระบบการเรียนรู้ในการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรในการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์สู่มาตรฐานสากล ที่สำคัญคือผลกระทบจากนโยบายรัฐที่ก่อให้เกิดการแข่งขันด้านการให้สินเชื่อจนส่งผล กระทบต่อวินัยทางการเงินของสมาชิกและการมีหนี้หลายทางส่งผลโดยตรงต่อสภาพคล่องในการบริหารจัดการสินเชื่อของสหกรณ์ฯ (3) แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการสหกรณ์ฯ ควรเริ่มตั้งแต่ ต้นน้ำ คือ ต้นทางของกระบวนการพิจารณา ในการรวบรวมข้อมูลของสมาชิก ขั้นตอนการตรวจสอบก่อนการอนุมัติสินเชื่อของคณะกรรมการปล่อยสินเชื่อ การตัดสินใจอนุมัติสินเชื่อโดยคณะกรรมการสินเชื่อ การพิจารณาเพื่อการอนุมัติสินเชื่อและการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการปล่อยสินเชื่อ ของสหกรณ์ฯ กลางน้ำ คือ กระบวนการบริหารสินเชื่อหลังจากการอนุมัติ สินเชื่อการติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายเงินตามวัตถุประสงค์ของการกู้ การวางกลยุทธ์การติดตามหนี้ค้ำชำระหนี้สงสัยจะสูญของสหกรณ์ฯ และแก้ไขปัญหาสมาชิกสหกรณ์ฯ ย้ายออกนอกแดนไม่มีตัวตนและปฏิเสธหนี้ ปลายน้ำ เป็นขั้นตอน การบริหารเงินที่ต้องส่งคืนสหกรณ์ฯ ของสมาชิก การแก้ปัญหาสมาชิกสหกรณ์ฯ เป็นหนี้หลายทาง การแก้ปัญหาไม่สามารถบังคับชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย (สมาชิกเสียชีวิต หนี้ขาดอายุความตามกฎหมาย) และการบังคับคดีถูกหนี้นี้ตามคำพิพากษาคณะกรรมการ ดำเนินการต้องยึดหลักกฎหมายอย่างเคร่งครัด ลดการใช้ระบบประชานิยมเปลี่ยนทัศนคติ ใหม่ในการดำเนินการ กรรมการจะต้องศึกษาหาความรู้ในข้อกฎหมายเพื่อได้พัฒนาสหกรณ์

ต้องตรวจสอบข้อมูลก่อนปล่อยกู้อย่างเข้มงวด ต้องมีการวิเคราะห์การปล่อยสินเชื่ออย่าง รอบคอบ และต้องจัดอบรมให้ความรู้ กับสมาชิกในการให้กู้ เพื่อปลูกฝังให้สมาชิกมีวินัย ทางการเงิน

กัญย์กัญญา ใจการวงศ์สกุล และเทพ วงศ์สุภา (2560) ได้ศึกษาเรื่องสถานการณ์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหนี้สินครัวเรือนของประชาชน ตำบลบ้านม่วง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสถานการณ์เกี่ยวกับสภาพลักษณะ รูปแบบ ปริมาณของปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหนี้สินครัวเรือนของประชาชนในพื้นที่ และศึกษาถึงรูปแบบช่องทางวิธีการในการเข้าถึงผู้ที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือนของประชาชน รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผลการวิจัยนี้พบว่าในพื้นที่ตำบลบ้านม่วง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา มีสภาพภูมิศาสตร์ล้อมรอบด้วยป่าและภูเขา ประชาชนประกอบอาชีพและมีรายได้มาจากการทำเกษตรกรรมเป็นหลัก ครัวเรือนส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินจำนวนมาก รูปแบบการก่อหนี้และมีปัญหาทางกฎหมายส่วนใหญ่เกิดขึ้นมาจากการกู้ยืมเงิน การจำนอง การค้าประกัน มีการก่อหนี้ทั้งในระบบและนอกระบบ ประชาชนในพื้นที่ซึ่งก่อหนี้มีแนวโน้มผิดนัดไม่ชำระหนี้มากขึ้น เนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการภาระหนี้สินที่มีอยู่ และไม่มีความรู้ที่ถูกต้องถึงผลกระทบในทางกฎหมายจากภาระหนี้ที่ได้ก่อขึ้น จากการละลายไม่ชำระหนี้มีแนวโน้มเกิดปัญหาความเสี่ยงที่จะถูกดำเนินการบังคับคดีมีมากขึ้น ทั้งนี้พบว่ากรณีเกิดปัญหาขึ้นประชาชนในพื้นที่จะเข้าถึงผู้นำชุมชนที่ใกล้ชิดในพื้นที่เป็นหลัก รูปแบบวิธีการที่ง่ายและสะดวกที่ใช้ในการเข้าถึงผู้ที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือนคือการไปพูดคุยและบอกเล่าเหตุการณ์ถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ช่องทางการเข้าถึงยังไม่มีระบบที่ชัดเจน และพบว่าประชาชนบางส่วนไม่เข้าถึงบุคคลใดหรือไม่ทราบว่าควรจะไปหาใครเมื่อเกิดปัญหา ประชาชนมีความรู้สึกอายนานำเรื่องปัญหาหนี้สินให้คนอื่นทราบ ส่งผลให้มีการละลายไม่ดำเนินการใด ๆ เมื่อเกิดปัญหาขึ้น รวมทั้งผู้มีความรู้ทางกฎหมายในพื้นที่มีน้อยมาก และผู้นำชุมชนไม่มีความรู้ทางกฎหมายจึงไม่อาจที่จะให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายอันเกี่ยวกับปัญหาหนี้สินครัวเรือนที่เกิดขึ้นนั้นได้ ข้อเสนอแนะควรสร้างผู้นำชุมชนที่เข้าถึงความรู้กฎหมายเพิ่มขึ้น และก่อนการก่อหนี้ของประชาชนนั้นกำหนดให้แหล่งทุนในระบบควรมีมาตรการจัดให้มีการพัฒนาให้ความรู้ทางกฎหมายที่สำคัญขึ้นเพื่อเกิดประโยชน์ในการจัดการปัญหาหนี้สินครัวเรือนของประชาชนได้

รัชฎาภรณ์ บุตรคำโชติ (2560) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยความสำเร็จของโครงการบริหารจัดการหนี้ไปสู่อันุ 1 ครัวเรือน 1 สัญญา ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนกรมการพัฒนาชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการหนี้ไปสู่อันุ 1 ครัวเรือน 1 สัญญาของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน กรมการพัฒนาชุมชนและวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของการบริหารจัดการหนี้ไปสู่อันุ 1 ครัวเรือน 1 สัญญาของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการ

สนทนากลุ่มและการสังเกตการณ์จากศูนย์จัดการกองทุนชุมชนจำนวน 4 แห่ง ที่มีผลการบริหารจัดการจัดการหนี้ 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา ในปี พ.ศ.2560 จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านชากไทยจังหวัดจันทบุรี ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านกุดแซ่ จังหวัดร้อยเอ็ด ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโป่ง จังหวัดเชียงราย และศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านลิพัง จังหวัดตรัง ผลการศึกษาวิจัยพบว่า กระบวนการบริหารจัดการหนี้และปัจจัยความสำเร็จที่ทำให้ศูนย์จัดการกองทุนทั้ง 4 แห่งสามารถบริหารจัดการหนี้ไปสู่ 1 ครั้วเรือน 1 สัญญาเกินกว่าเป้าหมายที่กำหนดนั้น มีกระบวนการดังนี้ 1) การสร้างความรู้ความเข้าใจ 2) การสำรวจและจัดทำฐานข้อมูล 3) การวิเคราะห์ข้อมูล 4) การบริหารจัดการหนี้ 5) การสนับสนุนอาชีพแก่ครัวเรือนเป้าหมายและการติดตามรายงานผลสำหรับปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญของโครงการตามแนวคิดปัจจัยความสำเร็จของ Pinto และ slevin ได้แก่ 1) การกำหนดนโยบายและการวางแผนแนวทางการดำเนินโครงการที่ชัดเจน 2) การสร้างความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์และแนวทางปฏิบัติ และ 3) การสนับสนุนจากผู้บริหาร นอกจากนี้ยังพบปัจจัยความสำเร็จที่เกิดเฉพาะโครงการนี้คือปัจจัยความร่วมมือระหว่างกองทุนซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการรวมสัญญาหนี้ให้เป็น 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา ที่สำคัญประกอบด้วย 1) ความสามารถในการบริหารกองทุนภายใต้หลักคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ ซื่อสัตย์ เสียสละ รับผิดชอบ เห็นอกเห็นใจ และความไว้วางใจส่งผลให้คนในชุมชนเกิดความรักสามัคคีกัน เอื้ออาทรกัน ร่วมมือกันพัฒนาชุมชนของตนเอง 2) ความสัมพันธ์ในรูปแบบเครือข่ายคณะกรรมการส่งผลต่อการเจรจาต่อรองหรือการหาพันธมิตรร่วม และ 3) ความโปร่งใสและเปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิกเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้คนในชุมชนที่เข้าร่วมโครงการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา

วรรณภา วงศ์สวรรค์ และคณะ (2559) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการแก้ไขปัญหาภาระหนี้สินสะสมของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สาเหตุการเกิดภาระหนี้สะสมของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร 2) ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อภาระหนี้สะสมในครัวเรือนของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตรและ 3) แนวทางการแก้ไขปัญหาภาระหนี้สะสมของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร ต.ไทยชนะศึก อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย โดยใช้แบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด และการจัดสนทนากลุ่มและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีอัตราหนี้สะสมในครัวเรือนเฉลี่ย 300,001-500,000 บาท โดยมีสัญญาการกู้ยืม 4 สัญญากู้ต่อครัวเรือน และเป็น การกู้ยืมเพื่อลงทุนทางการเกษตร พฤติกรรมการกู้ยืมโดยมากส่งตรงตามกำหนดแล้วขอกลับ 10,000-50,000 บาท ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดภาระหนี้สินสะสม ในครัวเรือนมากที่สุดคือ ปัจจัยทางด้านสังคม และนโยบายของรัฐ สถาบันการเงินเป็นที่ยอมรับ เงื่อนไขการกู้ที่จูงใจ และ

ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนรองลงมาคือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การลงทุนด้านการเกษตร การซื้อปุ๋ย ซื้ออุปกรณ์ จากการสนทนากลุ่มเกษตรกรมีข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้สินสะสม ร่วมกันว่าเกษตรกรขาดความรู้ใน เรื่องการทำเกษตรอย่างถ่องแท้ควรได้รับความรู้ในด้านนี้เพิ่มเติม ควรมีการจัดทำบัญชีเพื่อรับรู้กระแสเงินสดในครัวเรือนวาง แผนการใช้จ่ายได้ถูกต้อง

กนกวรรณ สุขเสาร์ (2558) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้าที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จังหวัดเชียงใหม่ ศึกษาเพื่อทราบพฤติกรรมทางการเงิน และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้าที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ ผลการศึกษาพบว่า การที่เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างจะสามารถชำระหนี้ได้นั้น ต้องใส่ใจและเข้าพบปะเจ้าหน้าที่ที่ดูแลอยู่เสมอ เพื่อติดตามสถานะหนี้สินของตนเอง รวมถึงการลดพฤติกรรมการดื่มสุราการเล่นการพนัน ให้น้อยลง และควรมีการวางแผนทางการเงิน และปฏิบัติตามแผนอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ เกษตรกรยังควรต้องจัดทำบัญชีครัวเรือนอยู่เสมอเพื่อควบคุมรายรับรายจ่ายในครัวเรือนและฝึกความมีวินัยทางการเงิน

งานวิจัยต่างประเทศ

Achille Jean, Jaza Folefack, Josephine Sandrine, and Mahbou Tegua (2559) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการชำระหนี้โดยการชำระเงินตามสัญญาในสถาบันการเงินระดับจุลภาคทางตอนเหนือของประเทศแคเมอรูน จากการเก็บข้อมูลแบบสอบถามกับลูกหนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาหนี้เสียของสถาบันการเงินระดับจุลภาค ผลการศึกษาพบหกปัจจัยคือ จำนวนคนในครัวเรือนน้อย รายได้สูง มีการลดค่าใช้จ่าย มีการจัดการสินเชื่อ เป็นคนโสด และคนกู้เงินไปทำฟาร์ม มีแนวโน้มชำระเงินกู้ตามเวลา

Norhaziah Nawai, Mohd Noor and Mohd Shariff (2555) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการชำระหนี้ในสถาบันการเงินระดับจุลภาคของประเทศมาเลเซีย เพื่อระบุปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการชำระหนี้ในสถาบันการเงินระดับจุลภาคโดยวิธี Multinomial logistic regression (MLR) คือมีตัวแปรตามที่เป็นการชำระเงินของลูกหนี้หลายตัวแปร โดยเก็บข้อมูลจากลูกค้าของ TEKUN Nasional ผลการศึกษาพบว่าการไม่ติดตามหนี้ของสถาบันการเงินจะทำให้ลูกหนี้ชำระหนี้ลดลง ซึ่งให้เห็นว่าการปล่อยกู้ควรมีการพิจารณาให้ผู้กู้ที่ดี มีการติดตามหนี้ให้ชำระตามกำหนดเวลา และจัดตั้งสถาบันการเงินเฉพาะทางเพื่อตอบสนองความต้องการของคนมาเลเซีย

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการปฏิบัติที่ดีของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนสู่การแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน ของหมู่บ้านหนองยายนุ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีวิทยาการสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory Approach) ศึกษาข้อมูลจากภาคสนามและสร้างเป็นแนวทางในการปฏิบัติ และกำหนดประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล และการวิเคราะห์ ข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ

1. ประชากร (Population) คือเจ้าหน้าที่ผู้กำกับดูแล คณะกรรมการสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น ม.3 ตำบลกระต๊อบ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม และลูกหนี้กองทุนสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น โดยในการศึกษาครั้งนี้จะคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจากประชากรทั้งหมดมาศึกษา

2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักตามวิธีวิทยาการสร้างทฤษฎีฐานราก หมายถึง เป็นทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมเพื่อศึกษาและค้นพบพัฒนา มีการตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นกระบวนการ จากความเชื่อที่ว่า การทำความเข้าใจพฤติกรรม และการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ จำเป็นต้องเข้าใจถึงกระบวนการที่บุคคลได้สร้างความหมายให้กับสิ่ง ที่อยู่รอบตัว มีวิธีวิทยาแบบนี้จึงเน้นการศึกษา ปรากฏการณ์ทางสังคม การทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสร้างมโนทัศน์หาความเชื่อมโยงต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเชิงทฤษฎีของปรากฏการณ์ทางสังคมที่ต้องการคำอธิบาย ซึ่งหลักสำคัญของการทำวิจัยตามวิธีวิทยาการสร้างทฤษฎีฐานราก คือ ผู้วิจัยจะต้องมีความไวเชิงทฤษฎี (theoretical sensitivity) ต่อการที่จะคิดและศึกษาข้อมูลในลักษณะที่จะนำไปสู่การสร้างมโนทัศน์และทฤษฎี และทำงานใกล้ชิดกับกระบวนการวิจัยในทุกขั้นตอนของการทำวิจัย (พิทักษ์ ศิริวงศ์, 2547)

วิธีวิทยาการสร้างทฤษฎีฐานรากนั้นให้ความสำคัญกับการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก ว่าต้องเป็นตัวแทนของประชากรได้ คุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลต้องมีคุณลักษณะตรงกับขอบเขตของงานวิจัยเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 4 กลุ่ม ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนผู้กำกับดูแลศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น จำนวน 1 คน
2. คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น จำนวน 3 คน โดยต้องเป็นประธานคณะกรรมการและคณะกรรมการที่มีบทบาทสำคัญอีก 2 คน

3. สมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น จำนวน 5 คน โดยคัดเลือกจากผู้ที่ปลดหนี้ได้เป็นลำดับแรก จากนั้นพิจารณาคัดเลือกลูกหนี้ที่คณะกรรมการศูนย์ฯ ให้ข้อคิดเห็นว่าเป็นลูกหนี้ชั้นดีของศูนย์

4. ลูกหนี้กองทุนในชุมชนที่ยังไม่เป็นสมาชิกศูนย์ จำนวน 5 คน โดยคัดเลือกจากลูกหนี้ที่มีความประสงค์จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกกับศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นแต่ยังไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกในปัจจุบัน

หากการสัมภาษณ์ยังไม่เกิดการอิ่มตัวของข้อมูลผู้วิจัยจะสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มเพิ่มเติม

การเลือกพื้นที่การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น หมู่ที่ 3 ตำบลกระต๊อบ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นศูนย์ฯที่มีการดำเนินงานตามแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชนซึ่งเป็นผู้นำเสนอแนวทางการจัดตั้งและกำกับดูแลอย่างเป็นรูปธรรม มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องทุกปีงบประมาณ หลังจากก่อตั้งในปี พ.ศ. 2560 ส่งผลให้ได้รับรางวัลศูนย์จัดการกองทุนชุมชนดีเด่น ระดับเขตตรวจราชการ กรมการพัฒนาชุมชน ประจำปี พ.ศ. 2562 ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องการนำเสนอแนวทางการปฏิบัติที่ดีของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น เพื่อให้ชุมชนอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันนำไปปรับใช้กับการบริหารหนี้สินครัวเรือนในชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ในชุมชน และแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ดี เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของการวิจัยและการเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่ภาคสนามพบกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแผนชุมชนปี พ.ศ. 2563 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากหนังสือ บทความ งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในด้านการบริหารจัดการพื้นที่ เพื่อใช้ข้อมูลเป็นแนวทางการศึกษา จากนั้นลงพื้นที่แนะนำตัวผู้วิจัยกับกลุ่มเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ สร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มเป้าหมายให้สำเร็จจึงค่อยแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยและดำเนินการเก็บข้อมูลการศึกษาข้อมูลครั้งนี้การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Work) มีรายละเอียด ดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ คือ การการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้ คือ โดยผู้สัมภาษณ์ใช้วิธีการตะล่อม (Probe) ในการสอบถามประเด็นคำถามต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนแบบเชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ของกลุ่มเป้าหมาย และการสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลกันระหว่างผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมาย

2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ คือ การค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาใช้เชื่อมโยงองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากกรอบแนวคิดที่เกิดขึ้นในงานวิจัยนี้

3. ระยะเวลาในการดำเนินการวางแผน การลงพื้นที่สัมภาษณ์ สืบค้นข้อมูล จนกระทั่งสิ้นสุดการวิจัย ประมาณ 6 เดือน คือ เดือนมกราคม 2564 ถึง เดือนมิถุนายน 2564

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษารวบรวมข้อมูลจากวิทยานิพนธ์งานวิจัยเอกสาร วารสาร บทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และเก็บรวบรวมข้อมูลเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ตัวผู้วิจัย สมุดจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพและแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เป็นต้น

1. ตัวผู้วิจัย ถือเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ เพราะเป็นบุคคลที่ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นอย่างดี มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ศึกษาเมื่อซักถามข้อมูลผู้วิจัยสามารถสอบถามข้อมูลเชิงลึกได้เนื่องจากเคยมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมภายในหมู่บ้านหนองยายนุ่น ทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ชัดเจน สามารถนำไปสรุปเป็นประเด็นที่ศึกษาได้

2. สมุดจดบันทึก เพื่อจดข้อมูลการสัมภาษณ์ เพศ อายุ ตำแหน่งเพื่อใช้ในการอ้างอิง และจดสิ่งที่สังเกตได้ในขณะที่สัมภาษณ์ อีกทั้งยังสามารถจดบันทึก หรืออธิบายประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจ และเป็นแนวทางที่สามารถนำมาใช้เพิ่มเติมสำหรับงานวิจัยนี้ด้วย สะดวกในการอธิบาย และวาดภาพ หรือตารางประกอบการสัมภาษณ์เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันเพื่อการสื่อสารที่มีคุณภาพและตรงประเด็นของการวิจัย

3. เครื่องบันทึกเสียง งานวิจัยนี้ เลือกใช้เครื่องบันทึกเสียงจากโทรศัพท์มือถือ สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเสียงจากการสัมภาษณ์ เพื่อป้องกันการตกหล่นในการจดบันทึกข้อมูล และสามารถนำไปถอดบทความควบคู่กับการจดบันทึกที่ไม่ครบถ้วนในขณะที่สัมภาษณ์

4. แนวคำถาม ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยกำหนดแนวทางของคำถาม เพื่อหาข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และข้อมูลที่สนใจที่จะศึกษา ตลอดจนให้ครอบคลุมถึงแนวคิด และทฤษฎีศึกษาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อสร้างแนวคิดขึ้นมาใหม่

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่มและการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ นั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกับจากหลายแหล่ง มาประกอบการพิจารณาเพื่อให้ได้ข้อมูล ที่มีความน่าเชื่อถือสูง โดยผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบหลายทาง หรือแบบสามเส้า (Triangulation) คือการตรวจสอบหาความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้จากหลายแหล่งมาเปรียบเทียบกัน ดังนี้

1. การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยจะขอสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนผู้ดูแลศูนย์จัดการกองทุนชุมชน และลงพื้นที่หาข้อมูลและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย โดยคำนึงถึงความพร้อมและความสะดวกของกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน เป็นจริงและมีความน่าเชื่อถือ

2. การตรวจสอบตัวผู้วิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะไม่ใช่อคติกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล และแนวทางการปฏิบัติของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ผู้วิจัยจะรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นจากผู้ให้ข้อมูลด้วยความตั้งใจ มีการจดบันทึกข้อมูลภาคสนาม หรือบันทึกเสียงทุกครั้ง ที่มีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนตามวัตถุประสงค์

3. การรวบรวมและการแปลความข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเทป ข้อมูลการจดบันทึกขณะสัมภาษณ์ มาถอดบทสนทนา ลำดับเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ ร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสนทนากลุ่ม แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามประเด็นหลักเชื่อมโยงกับทฤษฎีที่ได้อ้างอิงในบทที่ 2 และสรุปผลการวิจัยตามประเด็น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่มาจากเอกสาร หนังสือต่าง ๆ การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก เมื่อผ่านกระบวนการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้แบ่งข้อมูลตามประเภทของหัวข้อที่ศึกษาโดยใช้แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารสินเชื่อชุมชน เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงใช้การสร้างทฤษฎีจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ซึ่งมีขั้นตอน (ชาย โปธิสิตา, 2554) กำหนดรหัส หรือการเชื่อมโยงกันของข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดข้อความพิมพ์ออกมา และมีการจัดบันทึกแบบคำต่อคำเมื่อนำข้อมูลมาแยกให้ได้ข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ใช้หลักการมองหาข้อความหรือถ้อยคำที่มีความหมายและเข้าข่ายกับเรื่องที่ศึกษา จัดกลุ่มประเภท จำแนกข้อมูลเป็นเรื่องๆ ใช้รหัสในแต่ละเรื่องเพื่อสะดวกต่อการเชื่อมโยงข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กัน การทำขั้นตอนนี้จะแยกข้อมูลเป็นกลุ่ม ที่จะอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาได้ในระดับหนึ่ง จากนั้นตรวจสอบกับข้อมูลที่มีอยู่ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงสมมุติฐาน ทำสลับกันไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะได้สมมุติฐาน หรือทฤษฎีที่สร้างขึ้นนั้นมีความอึดตัว หรือได้ข้อสรุปของแนวคิดและทฤษฎีต่อไป

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยผ่านหลักสูตรหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำหรับนักเรียน/นักศึกษา ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยคำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง มีการจัดทำหนังสือขอเข้าสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร ในเรื่องของแนวปฏิบัติที่ดีในการแก้ปัญหาหนี้สินครัวเรือน โดยแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักได้รับทราบ และมีการสอบถามความสมัครใจในการให้ข้อมูลก่อนการสัมภาษณ์ทุกราย ผู้วิจัยจะไม่มีเปิดเผยชื่อผู้ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ รวมทั้งคำตอบหรือข้อมูลที่ได้จะถือว่าเป็นความลับ และนำมาใช้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้เท่านั้น

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการปฏิบัติที่ดีของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนสู่การแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน หมู่บ้านหนองยายนุ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีวิทยาการสร้างทฤษฎีฐานราก เก็บข้อมูลโดยวิธีการการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักบอกเล่าแนวทางการปฏิบัติในฐานะคณะกรรมการและสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ จัดหมวดหมู่ ค้นหาคำตอบของสิ่งที่ต้องการศึกษาและเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ เข้าด้วยกันจนเกิดเป็นทฤษฎีฐานรากแนวทางการปฏิบัติที่ดีของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนสู่การแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย 1) ตัวแทนหน่วยงานราชการ 2) คณะกรรมการศูนย์ฯ จำนวน 5 คน 3) สมาชิกศูนย์ฯ จำนวน 4 คน 4) ตัวแทนลูกหนี้ที่ยังไม่เป็นสมาชิก จำนวน 5 คน โดยแบ่งผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. สภาพการณ์การจัดการหนี้สินภาคครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
  - 1.1 รายการแสดงยอดเงินในวงเงินของกองทุนสมาชิก ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น
  - 1.2 บัญชีสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น จำนวน 50 ราย
  - 1.3 สรุปผลการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น ในระยะเวลา 3 ปี
  - 1.4 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน
2. แนวทางการปฏิบัติที่ดีในการแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน หมู่บ้านหนองยายนุ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
  - 2.1 สวัสดิการชุมชนและการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน
  - 2.2 แนวทางการปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น

- 2.3 แนวทางการปฏิบัติที่ดีของสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น
  - 2.4 แนวทางการปฏิบัติที่ดีในการคัดเลือกลูกหนี้รายใหม่และการคัดเลือกลูกหนี้รายเก่าเข้าเป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น
  - 2.5 แนวทางการปฏิบัติที่ดีของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนหากไม่มีการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก
3. รูปแบบการปฏิบัติที่ดีในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน

1. สภาพการณ์การจัดการหนี้สินภาคครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นเป็นองค์กรชุมชนประเภทกองทุนชุมชน จัดตั้งขึ้นจากการสนับสนุนของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอกำแพงแสนเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2560 ตามเงื่อนไขที่ต้องมีกองทุนในหมู่บ้าน/ชุมชนอย่างน้อย 2 กองทุนมาเข้าร่วมจัดตั้ง โดยกองทุนชุมชนในหมู่บ้านหนองยายนุ่นเข้าร่วมเป็นกองทุนสมาชิกจำนวน 4 กองทุน ได้แก่ 1) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านหนองยายนุ่น 2) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองยายนุ่น 3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน 4) กองทุนมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจจาก ธกส. มีคณะกรรมการจำนวน 15 คน จากคณะกรรมการกองทุนสมาชิกครบทั้ง 4 กองทุน นายณรงค์ชาญ รอดตอนไพร เป็นประธานศูนย์ฯ มีเงินทุนหมุนเวียน 8,164,554 บาท สมาชิก จำนวน 49 ราย (ข้อมูล ณ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2564)

การดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นจะยึดหลักการดำเนินงานตามที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด มีการปรับแก้ในขั้นตอนของการปฏิบัติเล็กน้อยเพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่ผิดระเบียบที่กรมการพัฒนาชุมชนซึ่งเป็นผู้ดูแลกำหนดไว้ โดยมีขั้นตอนการบริหารสัญญาสมาชิกไปสู่ 1 ครัวเรือน 1 สัญญา 7 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) สัมภาษณ์ข้อมูลของลูกหนี้ภายในกองทุนสมาชิกทั้ง 4 กองทุน เพื่อค้นหาเป้าหมายลูกหนี้ที่มีสัญญาเงินกู้กับกองทุนสมาชิกเกินกว่า 1 สัญญาภายใน 1 ครัวเรือน
- 2) สัมภาษณ์ยอดเงินคงเหลือของกองทุนสมาชิกแต่ละกองทุน สรุปผลยอดเงินคงเหลือเพื่อนำข้อมูลไปกำหนดจำนวนสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่สามารถบริหารจัดการหนี้ได้
- 3) วิเคราะห์ข้อมูลของลูกหนี้ โดยพิจารณาจากยอดหนี้รวมของครัวเรือนเป้าหมาย และมีพฤติกรรมการใช้หนี้อย่างสม่ำเสมอ กำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ได้ตามจำนวนที่ต้องการ
- 4) รับสมัครหรือชักชวนให้เป้าหมายเข้าเป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนตามจำนวนสมาชิกที่กำหนดไว้

5) ปลุกฝังแนวความคิดการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การออมเงิน การตั้งถิ่นฐานการปลودหน้ และกำหนดแผนการปลودหน้ในสัญญาฉบับใหม่ให้สอดคล้องกับความต้องการของคณะกรรมการ และลูกหน้สมาชิกมีความสามารถในการใช้คืนโดยไม่กระทบกับการดำเนินชีวิต

6) บริหารสัญญาของสมาชิกไปสู่ 1 คร้วเรือน 1 สัญญา ตามแผนการปลودหน้ที่กำหนดไว้ในอัตราดอกเบี้ยใหม่ ร้อยละ 4 ต่อปี โดยการให้หัวหน้าคร้วเรือนหรือตัวแทนรับเป็นลูกหน้รายใหม่ในสัญญาฉบับใหม่เพียงรายเดียว กำหนดกองทุนเจ้าภาพของสมาชิกเพื่อนำเงินไปใช้คืนให้กับสัญญาฉบับอื่นในกองทุนสมาชิก และรับเป็นเจ้าหน้รายใหม่เพียงรายเดียว

7) สนับสนุนคร้วเรือนสมาชิก และติดตามการดำเนินการประกอบอาชีพ

1.1 รายการแสดงยอดเงินในวงเงินของกองทุนสมาชิก ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น

ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นมีกองทุนสมาชิกจำนวน 4 กองทุน โดยแต่ละกองทุนมีประวัติดังนี้ ในปี พ.ศ. 2544 ได้เริ่มก่อตั้งกองทุนหมู่บ้านหนองยายนุ่น มีเงินทุนตั้งต้นจากการสนับสนุนจากรัฐบาลจำนวน 1 ล้านบาท ผ่านการกำกับดูแลของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอกำแพงแสน ดำเนินการปล่อยกู้ จัดเก็บดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 8 รับฝากเงินออมจากสมาชิกและในปี พ.ศ. 2559 ได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากภาครัฐอีก 1 ล้านบาท พร้อมทั้งจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ในปี พ.ศ. 2552 ได้ก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองยายนุ่น โดยเงินทุนมาจากการลงหุ้นแบบเงินออมของสมาชิก เมื่อครบ 1 ปี จึงเริ่มปล่อยกู้เงิน จัดเก็บเงินต้นและดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 8 ในปัจจุบันขยายการดำเนินงานไปจนถึงการรับเป็นไฟแนนซ์ให้สมาชิกผ่อนรถจักรยานยนต์ ผ่อนที่ดิน ในปี พ.ศ. 2556 ได้ก่อตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยรับสมัครสมาชิกและระดมเงินทุนจากสมาชิกเพื่อปล่อยกู้ให้กับสมาชิกด้วยกันอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 ในปี พ.ศ. 2559 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรอำเภอกำแพงแสนได้สนองนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาลจึงได้ดำเนินการสนับสนุนเงินทุนจำนวน 1 ล้านบาทผ่านการประชาคมของหมู่บ้าน ให้หมู่บ้านหนองยายนุ่นตั้งคณะกรรมการบริหารงาน และคืนเงินภายใน 5 ปี ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อปี

กองทุนชุมชนทั้ง 4 กองทุนในหมู่บ้านหนองยายนุ่นนั้นมีการดำเนินงานเป็นทางการ ทุกวันที่ 5 ของทุกเดือน โดยในช่วงบ่ายจะมีการประชุมร่วมกันของคณะกรรมการกองทุนทั้ง 4 กองทุน เพื่อติดตามการดำเนินงานตามแผนการที่ได้กำหนดไว้ แลกเปลี่ยนข้อมูลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคที่พบเจอทั้งการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคของลูกหน้ที่ได้รับรายงานมา และวางแผนทางปรับปรุงพัฒนาาร่วมกัน การประชุมร่วมกันทุกเดือนเป็นการลดภาระการทำงานและเป็นผลดีในการวางแผนดำเนิน แก่ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างทันเวลา ในช่วงเย็นหลังเวลา 17.00 น. ถึง 20.00 น. จะเป็นการรับเงินฝากออมทรัพย์ จ่ายเงินปันผลสมาชิก ดำเนินการทางธุรกรรม จ่ายเงินกู้และส่งใช้

เงินกู้ระหว่างคณะกรรมการและสมาชิก สาเหตุที่ต้องใช้เวลาช่วงเย็นเพื่อให้สมาชิกที่มีอาชีพรับจ้างสามารถใช้ช่วงเวลาเลิกงานมาทำธุรกรรมการเงินได้อย่างสะดวก

“กองทุนของหมู่บ้านหนองยายนุ่นจะทำการทุกวันที่ 5 ของทุกเดือนพร้อมกัน คณะกรรมการจะมานั่งประชุมกันก่อน ในช่วงบ่าย แล้วช่วงเย็นจะเป็นการเก็บเงิน และปล่อยเงินกู้ ทั้งเงินกลุ่มออมทรัพย์ ส่งเงินผ่อนที่ดิน ผ่อนมอเตอร์ไซด์และก็ส่งเงินกู้ สาเหตุที่ต้องทำตอนเย็นก็เพราะชาวบ้านจะได้มาได้ ถ้าทำตอนกลางวันเขาทำงานอยู่” (นายณรงค์ชาญ รอดดอนไพร, 2564)

“ผมจะเป็นผู้ดำเนินการเก็บเงินกองทุนวิสาหกิจและก็เงินออมของกลุ่มออมทรัพย์ โดยจะแบ่งกันไปทำ ผู้ใหญ่ทำกองทุนหมู่บ้าน ผู้ช่วยเหมียวจะรับพิจารณาคนยื่นกู้ เก่งจะคอยนับเงิน ชาวบ้านมาก็ไม่งเพราะจะจำได้ว่าต้องมาส่งเงินกับใคร ผมมองว่าการทำงานทุกวันที่ 5 และก็ทำงานตั้งแต่บ่ายไปจนถึงค่ำเลยก็ตินะ เพราะจะไม่ต้องมาบ่อย เราใช้เวลาแน่นอน และชาวบ้านที่มาเขาก็รู้เวลาด้วยจะไม่ต้องอ้างว่าลืมหรือติดธุระก็ฝากกันมาได้” (นายประคอง สุขสมกิจ, 2564)

“พี่จะเป็นคนนับเงิน ช่วยผู้ใหญ่ดูบัญชี แล้วก็คอยเรียกคิว โดยเราจะมีบัตรคิวแจกให้ แล้วก็ให้เข้ามาที่ละคิว บางคนทำหลายกองทุนไป ต้องเคลียเป็นคนไปกรรมการก็จะไม่งด้วย บางทีชาวบ้านที่รับจ้างเขาทำโอทีกันพวกพี่เลิกดึกสี่ห้าทุ่มก็เคยนะ” (นางสาวพรพรรณ บุษบา, 2564)

ตารางที่ 1 ตารางแสดงจำนวนเงินกองทุนสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น

ชื่อกองทุน	จำนวนสมาชิก	ยอดเงินหมุนเวียน
1) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านหนองยายนุ่น	162 ราย	3,107,354 บาท
2) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองยายนุ่น	456 ราย	3,776,000 บาท
3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน	51 ราย	281,200 บาท
4) กองทุนมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจจาก ธกส.	162 ราย	1,000,000 บาท
เงินทุนหมุนเวียน รวม		8,164,554 บาท

หมู่บ้านหนองยายนุ่นมีกองทุนชุมชนที่อยู่ในความดูแลของผู้นำชุมชนหรือหน่วยงานราชการจำนวน 4 กองทุน ซึ่งคณะกรรมการกองทุนชุมชนของทั้ง 4 กองทุนได้ลงมติร่วมกันเข้าร่วมเป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นเพื่อใช้กระบวนการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบริหารสัญญาของลูกหนี้กองทุนชุมชน โดยจะดำเนินงานในแนวทางเดียวกันกับการดำเนินงานกองทุนสมาชิก โดยการทำธุรกรรมทางการเงินหรือประชุมคณะกรรมการทุกวันที่ 5 ของทุกเดือน เพื่อลดภาระของคณะกรรมการและเป็นการบูรณาการข้อมูลร่วมกัน อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากทางราชการในเรื่องของการปลูกฝังการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การสนับสนุนวัสดุในการประกอบอาชีพเบื้องต้นและการตั้งปณิธานการปลดหนี้ ซึ่งทางคณะกรรมการมีความเห็นร่วมกันว่าหากดำเนินการให้ประสบความสำเร็จจะเป็นตัวอย่างและแนวทางในการแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนในหมู่บ้านหนองยายนุ่นต่อไป

“ตอนที่ พช. เข้ามาชักชวนให้ตั้งกลุ่มเป็นศูนย์จัดการกองทุนชุมชนก็ยังไม่เข้าใจมันคืออะไร แต่พอได้เรียกประชุมคณะกรรมการแล้วก็ฟังแนวทางการดำเนินงานก็มองว่าน่าสนใจ นำนำมาลองทำดูในหมู่บ้าน เป็นโครงการที่จะช่วยให้ประชาชนมีแผนการปลดหนี้ได้ชัดเจน กรรมการเองก็อยากลองทำดูเพราะบริหารง่ายเพราะมันจะมีสัญญาให้กรรมการคอยตามแค่สัญญาเดียว” (นายณรงค์ชาญ รอดดอนไพร, 2564)

1.2 บัญชีสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น จำนวน 49 ราย

ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นให้ศึกษาบัญชีสมาชิก สัญญาเงินกู้ ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิก จำนวน 49 ราย จากการดำเนินงาน 3 ปี ดังนี้

1) ปี 2561 มีสมาชิกจำนวน 15 ราย จากจำนวนผู้สมัคร 15 ราย คณะกรรมการสามารถบริหารสัญญา นำเข้าสู่กระบวนการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนได้ทั้งหมด

2) ปี 2562 มีสมาชิกจำนวน 15 ราย จากจำนวนผู้สมัคร 15 ราย คณะกรรมการสามารถบริหารสัญญา นำเข้าสู่กระบวนการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนได้ทั้งหมด

3) ปี 2563 มีผู้สมัครสมาชิกจำนวน 20 ราย แต่สามารถรับเข้าเป็นสมาชิกและนำเข้าสู่กระบวนการบริหารสัญญาได้เพียง 19 ราย เนื่องจากคณะกรรมการได้สำรวจพบว่าวงเงินของกองทุนเจ้าภาพไม่เพียงพอต่อการรวมสัญญาฉบับใหม่ทั้ง 20 ราย สามารถบริหารสัญญาได้เพียง 19 ฉบับ และมีวงเงินจำกัด จึงได้ทำการสร้างความเข้าใจกับผู้ที่มียอดหนี้รวมทุกสัญญาสูงที่สุดและวางแผนการเข้าเป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นในอนาคต โดยสามารถบริหารสัญญาให้กับสมาชิกได้ในวงเงินรวม 1,998,360 บาท

ยอดหนี้ของสมาชิกจากการรวมสัญญาฉบับใหม่ มีรายละเอียดแสดงดังตาราง แยกตามปีงบประมาณที่ดำเนินงาน ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงสมาชิกปี 2561 จำนวน 15 ราย

บัญชีสมาชิก	จำนวนต้นในสัญญาใหม่	กำหนดระยะเวลาชำระหนี้
สมาชิกรายที่ 1	50,000 บาท	5 ปี
สมาชิกรายที่ 2	40,000 บาท	8 ปี
สมาชิกรายที่ 3	30,000 บาท	5 ปี
สมาชิกรายที่ 4	35,000 บาท	6 ปี
สมาชิกรายที่ 5	50,000 บาท	10 ปี
สมาชิกรายที่ 6	40,000 บาท	8 ปี
สมาชิกรายที่ 7	40,000 บาท	8 ปี
สมาชิกรายที่ 8	40,000 บาท	8 ปี
สมาชิกรายที่ 9	57,000 บาท	6 ปี
สมาชิกรายที่ 10	30,000 บาท	3 ปี
สมาชิกรายที่ 11	30,000 บาท	5 ปี
สมาชิกรายที่ 12	22,500 บาท	1 ปี
สมาชิกรายที่ 13	35,000 บาท	5 ปี
สมาชิกรายที่ 14	30,000 บาท	5 ปี
สมาชิกรายที่ 15	20,000 บาท	5 ปี

ในปี 2561 ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นดำเนินการบริหารสัญญาเงินกู้ให้กับสมาชิกในวันที่ 5 พฤษภาคม 2661 สามารถบริหารจัดการหนี้ให้กับสมาชิกได้ จำนวน 15 ราย จากผู้สมัครจำนวน 15 ราย คณะกรรมการระบุรายละเอียดในสัญญาเงินกู้ฉบับใหม่ที่ดอกเบี้ย ร้อยละ 4 ต่อปี และเงื่อนไขการชำระที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับแผนการปลดหนี้ของสมาชิกแต่ละราย ยอดหนี้ในสัญญาฉบับใหม่ที่เข้ามาบริหารจัดการกับศูนย์จัดการกองทุนชุมชนรวมจำนวน 549,500 บาท

ตารางที่ 3 ตารางแสดงสมาชิกปี 2562 จำนวน 15 ราย

บัญชีสมาชิก	ยอดหนี้ในสัญญาใหม่	กำหนดระยะเวลาชำระหนี้
สมาชิกรายที่ 16	32,500 บาท	10 ปี
สมาชิกรายที่ 17	30,000 บาท	10 ปี
สมาชิกรายที่ 18	40,000 บาท	10 ปี
สมาชิกรายที่ 19	39,000 บาท	10 ปี
สมาชิกรายที่ 20	30,000 บาท	5 ปี
สมาชิกรายที่ 21	52,500 บาท	10 ปี
สมาชิกรายที่ 22	30,000 บาท	10 ปี
สมาชิกรายที่ 23	13,000 บาท	5 ปี
สมาชิกรายที่ 24	40,000 บาท	10 ปี
สมาชิกรายที่ 25	60,000 บาท	6 ปี
สมาชิกรายที่ 26	40,000 บาท	10 ปี
สมาชิกรายที่ 27	32,000 บาท	2 ปี
สมาชิกรายที่ 28	22,500 บาท	4 ปี
สมาชิกรายที่ 29	66,000 บาท	6 ปี
สมาชิกรายที่ 30	22,000 บาท	2 ปี

ในปี 2562 ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นดำเนินการบริหารสัญญาเงินกู้ให้กับสมาชิกในวันที่ 5 พฤษภาคม 2662 สามารถบริหารจัดการหนี้ให้กับสมาชิกได้ จำนวน 15 ราย จากผู้สมัครจำนวน 15 ราย คณะกรรมการระบุรายละเอียดในสัญญาเงินกู้ฉบับใหม่ที่ดอกเบี้ย ร้อยละ 4 ต่อปี และเงื่อนไขการชำระที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับแผนการปลดหนี้ของสมาชิกแต่ละราย ยอดหนี้ในสัญญาฉบับใหม่ที่เข้ามาบริหารจัดการกับศูนย์จัดการกองทุนชุมชนรวมจำนวน 549,500 บาท ซึ่งเท่ากับยอดหนี้ใหม่ของปี 2561 โดยบังเอิญ

ตารางที่ 4 ตารางแสดงสมาชิกปี 2563 จำนวน 19 ราย

บัญชีสมาชิก	ยอดหนี้ในสัญญาใหม่	กำหนดระยะเวลาชำระหนี้
สมาชิกรายที่ 31	50,000 บาท	10 ปี
สมาชิกรายที่ 32	42,000 บาท	5 ปี
สมาชิกรายที่ 33	30,000 บาท	4 ปี
สมาชิกรายที่ 34	30,000 บาท	5 ปี
สมาชิกรายที่ 35	30,000 บาท	10 ปี
สมาชิกรายที่ 36	20,000 บาท	5 ปี
สมาชิกรายที่ 37	34,400 บาท	5 ปี
สมาชิกรายที่ 38	32,000 บาท	5 ปี
สมาชิกรายที่ 39	30,000 บาท	10 ปี
สมาชิกรายที่ 40	50,000 บาท	5 ปี
สมาชิกรายที่ 41	79,500 บาท	10 ปี
สมาชิกรายที่ 42	30,000 บาท	2 ปี
สมาชิกรายที่ 43	29,800 บาท	2 ปี
สมาชิกรายที่ 44	70,660 บาท	10 ปี
สมาชิกรายที่ 45	40,000 บาท	10 ปี
สมาชิกรายที่ 46	110,000 บาท	10 ปี
สมาชิกรายที่ 47	107,000 บาท	10 ปี
สมาชิกรายที่ 48	22,000 บาท	5 ปี
สมาชิกรายที่ 49	62,000 บาท	10 ปี

ในปี 2563 ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นดำเนินการบริหารสัญญาเงินกู้ให้กับสมาชิกในวันที่ 5 พฤษภาคม 2663 สามารถบริหารจัดการหนี้ให้กับสมาชิกได้ จำนวน 19 ราย จากผู้สมัครจำนวน 20 ราย เนื่องจากคณะกรรมการพิจารณายอดหนี้รวมของผู้สมัครที่ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกซึ่งสูงถึง 130,000 บาท หากเข้ามาบริหารสัญญาอาจกระทบกับเงินทุนหมุนเวียนของกองทุน

สมาชิกได้จึงสร้างความเข้าใจและวางแผนให้เข้าเป็นสมาชิกในปี 2564 โดยคณะกรรมการยังใช้แนวทางการดำเนินงานแบบเดิมคือ ระบุรายละเอียดในสัญญาเงินกู้ฉบับใหม่ที่ดอกเบี้ย ร้อยละ 4 ต่อปี และเงื่อนไขการชำระที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับแผนการปลดหนี้ของสมาชิกแต่ละราย ยอดหนี้ในสัญญาใหม่ที่เข้ามาบริหารจัดการกับศูนย์จัดการกองทุนชุมชนรวมจำนวน 899,360 บาท

1.3 สรุปผลการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น ในระยะเวลา 3 ปี

1.3.1 เงื่อนไขการเข้าเป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น

จากการศึกษาเปรียบเทียบของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นและการสัมภาษณ์คณะกรรมการพบว่า ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนมีการสมัครสมาชิกรายใหม่ทุกปี โดยจำนวนการรับสมัครสมาชิกใหม่มาจากการประชุมหารือตกลงร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอกำแพงแสน การสมัครเข้าเป็นสมาชิกมีเงื่อนไขที่กำหนดไว้ 5 ข้อ ดังนี้

- 1) ต้องเป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองยายนุ่น และมีพฤติกรรมการออมเงินอย่างสม่ำเสมอ
- 2) มีสัญญาเงินกู้กับกองทุนสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น ไม่น้อยกว่า 1 สัญญา
- 3) เป็นลูกหนี้ชั้นดีของกองทุนสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น โดยมีการส่งใช้เงินคืนตามกำหนดระยะเวลาอย่างสม่ำเสมอ
- 4) ต้องตั้งปณิธานที่จะปลดหนี้และไม่ก่อหนี้ใหม่จนกว่าจะปลดหนี้ได้ ร่วมกันระหว่างสมาชิก คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอกำแพงแสน ก่อนเข้ารับการบริหารสัญญา
- 5) ห้ามก่อหนี้ใหม่ระหว่างการเป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น จนกว่าจะสามารถปลดหนี้เดิมได้

1.3.2 สิทธิประโยชน์ที่สมาชิกได้รับ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการพบว่า การเป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น มีสิทธิประโยชน์ที่ได้รับ 4 ข้อ ดังนี้

- 1) ได้รับอัตราดอกเบี้ยในสัญญาฉบับใหม่ ในอัตราร้อยละ 4 บาทต่อปี
- 2) ได้รับสวัสดิการจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองยายนุ่นจำนวน 9 รายการ ได้แก่ เงินช่วยเหลือบุตร เงินช่วยเหลือยามเจ็บป่วย เงินช่วยเหลือยามนอนโรงพยาบาล 3 วัน เงินช่วยเหลืองานฌาปนกิจศพ พวงหรีดในงานศพที่เกี่ยวข้องกับสมาชิก สิทธิการจับฉลากของขวัญปีใหม่ สิทธิการซื้ออสังหาริมทรัพย์ของกลุ่มออมทรัพย์ เงินปันผลในฐานะสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ และสิ่งของสนับสนุนการประกอบอาชีพจากหน่วยงานภายนอกและในหมู่บ้าน
- 3) การส่งเสริมความรู้และอาชีพจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอกำแพงแสน
- 4) สิทธิการกู้เงินฉุกเฉิน

สิทธิการกู้เงินฉุกเฉินเป็นสิทธิประโยชน์หนึ่งข้อสำคัญที่ทำให้สมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนมีความสบายใจในการดำเนินงานของคณะกรรมการ เนื่องจากคณะกรรมการร่วมกับเจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาชุมชนให้สิทธินี้เป็นพิเศษ ถึงแม้ว่าจะขัดต่อเงื่อนไขของการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่กำหนดมาจากรมการพัฒนาชุมชน แต่ด้วยความเชื่อมั่นในตัวสมาชิกที่ได้คัดสรรมาเป็นอย่างดีแล้วเชื่อว่าสมาชิกจะไม่กู้ฉุกเฉินหากไม่มีปัญหาหรือความเดือดร้อนที่สำคัญ

“สมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนจะได้สวัสดิการทั่วไป 9 ข้อเหมือนสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์กับกองทุนหมู่บ้าน แต่จะมีข้อแตกต่างคือจะได้ปรับอัตราดอกเบี้ยใหม่เหลือร้อยละ 4 ต่อปี ได้วัสดุสนับสนุนอาชีพ เช่น เมล็ดพันธุ์ผักสวนครัว ไข่ไก่ อาหารไก่ และที่นี่ยังได้สิทธิพิเศษคือจะให้กู้ฉุกเฉินระหว่างที่บริหารสัญญาใหม่แล้ว แต่จะกู้ได้ต้องมีความจำเป็นจริง ๆ โดยกรรมการจะพิจารณา เช่น บ้านไฟไหม้ น้ำท่วมพื้นที่ทำไร่ ถึงจะปล่อยให้กู้ได้” (นายณรงค์ชาญ รอดดอนไพร, 2564)

“การดำเนินงานร่วมกับคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนต้องมีความยืดหยุ่น เพราะเราต้องเข้าใจการทำงานว่าหากมีความจำเป็นแล้วคณะกรรมการไม่ให้กู้ฉุกเฉิน จะเป็นการสร้างความลำบากใจให้คณะกรรมการ” (นายสมชาย สุเทศ, 2564)

“เป็นสมาชิกในปีแรก ตอนแรกก็ไม่อยากเข้าเป็นสมาชิก แต่เห็นดอกเบี้ยที่ปรับลดลงเหลือแค่ร้อยละ 4 และยังกู้ฉุกเฉินได้ พี่ก็เลยเข้าร่วมเป็นสมาชิกเลย

เพราะไม่รู้สีกว่าเสียสิทธิอะไรเลย อีกอย่างก็อยากปลดหนี้อยู่แล้ว” (นางสมบุญรัมย์ แพรเขียว, 2564)

1.3.3 สรุปผลการดำเนินงาน

หลังจากที่ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นได้เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2560 คณะกรรมการได้ร่วมกำหนดแนวทางการดำเนินงาน จัดหาลูกหนี้ของกองทุนสมาชิกที่มีสัญญาเงินกู้จำนวน 2 ฉบับขึ้นไปจำนวน 15 ราย และวางแผนร่วมกับเจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอกำแพงแสนเพื่ออบรมให้ความรู้การสร้างวินัยทางการเงิน “สำนึกดี แผนดี บริหารหนี้ได้” ในเดือนเมษายน 2561 นำไปสู่การจัดการดำเนินการรวมสัญญาให้กับสมาชิกครั้งแรก ในวันที่ 5 พฤษภาคม 2561 จำนวน 15 ราย การแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนโดยกระบวนการ ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนได้ดำเนินการตามแผนการดำเนินงานจนนำไปสู่การรวมสัญญาให้กับสมาชิก ครั้งที่ 2 ในวันที่ 5 พฤษภาคม 2562 จำนวน 15 ราย และครั้งที่ 3 ในวันที่ 5 พฤษภาคม 2563 จำนวน 19 ราย จากการศึกษาข้อมูลของผู้วิจัยพบว่ามีกระบวนการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนของหมู่บ้านหนองยายนุ่นสอดคล้องกับกระบวนการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนของกรมการพัฒนาชุมชน ดังนี้

1. คัดเลือกคณะกรรมการที่มีคุณภาพ
2. สืบหาข้อมูลสมาชิกที่มีพฤติกรรมดีและมีความตั้งใจจะปลดหนี้เพื่อคัดเลือกสมาชิกที่มีคุณภาพเข้าสู่กระบวนการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน
3. ปลุกฝังแนวคิด/ทัศนคติที่ดีในการดำเนินชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงและการวางแผนการลด/ปลดหนี้อย่างมีเป้าหมายชัดเจน
4. บริหารจัดการหนี้สินให้เป็นไปตามแผนการปลดหนี้
5. คณะกรรมการตรวจติดตามสนับสนุนการประกอบอาชีพของสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ
6. สมาชิกมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และกระตุ้นสมาชิกรายอื่นหากมีกำหนดใช้คืนหนี้ในช่วงเวลาเดียวกัน
7. การประสานงานกับหน่วยงานราชการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อร่วมกับหนดแนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกับบริบทของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน และแสวงหาการสนับสนุนจากภาครัฐ

จากการดำเนินงานตามกระบวนการดังกล่าวของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น ตลอด 3 ปีตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง มีผลการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม คือ สมาชิกสามารถปลดหนี้ได้ 3 ราย จำนวนเงิน 74,500 บาท และสมาชิกทุกรายใช้หนี้ตามกำหนดในสัญญาฉบับใหม่

อย่างครบถ้วนและตรงเวลาจนในปัจจุบันสามารถลดและปลดหนี้ให้สมาชิกจำนวน 49 ราย เป็นจำนวนเงิน 213,326 บาท (5 กุมภาพันธ์ 2563)

1.4 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

1) ปัญหาการจัดหาสมาชิกในปีแรกของการดำเนินงาน เนื่องจากลูกหนี้กองทุนสมาชิก ของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นยังไม่ทราบแนวทางการดำเนินงาน ไม่พร้อมรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสัญญาและเงื่อนไขห้ามก่อนนี้ใหม่ระหว่างการเป็นสมาชิก จึงแก้ปัญหาโดยการใช้ตัวแทนคณะกรรมการหมู่บ้านหนองยายนุ่นและคณะกรรมการจากกองทุนสมาชิก ที่เป็นลูกหนี้ และมีสัญญาเงินกู้มากกว่า 1 สัญญา จำนวน 15 ราย เข้าเป็นสมาชิกในปีแรก เพื่อเป็นตัวอย่างและทดลองแนวทางการดำเนินงานแก้ไขปัญหานี้สัปดาห์ละครั้งให้ประสบความสำเร็จ และเป็นแนวทางในการจัดหาสมาชิกถัดไป

“ในปีแรกหาสมาชิกได้ไม่ถึง 15 คนตามที่พัฒนาชุมชนกำหนด ผู้ใหญ่เลย ให้คณะกรรมการที่เป็นลูกหนี้ของกองทุนเกิน 1 กองทุนมาเป็นสมาชิกและรวมหนี้ ให้ครบ 15 คนก่อน จะได้เป็นตัวอย่างให้กับคนมาเป็นสมาชิกในปีต่อไป” (นายประคอง สุขสมกิจ, 2564)

2) ปัญหากฎ ระเบียบ ไม่สามารถปฏิบัติได้จริงและเป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน เนื่องจากถูกกำหนดมาจากภาครัฐที่มีความตายตัว ไม่ยืดหยุ่น ส่งผลให้คณะกรรมการไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างคล่องตัว และแนวทางการพัฒนาบางข้อก็ไม่สามารถทำได้เนื่องจากขัดต่อกฎ ระเบียบ แก้ปัญหาโดยการร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาชุมชน เพื่อกำหนดกฎ ระเบียบของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น ให้มีความยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้น คณะกรรมการสามารถดำเนินงานได้อย่างสะดวก คล่องตัว และไม่ผิดระเบียบการดำเนินงานที่กรมการพัฒนาชุมชน ได้กำหนดไว้ (เนื่องจากกรมการพัฒนาชุมชนได้เสนอแนวทางการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ต่อกระทรวงการคลังและขอยกเว้นการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พุทธศักราช 2562)

“ทางสำนักงานพัฒนาชุมชนได้รับฟังปัญหาเรื่องกฎ ระเบียบ ที่ทาง คณะกรรมการเสนอมาเกี่ยวกับการยกเว้นให้กู้ฉุกเฉิน เพื่อให้การดำเนินงานของ คณะกรรมการ และการจัดหาสมาชิกสามารถทำได้โดยสะดวก ทางเราซึ่งเป็น เจ้าหน้าที่จึงทำการยกเว้นให้ แต่มีเงื่อนไขให้พิจารณาเป็นรายบุคคลและต้องมีเหตุ จำเป็นเท่านั้น เนื่องจากทางกรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดเงื่อนไขข้อห้ามนี้ และได้ นำเสนอขอยกเว้นการจดทะเบียนเป็นสถาบันการเงินประชาชนกับทาง กระทรวงการคลังไปแล้ว” (นายสมชาย สุเทศ, 2564)

3) ปัญหาการจัดการจำนวนสมาชิกใหม่ในแต่ละปีงบประมาณ เนื่องจากจำนวนสมาชิกรายปีถูกกำหนดมาจากกรมการพัฒนาชุมชน โดยไม่คำนึงถึงจำนวนเงินคงเหลือของกองทุนสมาชิกที่จะนำมาหมุนเวียนเพื่อจัดทำสัญญาฉบับใหม่ให้กับสมาชิกของกองทุนชุมชน แก้ปัญหาโดยการประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาชุมชน เพื่อกำหนดจำนวนสมาชิกที่ไม่ส่งผลกระทบต่อจำนวนเงินหมุนเวียนคงเหลือและไม่ผิดหลักเกณฑ์ตัวชี้วัดงบประมาณสนับสนุนจากทางราชการ

“การดำเนินงานในสองปีแรกไม่มีปัญหาเนื่องจากกำหนดสมาชิกมาแค่ปีละ 15 ราย แต่ปี 2563 กำหนดมามากถึง 30 ราย คณะกรรมการจึงประชุมร่วมกับเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน และหาทางออกโดยกำหนดยอดสมาชิกปี 2563 ไว้ที่ไม่ต่ำกว่า 18 คน ซึ่งจะไม่ส่งผลกระทบต่อตัวชี้วัดเงินงบประมาณสนับสนุนของทางภาครัฐ โดยบริหารสัญญาได้ 19 คน ทำให้ไม่กระทบกับเงินทุนหมุนเวียนของกองทุนสมาชิกที่รับเป็นเจ้าภาพนี้รายใหม่ด้วย” (นายณรงค์ชาญ รอดดอนไพร, 2564)

“การดำเนินงานของภาคราชการกับชาวบ้านต้องมีความยืดหยุ่น และไม่กระทบกับตัวชี้วัดของงบประมาณที่จัดสรรมา สมาชิกจำนวน 30 คน ถือว่ามากเป็นเรื่องยากในการจัดหา คัดกรอง และการบริหารเงินทุนหมุนเวียนของศูนย์ ทางพัฒนาชุมชนจึงพิจารณาตัวชี้วัด ที่กำหนดมาว่าต้องบริหารสัญญาให้กับสมาชิกไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 จากจำนวนสมาชิก 30 คน จึงได้วางแผนทางร่วมกับคณะกรรมการว่าขออย่างน้อย 18 คน เพื่อให้ผ่านตัวชี้วัด” (นายสมชาย สุเทศ, 2564)

4) ปัญหารายรับของกองทุนสมาชิกลดลง เนื่องจากการปรับอัตราดอกเบี้ยในสัญญาฉบับใหม่ให้กับสมาชิกเป็นอัตราร้อยละ 4 บาทต่อปี ส่งผลให้กองทุนสมาชิกซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าที่ประมาณอัตราร้อยละ 8 ต่อปี มีรายรับลดลง แก้ปัญหาโดยการประชุมสรุปผลรายรับจากอัตราดอกเบี้ย เปรียบเทียบกับรายจ่ายของกองทุน โดยเมื่อเปรียบเทียบแล้วมีผลดีว่าการเก็บเงินคงเหลือของกองทุนไว้ค้างบัญชีเงินฝาก ซึ่งมีรายรับจากอัตราดอกเบี้ยเพียงอัตราร้อยละ 0.5 บาทต่อปี

“เรื่องดอกเบี้ยจากเงินกู้ที่ลดลงนั้นผมมองว่าไม่ใช่ปัญหาของกองทุน เพราะการที่ให้กองทุนเอาเงินที่เหลือมาเป็นเจ้าภาพใหม่ให้กับสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ถึงแม้ว่าจะได้แค่ร้อยละ 4 แต่ก็ดีกว่าเหลืออยู่แล้วเอาไปฝากธนาคารฝากธนาคารได้แค่ ร้อยละ 0.5 ต่อปี น้อยกว่าหลายเท่า” (นายบุญฤทธิ์ ลิ้มเลิศ, 2564)

2. แนวทางการปฏิบัติที่ดีในการแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน หมู่บ้านหนองยายนุ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

2.1 แนวทางปฏิบัติด้านการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนและสวัสดิการชุมชน

2.1.1 แนวทางปฏิบัติด้านการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน

หมู่บ้านหนองยายนุ่น หมู่ 3 ตำบลกระต๊อบ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ถือได้ว่าเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ชาวบ้านในชุมชนให้ความร่วมมือกับผู้นำชุมชนและการดำเนินงานของหน่วยงานราชการต่าง ๆ เป็นอย่างดี ชาวบ้านมีระเบียบวินัย มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่บ้าน สังเกตได้จากการจัดงานทั้งงานมงคลหรืออวมงคล ก็จะมีการรวมตัวไปช่วยเหลือเจ้าภาพในการจัดงาน การที่คนในชุมชนประสบปัญหาความเดือดร้อน เช่น บ้านไฟไหม้จะมีการบริจาคเงินและร่วมแรงกันจัดทำที่พักชั่วคราว น้ำท่วมพื้นที่การเกษตรจะมีการนำอุปกรณ์ต่าง ๆ จากผู้นำชุมชนและคนในชุมชนไปช่วยเหลือกันในทันที ส่งผลให้คนในชุมชนไม่ได้รับความเดือดร้อนและไม่กระทบต่อการประกอบอาชีพเท่าใดนัก หมู่บ้านหนองยายนุ่นมีแนวทางการปฏิบัติที่ดีด้านการสร้างชุมชนเข้มแข็ง สรุปจากการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

- 1) การคัดเลือกผู้นำชุมชนที่เป็นคนดี มีภาวะผู้นำ มีความสามารถและจิตสาธารณะ
- 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในหมู่บ้าน/ชุมชน
- 3) การส่งต่อข้อมูลเพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนา
- 4) การใช้กระบวนการทางสังคมหล่อหลอมสมาชิกใหม่ให้มีแนวทางการดำเนินชีวิตที่เกื้อกูลกันในหมู่บ้าน/ชุมชน
- 5) การส่งเสริมการใช้แรงงานท้องถิ่นในการประกอบอาชีพ และการจัดงานในหมู่บ้าน

“หมู่บ้านนี้มีผู้นำที่ดี เวลาชาวบ้านมีปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพจนไม่สามารถส่งหนี้ได้ จะบอกผู้ใหญ่กับกรรมการหรือไม่เพื่อนบ้านก็ไปบอกให้ และทั้งหมดก็จะช่วยแก้ปัญหาให้ เช่น การหางานตัดผักให้ หรือให้พื้นที่เอาของไปขาย” (นางม่วย ศรีนคร, 2564)

“หมู่บ้านนี้เรายังอยู่กับแบบสังคมชนบท มีปัญหาอะไรก็จะบอกกล่าวและคอยช่วยเหลือกัน เวลาทีมงานบุญงานศพจะไปช่วยกันไม่ต้องจ้าง ทำให้กระบวนการทางสังคมยังเข้มแข็งอยู่ เรื่องของหนี้ก็จะไม่มีใครกล้าหนี เพราะรู้จักกันหมดใครทำอะไรไม่ดีก็จะอาย และเข้ากับเพื่อนบ้านไม่ได้” (นายสงบ เส็งดอนไพร, 2564)

การที่ชุมชนมีความเข้มแข็งจะส่งผลต่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จ มีรายรับจากอาชีพหลักและอาชีพเสริมที่สามารถหาได้ในชุมชน หากได้รับภัยพิบัติจนส่งผลให้ไม่มีต้นทุนในการประกอบอาชีพด้วยตนเองหรือต้องการหาต้นทุนในการประกอบอาชีพ สามารถหาต้นทุนใหม่ได้จากการเป็นแรงงานในท้องถิ่น ไม่ต้องพลัดถิ่นไปทำงานต่างภูมิลำเนา อีกทั้งยังเป็นเรื่องง่ายที่จะหาแรงงานในท้องถิ่นมาส่งเสริมอาชีพของตนเอง ประหยัดค่าใช้จ่ายและสร้างสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนด้วย

2.1.2 แนวทางปฏิบัติด้านสวัสดิการชุมชน

หมู่บ้านหนองยายนุ่น เป็นหมู่บ้านที่มีการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนเพื่อช่วยเหลือคนในชุมชน และเพื่อพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง โดยจะมีการกำหนดระเบียบกองทุนในชุมชน หักเงินรายได้ส่วนหนึ่งเก็บเป็นเงินกองกลางของหมู่บ้านเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน จัดงานประเพณีสำคัญประจำปีและเพื่อสร้างสวัสดิการชุมชน จำนวน 7 สวัสดิการ ได้แก่

- 1) การช่วยเหลืองานพิธี เช่น พวงหรีดงานศพสมาชิกหรือบิดามารดาของสมาชิก เงินช่วยเหลืองานมงคลสมรสในนามหมู่บ้าน (เฉพาะสมาชิกกลุ่มกองทุนชุมชน)
- 2) สวัสดิการสิ่งของสนับสนุนผู้พิการในหมู่บ้าน เช่น รถเข็น ไม้เท้า เป็นต้น
- 3) เงินสวัสดิการช่วยเหลือในกรณีคลอดบุตรของสมาชิก (เฉพาะสมาชิกกลุ่มกองทุนชุมชน)
- 4) เงินสวัสดิการช่วยเหลือในกรณีพักรักษาตัวที่โรงพยาบาลตั้งแต่ 3 วันขึ้นไป (เฉพาะสมาชิกกลุ่มกองทุนชุมชน)
- 5) สวัสดิการซื้อวัตถุดิบในการประกอบอาชีพราคาถูก เช่น ลูกหมู ลูกไก่ อาหารสัตว์ เป็นต้น(เฉพาะสมาชิกกลุ่มกองทุนชุมชน)
- 6) สิ่งของ อุปกรณ์ของหมู่บ้านให้เช่าในราคาถูก เช่น โต๊ะ เต้นท์ เก้าอี้ เป็นต้น
- 7) ตู้น้ำดื่มของหมู่บ้าน จำหน่ายราคาถูก 5 ลิตร 1 บาท

2.2 แนวทางการปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น

ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นมีคณะกรรมการที่เข้มแข็งเป็นที่น่าเชื่อถือของสมาชิก ได้รับความไว้วางใจจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอกำแพงแสน ในการเป็นตัวแทนวิทยากรไปบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน โดยมีแนวทางการปฏิบัติที่ดีดังนี้

- 1) คณะกรรมการกำหนดแผนการดำเนินงานให้ชัดเจน โดยกำหนดแผนการดำเนินงานเป็นรายปี วางแผนการดำเนินงานล่วงหน้าเพื่อกำหนดเป็นกรอบการดำเนินงานในอนาคตเพื่อให้

สามารถบริหารจัดการกองทุนให้ประสบความสำเร็จ และแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนให้กับสมาชิกได้ตามกรอบเวลาที่กำหนด หากมีการกำหนดแผนอย่างชัดเจนแล้วคณะกรรมการจะทราบว่าในแต่ละช่วงเวลามีเรื่องใดต้องปฏิบัติบ้าง ลดความซ้ำซ้อน ประหยัดเวลาของคณะกรรมการที่มีภาระงานประจำของตนเอง แต่หากมีแนวทางการดำเนินงานหรือแนวทางการพัฒนาใหม่นอกเหนือจากแผนงานก็สามารถประชุมคณะกรรมการและปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้

2) การประชุมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคืบหน้าของการทำงานตามแผนการที่ได้วางไว้ ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นประชุมอย่างน้อยหนึ่งครั้งต่อไตรมาส (3 เดือน) การประชุมบางครั้งจะมีการนำเสนอแนวทางการดำเนินงานใหม่ ๆ และปัญหาอุปสรรคที่พบจากการดำเนินงาน และเมื่อข้อมูลเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการจะทำการระดมความคิดแก้ไขปัญหาที่พบกันทันทีเพื่อไม่ให้เกิดปัญหามากขึ้น

3) การรักษาฐานะเป็ยอย่างเคร่งครัด ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นมีที่มาจากกองทุนชุมชน 4 กองทุน มีคณะกรรมการ สมาชิกและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวนมาก ซึ่งมาจากกองทุนชุมชนต่างกัน การควบคุมคนจำนวนมากให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบ และสามารถดำเนินงานร่วมกันได้อย่างต่อเนื่องนั้นจำเป็นต้องมีการวางกฎ ระเบียบร่วมกันในขั้นเริ่มต้น และรักษาฐานะเป็ยเอาไว้อย่างเคร่งครัดเพื่อให้เป็นตัวอย่างที่ดีไว้ปฏิบัติตาม ป้องกันพฤติกรรมลอกเลียนแบบในสิ่งที่ไม่ดี และสร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกว่าจะไม่เกิดเงื่อนไขที่นอกเหนือจากข้อตกลงตามกฎ ระเบียบ ที่ได้กำหนดไว้ตั้งแต่เริ่มต้น

4) การพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างสม่ำเสมอ สภาพแวดล้อมทั้งในชุมชนและนอกชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา คณะกรรมการในฐานะผู้บริหารศูนย์จัดการกองทุนชุมชนจึงต้องพัฒนาความสามารถของตนเอง นำความรู้ที่ได้มาแก้ไขปัญหาหนี้สินหรือปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการใช้คินหนี้ของสมาชิก และเสนอแนวคิดใหม่เข้าในที่ประชุม ปรับปรุงแผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาศูนย์จัดการกองทุนชุมชนและหมู่บ้านหนองยายนุ่น

5) การประสานงานหน่วยงานภายนอก เพื่อแสวงหางบประมาณ ความรู้ การสนับสนุนต่าง ๆ จากหน่วยงานภายนอกเข้ามาสนับสนุนและเพื่อให้ทราบถึงนโยบายจากภาครัฐที่เป็นส่วนช่วยสำคัญในการดำเนินงาน และการพัฒนา ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนและหมู่บ้านหนองยายนุ่น

6) สร้างการบูรณาการในการทำงานร่วมกันระหว่างกองทุนสมาชิกอย่างมีเอกภาพ เนื่องจากคณะกรรมการของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนนั้นมีที่มาจากกองทุนชุมชนต่างกัน หากคณะกรรมการไม่สามารถบูรณาการเงินทุนและแนวทางการบริหารอย่างมีเอกภาพได้นั้น จะทำให้

การรวมสัญญาเงินกู้ของสมาชิกหรือการบริหารดอกเบี้ยเงินกู้ไม่ประสบความสำเร็จ ส่งผลโดยตรงต่อ ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนและการสร้างแรงจูงใจในการปลดหนี้ของสมาชิก

7) การบริหารงานอย่างโปร่งใส คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยาย นุ่นยึดหลักความโปร่งใสในการดำเนินงาน การดำเนินการเกี่ยวกับธุรกรรมทางการเงินจะดำเนินการ ในรูปแบบของคณะกรรมการอย่างน้อย 3 ราย ขึ้นไป สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับคณะกรรมการและ ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น ภาพลักษณ์ที่ดีส่งผลต่อความเชื่อมั่นภายใน คือ สมาชิกมีความไว้วางใจกับการบริหารเงินของตนที่ส่งต่อไปให้คณะกรรมการ ไม่ว่าจะเป็เงินออมหรือเงินใช้คิน หนี้ ส่วนความเชื่อมั่นภายนอกจะเป็นการดึงดูดหน่วยงานต่าง ๆ ให้เข้ามาสนับสนุนการดำเนินงาน หรือมาศึกษาดูงาน

“การดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนให้ประสบความสำเร็จต้องมีการ วางแผนล่วงหน้า ปรับปรุงไปตามสถานการณ์ พัฒนาความรู้ให้ทันต่อการ เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การทำงานต้องทำร่วมกันแบบบูรณาการ และที่สำคัญต้องมี คุณธรรมความซื่อสัตย์ หากเคยเกิดปัญหาเรื่องทุจริตแล้ว การจะเรียกความเชื่อมั่น กลับคืนนั้นเป็นไปได้ยาก” (นายสมชาย สุเทศ, 2564)

“คณะกรรมการจะรับความรู้และโครงการจากหน่วยงานต่าง ๆ ตลอด ไม่ ปฏิเสธ โดยการจะรับอะไรจะผ่านการประชุมก่อนตลอด และคณะกรรมการก็ ทำงานร่วมกันได้หมด เพราะรู้จักกันทั้งหมด เวลาทำงานก็ช่วยเหลือกัน ถึงแม้ว่าจะ ไม่ได้เป็นกรรมการกลุ่มนั้นก็ตาม” (นายประคอง สุขสมกิจ, 2564)

“คณะกรรมการที่นี้จะทำงานอย่างโปร่งใส นับเงินร่วมกัน และจะทำ ธุรกรรมทางการเงินผ่านบัญชีธนาคารทั้งหมด” (นายปรีชา โชคประกอบบุญ, 2564)

“กฎ ระเบียบ ต้องรักษาไว้อย่างเคร่งครัด ใครไม่ส่งหนี้ต้องทำหนังสือแจ้ง ไม่อย่างนั้นจะเกิดการเปลี่ยนแปลง คราวนี้จะเป็นหนี้เสียกับกองทุน” (นายบุญฤทธิ์ ลิ้มเลิศ, 2564)

2.3 แนวทางการปฏิบัติที่ดีของสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น

ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นมีสมาชิกจำนวน 49 ราย ซึ่งทุกรายผ่านการคัดเลือกตามหลักเกณฑ์อย่างเข้มข้น ส่งผลให้สมาชิกทุกรายส่งใช้หนี้ตามกำหนดในสัญญาฉบับใหม่อย่างตรงต่อเวลา สามารถปลดหนี้ได้จำนวน 3 ราย โดยมีแนวทางการปฏิบัติที่ดี ดังนี้

1) ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดหลัก 3 ท่วง 2 เงื่อนไข เพราะการเป็นหนี้คือการนำเงินในอนาคตมาใช้ในปัจจุบัน ลูกหนี้จึงต้องนำเงินส่วนนั้นบริหารจัดการให้เกิดการพึ่งพาตนเอง สร้างอาชีพให้มั่นคง ใช้ความรู้ที่มีบริหารจัดการรายได้ให้เพียงพอต่อการใช้จ่าย

2) ออมเงินอย่างสม่ำเสมอ ลูกหนี้ที่ดีควรมีนิสัยการออมเงิน เงินที่ออมไว้มีประโยชน์เป็นเงินทุนสำรองไว้ใช้จ่ายเมื่อยามจำเป็นและสามารถนำไปใช้คืนหนี้ได้ อีกทั้งการออมเงินยังได้รับผลตอบแทนด้วย เช่น เงินปันผลจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หรือดอกเบี้ยเงินฝาก เป็นต้น

3) ไม่ยุ่งเกี่ยวกับบอขายมุข เพื่อลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นในครัวเรือน และเพิ่มศักยภาพให้ตนเองในการประกอบอาชีพ

4) สร้างวัฒนธรรมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การที่สมาชิกกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่มจะทำให้เกิดสังคมที่ดี สมาชิกมีการส่งเสริมกันเองภายในกลุ่ม มีข้อดีที่ป้องกันปัญหาเกี่ยวกับการผิดนัดชำระและการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มสมาชิกด้วย

5) ตั้งปณิธานในการปลดหนี้ เนื่องจากรวมสัญญาเงินกู้นั้นมีเงื่อนไขห้ามก่อหนี้ใหม่ สมาชิกต้องรักษาเงื่อนไขอย่างเคร่งครัด สมาชิกจะสามารถปลดหนี้ได้ภายในกำหนดเวลาตามสัญญาฉบับใหม่

6) มีการวางแผนการปลดหนี้ ลูกหนี้ที่ดีต้องวางแผนปลดหนี้ตั้งแต่ออกยืมเงิน เพราะดอกเบี้ยจะเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาที่มากขึ้น ลูกหนี้จึงต้องวางแผนให้ปลดหนี้ได้ในระยะเวลาที่น้อยที่สุดและไม่กระทบกับการประกอบอาชีพ โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะมีหน่วยงานหรือมาตรการจัดการสัญญาฉบับใหม่

“ลูกหนี้และชาวบ้านหนองยายนุ่นจะดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ยุ่งเกี่ยวกับบอขายมุข จะทำให้มีเงินเหลือเก็บ เอาไปใช้หนี้หรือไว้เป็นเงินออม” (นางสมบุญ แพรเขียว, 2564)

“ก่อนจะกู้เงินต้องออมเงินก่อนอย่างน้อย 6 เดือน และมีคนค้ำที่เป็นสมาชิกที่ออมเงินมาแล้วอย่างน้อย 6 เดือนเหมือนกัน มองว่าเป็นเรื่องที่ดีเพราะเป็น

การคัดคนไปในตัว และเงินออมก็เป็นหลักประกันไว้ใช้หนี้เวลาไม่มีเงินได้” (นางสาว พรพรรณ บุษบา, 2564)

“ชาวบ้านที่นี้จะช่วยเหลือพึ่งพากันได้ ไม่ว่างไปส่งเงินก็ฝากส่งกันได้” (นาย หลอย พรศรีฤทัย, 2564)

“การเป็นลูกหนี้ที่ดีนั้นต้องคิดก่อนแล้วว่าถ้าจะมาจะปลดหนี้ได้เมื่อไร มีเงิน ก้อนต้องรีบเอาไปตัดเงินต้น เพราะดอกเบี้ยมันเพิ่มทุกปี ที่ปลดหนี้ได้เพราะไม่ใช้เงิน ฟุ่มเฟือย ตั้งเป้าหมายชัดเจน พอมีเงินรีบเอาเงินก้อนไปตัดอยู่เรื่อย” (นายสงบ เส็ง ดอนไพร)

2.4 แนวทางการปฏิบัติที่ดีในการคัดเลือกลูกหนี้รายใหม่เข้าเป็นสมาชิกศูนย์จัดการ กองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น

ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นมีหลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกสมาชิกตาม หลักการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่กำหนดโดยกรมการพัฒนาชุมชนและหลักเกณฑ์ การพิจารณาคัดเลือกสมาชิกตามที่กำหนดโดยศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น ดังนี้

2.4.1 หลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยกรมการพัฒนาชุมชน

1) วิเคราะห์ข้อมูลลูกหนี้ในกองทุนสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนอง ยายนุ่น เพื่อค้นหาสมาชิกที่มีสัญญากับกองทุนสมาชิกตั้งแต่ 2 ฉบับขึ้นไป หรือค้นหาครัวเรือนที่มี สมาชิกในครอบครัวเป็นหนี้กับกองทุนสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

2) จัดประเภทลูกหนี้ โดยพิจารณาจากจำนวนยอดหนี้และวินัยการชำระหนี้ เพื่อค้นหาลูกหนี้ที่มียอดหนี้อยู่ในวงเงินที่ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนสามารถบริหารจัดการรวมสัญญา ได้และเป็นลูกหนี้ที่มีวินัยการชำระหนี้ที่ดี มีแนวโน้มที่จะลด/ปลดหนี้ได้จากการเข้าเป็นสมาชิก

3) ความสมัครใจของสมาชิก เนื่องจากการเข้าเป็นสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุน ชุมชนนั้นจะทำให้ลูกหนี้ได้รับสิทธิต่าง ๆ เช่น ความรู้ การปรับอัตราดอกเบี้ย และการสนับสนุนการ ประกอบอาชีพ เป็นต้น แต่ก็จะเสียสิทธิในการก่อหนี้ใหม่ด้วย เพื่อไม่ให้เกิดการลาออกของสมาชิก จึงต้องคัดเลือกสมาชิกที่มีความสมัครใจต่อเงื่อนไขในสัญญากู้ยืมเงินฉบับใหม่และกฎของศูนย์จัดการ กองทุนชุมชน

2.4.2 หลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น

1) มีการออมเงินกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอย่างสม่ำเสมอ เพื่อคัดเลือกสมาชิกที่มีเงินทุนสำรองในการบริหารจัดการหนี้ของตนเอง สร้างหลักประกันให้กับสัญญากู้ยืมเงินฉบับใหม่ และสามารถชักชวนให้นำเงินออมมาปลดหนี้ได้

2) สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นได้ เพื่อให้คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาชุมชนสามารถติดตามการประกอบอาชีพและการบริหารจัดการหนี้ภายในครัวเรือนได้ อีกทั้งยังสามารถเป็นส่วนร่วมในการพัฒนาและช่วยเหลือสมาชิกรายอื่นในศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นได้

3) มีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องด้วยหลักการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนและหมู่บ้านหนองยายนุ่นยึดหลักการดำเนินงานและส่งเสริมให้สมาชิกดำเนินวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นการคัดเลือกสมาชิกใหม่จึงต้องคัดเลือกให้เหมาะสมสามารถดำเนินงานร่วมกันได้

“การคัดเลือกลูกหนี้เข้าเป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลลูกหนี้ที่มีสัญญาเงินกู้ 2 สัญญาขึ้นไป ตามเงื่อนไขที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด จากนั้นคณะกรรมการจะพิจารณาเพิ่มเติมคือ ต้องออมเงินกับกลุ่มออมทรัพย์สม่ำเสมอ เรียกประชุมอบรมได้ และที่สำคัญต้องมีทัศนคติยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต” (นายณรงค์ชาญ รัตตอนไพร, 2564)

2.5 แนวทางการคัดเลือกลูกหนี้และการบริหารงานของกองทุนสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น

กองสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นทั้ง 4 กองทุน มีการปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิกกองทุนทั้งหมด โดยมีเกณฑ์การพิจารณาลูกหนี้รายใหม่ที่เข้ามาขอกู้เงินอย่างเข้มงวดจากคณะกรรมการกองทุน ตามหลักเกณฑ์ดังนี้

1) เป็นบุคคลที่มีทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในบ้านหนองยายนุ่น หมู่ 3 ตำบลกระต๊อบ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เพื่อจำกัดลูกหนี้ให้อยู่ในชุมชน เป็นไปตามเงื่อนไขของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองยายนุ่นที่สมาชิกจะต้องเป็นบุคคลที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในหมู่บ้านเท่านั้น และสามารถติดตามได้ง่าย

2) เป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองยายนุ่น และส่งเงินออมอย่างสม่ำเสมอมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน เพื่อคัดกรองพฤติกรรมลูกหนี้รายใหม่ที่มีวินัย และสังเกตพฤติกรรมการบริหารจัดการเงินในชีวิตประจำวัน

3) มีหลักประกัน โดยลูกหนี้รายใหม่สามารถเลือกใช้สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ที่ส่งเงินออมอย่างสม่ำเสมอมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือนจำนวน 3 ราย หรือใช้ทรัพย์สินที่มีมูลค่าใกล้เคียงกับจำนวนเงินกู้มาค้ำประกันในวันทำสัญญา เพื่อเป็นการป้องกันหนี้เสียของกองทุนเจ้าหนี้และคัดเลือกลูกหนี้ที่มีศักยภาพในการใช้หนี้

4) วิเคราะห์ยอดหนี้ที่ลูกหนี้ขอู้กับความเป็นไปได้ในการใช้คืนหนี้ โดยพิจารณาจากปัจจัย 2 ปัจจัยคือ รายได้จากการประกอบอาชีพและความสามารถในการประกอบอาชีพ และจำนวนเงินออมในกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองยายนุ่น

“การคัดเลือกลูกหนี้ของบ้านหนองยายนุ่นจะมีการกำหนดหลักเบื้องต้นของผู้ยื่นกู้อยู่ 4 ข้อ คือ (1) เป็นคนในหมู่บ้าน (2) ต้องออมเงินกับกลุ่มออมทรัพย์อย่างน้อย 6 เดือน (3) ต้องมีคนค้ำที่เป็นสมาชิกกองทุนชุมชนอย่างน้อย 3 คน หรือมีทรัพย์สินมาค้ำ (4) พิจารณายอดเงินกู้กับอาชีพว่ามีความสามารถที่จะใช้คืนหนี้ได้หรือไม่” (นายณรงค์ชาญ รอดดอนไพร, 2564)

3. รูปแบบการปฏิบัติที่ดีในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายในหมู่บ้านหนองยายนุ่น หมู่ 3 ตำบลกระต๊อบ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม และการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับชุมชน และการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มและองค์กรชุมชน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลปฐมภูมิจากการถอดบทเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมมาผนวกรวมข้อมูลทุติยภูมิที่ได้ศึกษาก่อนลงพื้นที่เก็บข้อมูลปฐมภูมิสร้างเป็นรูปแบบการปฏิบัติที่ดีในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน โดยเป็นรูปแบบที่มีลักษณะเป็นกระบวนการให้ผู้สนใจหรือต้องการนำไปใช้นำไปประยุกต์ใช้และปรับปรุงแก้ไขรายละเอียดปลีกย่อยในแต่ละกระบวนการให้สอดคล้องกับบริบทของกองทุนชุมชนหรือกองทุนอื่น ๆ ที่มีการบริหารงานตามลักษณะองค์กรการเงินในชุมชนก็สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

รูปแบบการปฏิบัตินี้อ้างอิงจากขั้นตอนการพัฒนาองค์กรชุมชนเพื่อให้มีประสิทธิภาพตอบสนองความต้องการของชุมชนและคนในสังคม แบ่งช่วงกระบวนการดำเนินงานเป็น 4 ขั้นตอน 10 กระบวนการ ดังนี้

ขั้นก่อสร้างกลุ่มหรือระยะเริ่มต้น ตามแนวคิดของชุมชน คือการรวบรวมบุคคลที่มีความสนใจ ทักษะที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน รวมกลุ่มบุคคลที่มีความคล้ายคลึงกันตั้งแต่เริ่มต้นทิศทางการดำเนินงานของชุมชนจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ไม่เกิดความขัดแย้งหรือหากเกิดปัญหา ก็สามารถหาทางออกร่วมกันได้ ดังนั้นการเริ่มก่อตั้งกลุ่มหรือชุมชนของลูกหนี้กองทุนชุมชนต่าง ๆ จึงต้องมีกระบวนการดำเนินงาน 3 กระบวนการ ดังนี้

1. กระบวนการคัดเลือกประธานและคณะกรรมการ กองทุนชุมชนทุกแห่งต้องมีการคัดเลือกประธานและคณะกรรมการเป็นขั้นตอนแรกของการดำเนินงาน การคัดเลือกไม่ควรเกิดจากการยัดเยียดตำแหน่งให้กับผู้นำชุมชนหรือการแต่งตั้งกันเองในระบบอุปถัมภ์ โดยต้องแสวงหาบุคคลที่มีคุณสมบัติเบื้องต้น ดังนี้

1.1 เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานกองทุนชุมชน ประกอบด้วยความรู้ในการทำบัญชี ความรู้ในการจัดทำโครงการเพื่อพัฒนา เพื่อนำความรู้ที่มีมาบริหารจัดการกองทุนชุมชนให้มีประสิทธิภาพอย่างรอบด้าน ทั้งด้านเงินทุน ผลประกอบการ การวางแผนการดำเนินงานและการบริหารหนี้สิน

1.2 เป็นบุคคลที่มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม เพื่อให้ได้บุคคลที่มีความตั้งใจทำงาน โดยไม่คำนึงถึงค่าตอบแทนเป็นหลัก เนื่องจากการบริหารงานกองทุนชุมชนบางแห่งก็ทำไม่เพียงพอต่อการจ่ายค่าตอบแทนคณะกรรมการ หากไม่มีความเสียสละการดำเนินงานอาจหยุดชะงัก เกิดการทิ้งงานหรือลาออกของคณะกรรมการ

1.3 เป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ เพื่อป้องกันปัญหาทุจริตที่อาจเกิดขึ้น

1.4 เป็นบุคคลที่มีความใฝ่รู้ เพื่อให้คณะกรรมการมีการพัฒนาความรู้ให้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลง หากได้คณะกรรมการมีนิสัยน้ำเต็มแก้ว แนวทางการดำเนินงานก็จะไม่มีการพัฒนา ไม่มีการนำความรู้ใหม่เข้ามาปรับใช้ในกองทุนชุมชน

1.5 เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับกองทุน เพื่อให้คณะกรรมการมีความรักในการทำงาน เนื่องจากมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และการส่งมอบงานหรือการถ่ายโอนอำนาจก็จะเกิดขึ้นอย่างราบรื่น เพราะหากให้คนนอกเข้ามาเป็นคณะกรรมการอาจเกิดการไม่ยอมส่งต่อข้อมูล แต่ถ้าเป็นเจ้าของร่วม การกระทำเช่นนี้จะส่งผลต่อตัวของคณะกรรมการรายเดิมด้วย

การกำหนดคุณสมบัติของคณะกรรมการเป็นสิ่งสำคัญต้องมีการกำหนดขึ้นมาเพื่อคัดเลือกประธานและคณะกรรมการที่มีคุณภาพ แต่สามารถปรับปรุงไปตามบริบทและความต้องการของแต่ละกองทุน

2. กระบวนการกำหนดระเบียบ การกำหนดระเบียบกองทุนชุมชนต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วม กำหนดระเบียบในเบื้องต้นตามคู่มือการดำเนินงานกองทุนชุมชนไปก่อน จากนั้นระดมความคิดเห็นจากคณะกรรมการเพื่อแก้ไขระเบียบ ตัดออก เพิ่มเติมระเบียบบางข้อ ปรับปรุงเนื้อหาของข้อความให้ระเบียบมีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับบริบทของกองทุนชุมชนและสมาชิก และกำหนดระยะเวลาการปรับปรุงแก้ไขระเบียบในอนาคตอย่างชัดเจนเพื่อปรับปรุงระเบียบเหมาะสมกับสภาพการณ์

3. กระบวนการรับสมัครสมาชิก การคัดเลือกสมาชิกต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน เพื่อคัดเลือกแต่สมาชิกที่ดี สามารถรักษาระเบียบ และไม่ก่อปัญหาหนี้เสียให้กับชุมชน โดยมีหลักเกณฑ์ที่กองทุนชุมชนควรกำหนด ดังนี้

3.1 มีการออมเงิน โดยบังคับออมเงินกับกองทุนชุมชนอย่างน้อย 6 เดือน อย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นหลักประกันให้กับกองทุนชุมชนและตัวสมาชิกเองที่สามารถนำเงินออมใช้คืนหนี้ได้ เมื่อยามเดือดร้อนหรือมีปัญหาทางการเงิน

3.2 มีทรัพย์สินและผู้ค้ำประกันในชุมชน เพื่อป้องกันการหลบหนีออกจากพื้นที่ ก่อปัญหาหนี้เสีย

3.3 มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งหรือมีอาชีพมั่นคง เพื่อป้องกันการหลบหนีออกจากพื้นที่ ก่อปัญหาหนี้เสีย

ขั้นลงมือปฏิบัติการระยะการดำเนินงานช่วงแรกตามแนวคิดของชุมชน คือการดำเนินงานของคณะกรรมการและสมาชิกตามระเบียบ และแผนการที่ได้กำหนดไว้ การดำเนินการในช่วงแรกมักจะยังไม่พบปัญหาหรืออุปสรรค จึงเน้นไปที่การสร้างความเข้มแข็งให้กับกองทุนชุมชนผ่านกระบวนการดำเนินงานในช่วงแรก 3 กระบวนการ ดังนี้

4. การดำเนินงานของคณะกรรมการ คณะกรรมการต้องดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ซื่อสัตย์สุจริต รักษากฎระเบียบอย่างเคร่งครัด และที่สำคัญต้องมีความเสียสละเนื่องจากในการดำเนินงานกองทุนชุมชนช่วงเริ่มต้นยังไม่มีผลตอบแทนจากดอกเบี้ยเงินกู้ และที่สำคัญเมื่อปล่อยกู้แล้ว ต้องมีการกำกับติดตามลูกหนี้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อแก้ไขปัญหาอย่างฉับไว ทันต่อสถานการณ์

5. การปลูกฝังค่านิยมการออมเงินและการวางแผนการใช้คืนหนี้ การปลูกฝังไม่จำเป็นต้องทำอย่างเป็นทางการ แต่คณะกรรมการและสมาชิกสามารถปลูกฝังผ่านการกำหนดเป็นระเบียบกองทุนชุมชนหรือการกระทำที่เป็นตัวอย่างที่ดีอย่างสม่ำเสมอจนเกิดเป็นบรรทัดฐานของกองทุนชุมชน

6. การรักษาระเบียบกองทุนชุมชนอย่างเคร่งครัด คณะกรรมการและสมาชิกต้องรักษาระเบียบกองทุนชุมชนอย่างเคร่งครัดและเท่าเทียมกันเพื่อป้องกันการเป็นตัวอย่างที่ไม่ดี ซึ่งจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบในทางที่ไม่ดี ส่งผลให้กองทุนชุมชนเกิดหนี้เสียจนไม่สามารถบริหารงานได้

ขั้นขยายตัว เป็นการดำเนินงานช่วงที่ชุมชนเริ่มดำเนินการได้อย่างมั่นคงในระดับหนึ่งแล้ว การดำเนินงานกองทุนชุมชนในช่วงนี้เปรียบเหมือนชุมชนที่เริ่มเข้มแข็งและขยายตัวหรืออีกกรณีคือเริ่มประสบปัญหาและไม่สามารถดำเนินการต่อได้ ดังนั้นในการดำเนินงานในขั้นนี้คณะกรรมการต้องพิจารณาว่ากองทุนชุมชนของตนอยู่ในสถานการณ์ใด และเลือกใช้แนวทางการดำเนินงานนั้น

7. การดำเนินงานหากมีเงินทุนคงเหลือไม่เพียงพอต่อการบริหารงานและการปล่อยกู้ หากกองทุนชุมชนประสบปัญหาเงินคงเหลือไม่เพียงพอต่อการบริหารหรือปล่อยกู้ให้กับสมาชิกรายใหม่ กองทุนชุมชนควรกำหนดแนวทางแก้ปัญหา ดังนี้

7.1 ปัญหาลูกหนี้ไม่ส่งใช้เงินคืน แก้ปัญหาจากเบาไปหาหนักตามขั้นตอนคือ การออกมาตรการงดเบี้ยปรับ การออกมาตรการลดดอกเบี้ยผิดนัดชำระ หากลูกหนี้ใช้หนี้คงเหลือภายในเวลาที่กำหนด ไปจนถึงมาตรการทางกฎหมายฟ้องร้องทางแพ่งกับลูกหนี้

7.2 ปัญหาสมาชิกยื่นกู้จำนวนมากไม่มีเงินทุนให้กู้ยืม คณะกรรมการแก้ปัญหาโดยการบริหารเงินเป็นรายงวดที่มีกำหนดชำระ เมื่อลูกหนี้รายเก่านำเงินมาส่งตามกำหนด เงินในส่วนนั้นสามารถรวบรวมและปล่อยกู้ให้กับลูกหนี้รายใหม่ได้ หรืออีกวิธีคือการระดมเงินฝากจากสมาชิกเพื่อเพิ่มจำนวนเงินทุน

8. การดำเนินงานหากมีเงินทุนคงเหลือมากเกินไป จำนวนเงินกั้น้อย ดอกเบี้ยเงินกู้ที่เป็นรายรับของกองทุนไม่เพียงพอต่อรายจ่ายปันผล คณะกรรมการแก้ปัญหาโดยการออกมาตรการปล่อยเงินคงเหลือ เช่น การออกมาตรการสินเชื่อรถจักรยานยนต์ สินเชื่อที่ดิน สินเชื่อที่อยู่อาศัย หรือการรับเป็นเจ้าของทรัพย์สินตามแนวทางของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

9. การควบคุมสมาชิกและจำนวนเงินฝาก กองทุนชุมชนต้องควบคุมการรับสมัครและการลาออกของสมาชิกให้อยู่ภายในระเบียบที่กำหนดไว้ สมาชิกรายใดย้ายออกจากชุมชนต้องลาออกจากการเป็นสมาชิก เพื่อให้ง่ายต่อการกำกับดูแลและสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ อีกทั้งการกำหนดจำนวนเงินฝากสูงสุดเพื่อป้องกันสมาชิกบางรายนำเงินจำนวนมากมาฝากเพื่อต้องการเงินปันผลจำนวนมาก หากไม่ควบคุมให้ดีกองทุนชุมชนจะไม่มีระเบียบและไม่สามารถหารายได้มาจ่ายเงินปันผลให้สมาชิกได้

ขั้นหลังสามัคคี การดำเนินงานของกองทุนในขั้นนี้มีความคล้ายคลึงกับการดำเนินงานของชุมชนคือสามารถดำเนินงานมาได้อย่างประสบความสำเร็จจนมาถึงช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลง เช่น การเปลี่ยนแปลงผู้นำ การเกิดปัญหาภายในการบริหารของคณะกรรมการ เป็นต้น ดังนั้น กองทุนชุมชนจึงต้องมีการวางกระบวนการรักษาพลังสามัคคีของกองทุนชุมชนไว้ โดยมีกระบวนการดังนี้

10. การรักษาสภาพและการส่งเสริมส่วนร่วม คณะกรรมการและสมาชิกต้องสร้างบรรทัดฐานทางสังคมของกองทุนชุมชนตนเอง เพื่อรักษาสภาพของกองทุนชุมชนให้มีมาตรฐานซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินการตามแผนการใช้คืนหนี้ของสมาชิก แต่การดำเนินงานกองทุนชุมชนมักประสบปัญหาในช่วงของการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการ ดังนั้น กองทุนชุมชนจึงควรสร้างองค์ความรู้และกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและสมาชิกให้มากที่สุด การทำบัญชีควรมีคณะกรรมการ

ช่วยกันดำเนินงานหรือมีสมาชิกเป็นผู้ช่วย เพื่อแก้ไขปัญหาองค์ความรู้สูญหายเมื่อมีการถ่ายโอนอำนาจ

รูปแบบการปฏิบัติที่ดีในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนเกิดขึ้นจากการถอดบทเรียน และสังเคราะห์ข้อมูลของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น หมู่ 3 ตำบลกระตี่บ อำเภอ กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เพื่อเป็นแนวทางให้กองทุนชุมชนที่มาศึกษานำไปประยุกต์ใช้ การปฏิบัติ ตามรูปแบบนี้นั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกองค์ประกอบทั้งคณะกรรมการ สมาชิก และลูกหนี้ ในการปฏิบัติตามระเบียบ แผนการดำเนินงานของกองทุนชุมชนที่ได้ตั้งไว้อย่างเคร่งครัด แต่จุดเน้น สำคัญของรูปแบบการปฏิบัติที่ดีในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนคือการปลูกฝังให้สมาชิกมีนิสัย รักการออมเงิน มีการวางแผนปลดหนี้ตั้งแต่ทำสัญญากู้เงิน และที่สำคัญคือการสร้างบรรทัดฐาน ทางสังคมที่ดีและการมีส่วนร่วมที่จะส่งผลให้เกิดการกีดกันสังคม และการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาอย่างทัน เหตุการณ์ ตัดต้นเหตุของการผิคนัดชำระหนี้ สร้างรายได้เพิ่มเติมให้กับลูกหนี้ ลดปัญหาหนี้เสียให้กับ กองทุนชุมชน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการปฏิบัติที่ดีของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนสู่การแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน หมู่บ้านหนองยายนุ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม : การศึกษาด้วยการสร้างทฤษฎีฐานราก มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาสภาพการณ์การจัดการหนี้สินภาคครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นและเพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการปฏิบัติที่ดีในการแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน หมู่บ้านหนองยายนุ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยกระบวนการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนสู่การสร้างทฤษฎีฐานราก

ผลการวิจัยเรื่องแนวทางการปฏิบัติที่ดีของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนสู่การแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน หมู่บ้านหนองยายนุ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม : การศึกษาด้วยการสร้างทฤษฎีฐานราก ประกอบไปด้วย

1. สภาพการณ์การจัดการหนี้สินภาคครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นจัดตั้งขึ้นจากการสนับสนุนของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอกำแพงแสนเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2560 มีกองทุนสมาชิกจำนวน 4 กองทุน ได้แก่ 1) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านหนองยายนุ่น มีเงินทุนหมุนเวียน 3,107,354 บาท 2) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองยายนุ่น มีเงินทุนหมุนเวียน 3,776,000 บาท 3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีเงินทุนหมุนเวียน 281,200 บาท 4) กองทุนมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจจาก ธกส. มีเงินทุนหมุนเวียน 1,000,000 บาท มีคณะกรรมการจำนวน 15 คน ซึ่งมาจากคณะกรรมการกองทุนสมาชิกครบทั้ง 4 กองทุน นายณรงค์ชาญ รอดดอนไพร เป็นประธานศูนย์ฯ ปัจจุบันศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นมีเงินทุนหมุนเวียน 8,164,554 บาท และสมาชิก จำนวน 49 ราย

คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นมีการบริหารงานที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม มีการกำหนดเงื่อนไขลูกหนี้กองทุนชุมชนที่จะเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนไว้ 5 ข้อ มีการกำหนดสิทธิประโยชน์ให้กับสมาชิกจำนวน 4 ข้อ ส่งผลให้ผลการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นตั้งแต่ปี 2561 จนถึง 2563 สามารถดำเนินการบริหารสัญญาให้กับสมาชิกได้จำนวน 49 ราย เป็นเงินรวม 1,998,360 บาท มีสมาชิกสามารถปลดหนี้ได้จำนวน 3 ราย จำนวนเงิน 74,500 บาท และสมาชิกทุกรายใช้หนี้ตามกำหนดในสัญญาฉบับใหม่อย่างครบถ้วนและตรงเวลาจนในปัจจุบันสามารถลดหนี้ให้สมาชิกไปได้ จำนวนเงิน 213,326 บาท

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานและแนวทางการแก้ไขมี 4 ข้อ ประกอบไปด้วย

1) ปัญหาการจัดการจัดหาสมาชิกในปีแรกของการดำเนินงาน แก้ปัญหาโดยการให้ตัวแทน คณะกรรมการหมู่บ้านหนองยายนุ่นและคณะกรรมการจากกองทุนสมาชิกฯ ที่เป็นลูกหนี้ และมี สัญญาเงินกู้มากกว่า 1 สัญญา จำนวน 15 ราย เข้าเป็นสมาชิกในปีแรก เพื่อเป็นตัวอย่างและทดลอง แนวทางให้ประสบความสำเร็จ

2) ปัญหากฎ ระเบียบ ไม่สามารถปฏิบัติได้จริงและเป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน แก้ปัญหาโดยการร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาชุมชน เพื่อกำหนดกฎ ระเบียบของ ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น ให้มีความยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้น คณะกรรมการสามารถ ดำเนินงานได้อย่างสะดวก คล่องตัว และไม่ผิดระเบียบการดำเนินงานที่กรมการพัฒนาชุมชนได้ กำหนดไว้

3) ปัญหาการจัดการยอดสมาชิกใหม่ในแต่ละปีงบประมาณ แก้ปัญหาโดยการประชุม ร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาชุมชน เพื่อกำหนดยอดสมาชิกที่ไม่ ส่งผลกระทบต่อจำนวนเงินหมุนเวียนคงเหลือและไม่ผิดหลักเกณฑ์ตัวชี้วัดงบประมาณสนับสนุนจาก ทางราชการ

4) ปัญหารายรับของกองทุนสมาชิกลดลง แก้ปัญหาโดยการประชุมสรุปผลรายรับจาก อัตราดอกเบี้ย เปรียบเทียบกับรายจ่ายของกองทุน

2. แนวทางการปฏิบัติที่ดีในการแก้ปัญหานี้สัปดาห์คร้วเรือน หมู่บ้านหนองยายนุ่น อำเภอ กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

2.1 การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนและสวัสดิการชุมชน

หมู่บ้านหนองยายนุ่นถือได้ว่าเป็นชุมชนเข้มแข็งที่ชาวบ้านในชุมชนประกอบอาชีพประสบความสำเร็จ มีรายรับจากอาชีพหลักและอาชีพเสริมที่สามารถหาได้ในชุมชน ประชากรส่วนมากยังอาศัย อยู่ในชุมชน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การที่ชุมชนเข้มแข็งส่งผลให้ชาวบ้านมีความเข้มแข็ง และ เมื่อชาวบ้านมีความเข้มแข็งจะส่งผลต่อสถานะทางการเงินซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการใช้คืนเงินกู้ของ สมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนด้วย หมู่บ้านหนองยายนุ่นมีแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็ง 5 ข้อ ดังนี้

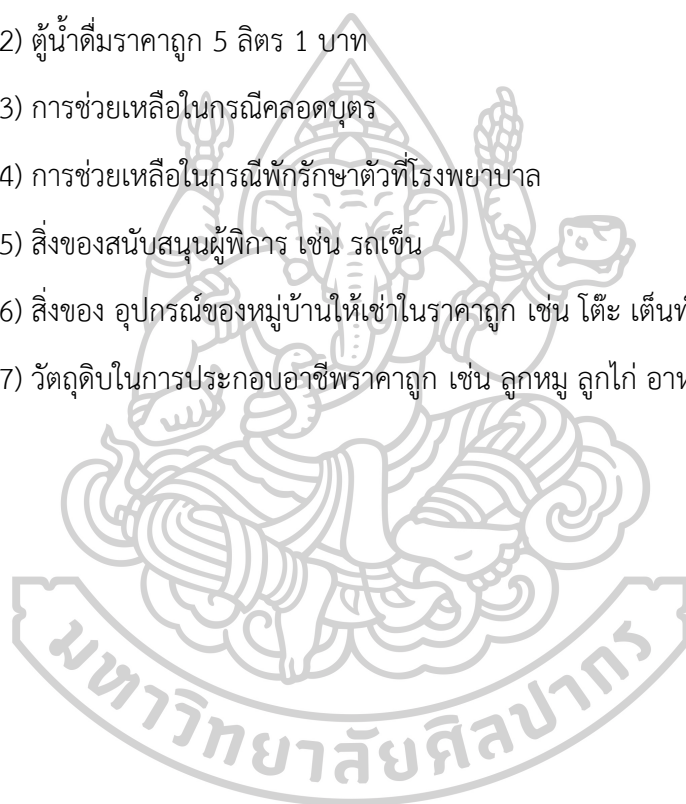
- 1) คัดเลือกผู้นำชุมชนที่เป็นคนดี มีภาวะผู้นำ มีความสามารถและจิตสาธารณะ
- 2) ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในหมู่บ้าน/ชุมชน
- 3) การส่งต่อข้อมูลเพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนา

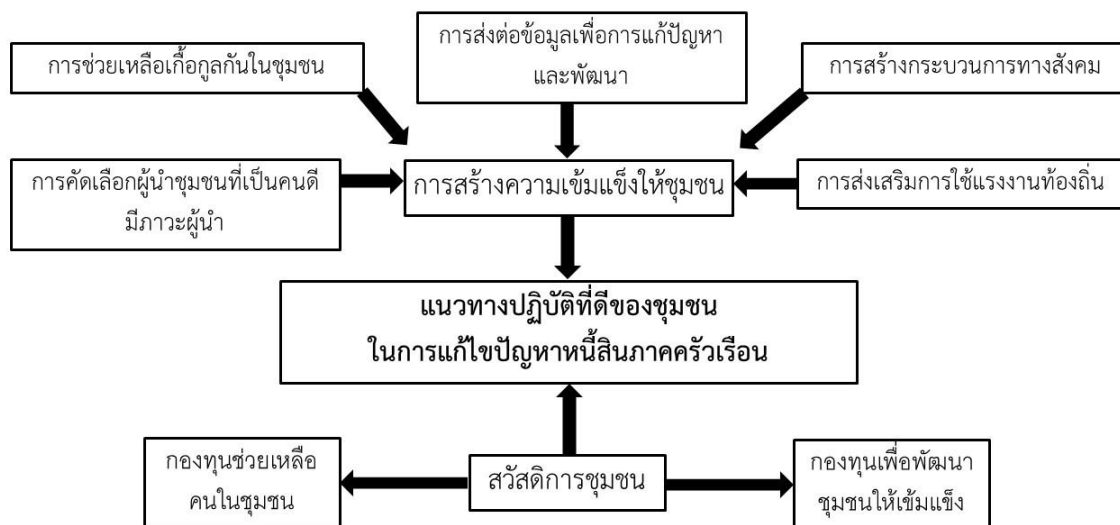
4) ใช้กระบวนการทางสังคมหล่อหลอมสมาชิกใหม่ให้มีแนวทางการดำเนินชีวิตที่เกื้อกูลกันในหมู่บ้าน/ชุมชน

5) ส่งเสริมการใช้แรงงานท้องถิ่นในการประกอบอาชีพ และการจัดงานในหมู่บ้าน

หมู่บ้านหนองยายนุ่นได้จัดตั้งสวัสดิการชุมชนขึ้นเพื่อช่วยเหลือคนในชุมชน และเพื่อพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง โดยจะมีการกำหนดระเบียบกองทุนในชุมชน หักเงินรายได้ส่วนหนึ่งเป็นเงินกองกลางของหมู่บ้านเพื่อพัฒนาหมู่บ้านและเพื่อสร้างสวัสดิการชุมชน ได้แก่

- 1) การช่วยเหลืองานพิธี เช่น พวงหรีดงานศพ เงินช่วยเหลืองานมงคลสมรส
- 2) ตู้น้ำดื่มราคาถูก 5 ลิตร 1 บาท
- 3) การช่วยเหลือในกรณีคลอดบุตร
- 4) การช่วยเหลือในกรณีพักรักษาตัวที่โรงพยาบาล
- 5) สิ่งของสนับสนุนผู้พิการ เช่น รถเข็น
- 6) สิ่งของ อุปกรณ์ของหมู่บ้านให้เช่าในราคาถูก เช่น โต๊ะ เต็นท์ เก้าอี้
- 7) วัตถุดิบในการประกอบอาชีพราคาถูก เช่น ลูกหมู ลูกไก่ อาหารสัตว์

ภาพที่ 2 แผนภาพแนวทางการปฏิบัติที่ดีของชุมชนในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน

2.2 แนวทางการปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น

คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นมีแนวทางปฏิบัติที่ดีให้สามารถดำเนินงานได้ประสบความสำเร็จ 7 ข้อ ดังนี้

1) การกำหนดแผนการดำเนินงานให้ชัดเจน หากมีการกำหนดแผนอย่างชัดเจนจะทราบว่าในแต่ละช่วงเวลามีเรื่องใดต้องปฏิบัติบ้าง ลดความซ้ำซ้อน ประหยัดเวลา แต่หากมีแนวทางการดำเนินงานหรือแนวทางการพัฒนาใหม่นอกเหนือจากแผนงานก็สามารถปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้

2) ประชุมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของการดำเนินงานตามแผนการ นำเสนอแนวทางการดำเนินงานใหม่ ๆ และปัญหาอุปสรรคที่พบจากการดำเนินงาน และเมื่อข้อมูลเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการจะทำการระดมความคิดเห็นแก้ไขปัญหาที่ทันทีเพื่อไม่ให้เกิดปัญหามากขึ้น

3) รักษากฎระเบียบอย่างเคร่งครัด เพื่อควบคุมคนจำนวนมากให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบ และสามารถดำเนินงานร่วมกันได้อย่างต่อเนื่อง ป้องกันพฤติกรรมลอกเลียนแบบในสิ่งที่ไม่ดี และสร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกว่าจะไม่เกิดเงื่อนไขที่นอกเหนือจากข้อตกลงตามกฎ ระเบียบ ที่ได้กำหนดไว้ตั้งแต่เริ่มต้น

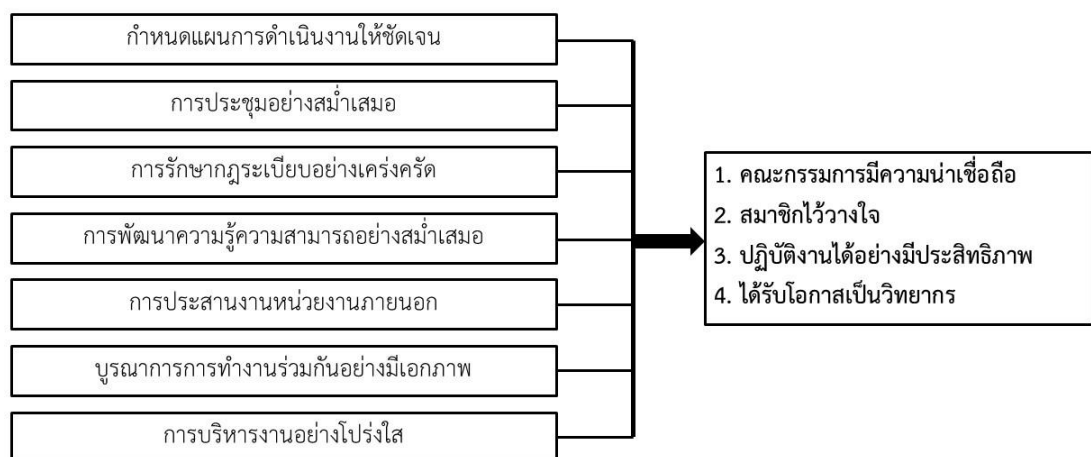
4) พัฒนาความรู้ความสามารถอย่างสม่ำเสมอ นำความรู้ที่ได้มาแก้ไขปัญหานี้สินหรือปัญหาที่ส่งผลต่อการใช้คืนหนี้ของสมาชิก และเสนอแนวคิดใหม่เข้าในที่ประชุม ปรับปรุงแผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาศูนย์จัดการกองทุนชุมชนและหมู่บ้านหนองยายนุ่น

5) ประสานงานหน่วยงานภายนอก เพื่อแสวงหางบประมาณ ความรู้ การสนับสนุนต่าง ๆ จากหน่วยงานภายนอกเข้ามาสนับสนุน

6) สร้างการบูรณาการในการทำงานร่วมกันระหว่างกองทุนสมาชิกอย่างมีเอกภาพ

7) บริหารงานอย่างโปร่งใส เป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ภาพลักษณ์ที่ดีส่งผลต่อความเชื่อมั่นภายใน คือ สมาชิกมีความไว้วางใจ ส่วนความเชื่อมั่นภายนอกจะเป็นการดึงดูดหน่วยงานต่าง ๆ ให้เข้ามาสนับสนุนการดำเนินงาน หรือมาศึกษาดูงาน

แนวทางการปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

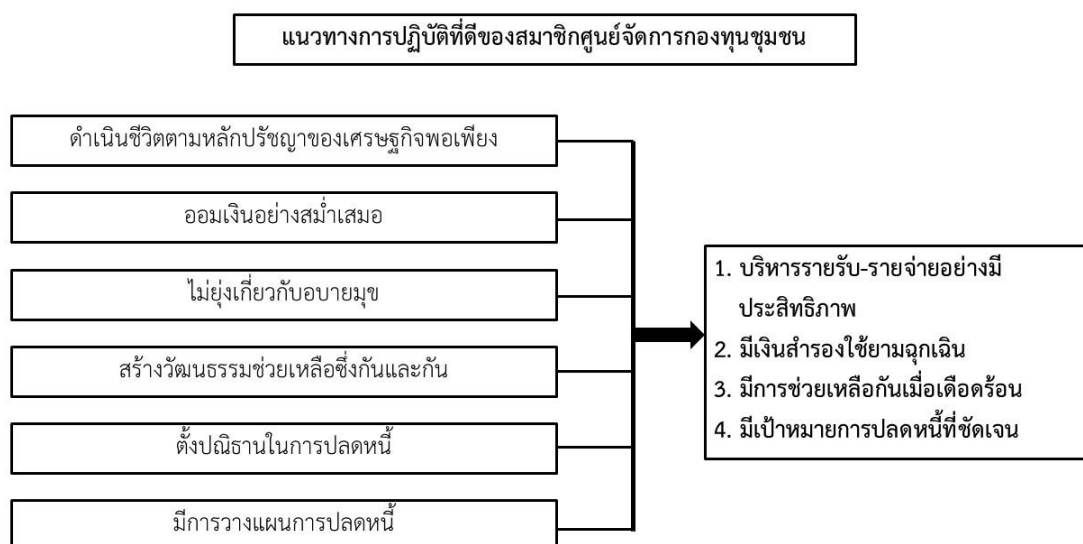

ภาพที่ 3 แผนภาพแนวทางการปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในการแก้ปัญหานี้สินภาคครัวเรือน

2.3 แนวทางการปฏิบัติที่ดีของสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น

สมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นมีแนวทางปฏิบัติที่ดีเพื่อนำไปสู่การลด/ปลดหนี้ จำนวน 6 ข้อ ดังนี้

- 1) ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) ออมเงินอย่างสม่ำเสมอ
- 3) ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข
- 4) ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- 5) ตั้งปณิธานในการปลดหนี้
- 6) มีการวางแผนการปลดหนี้

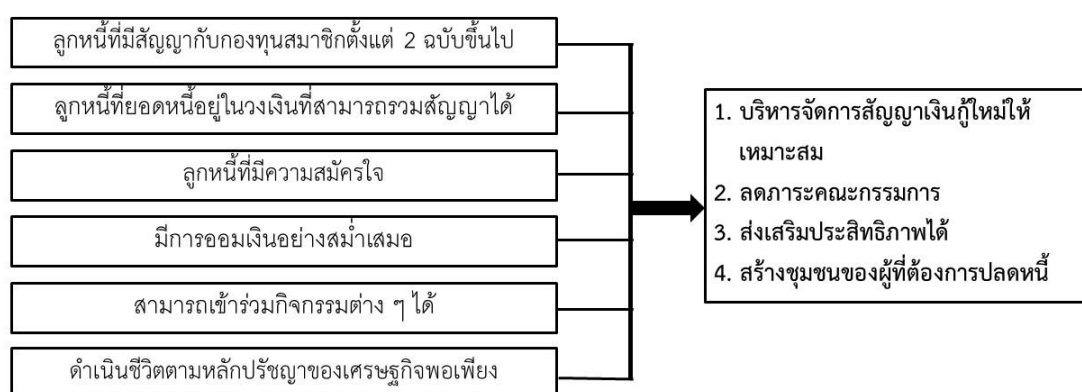
ภาพที่ 4 แผนภาพแนวทางการปฏิบัติที่ดีของสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในการแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน

2.4 แนวทางการปฏิบัติที่ดีในการคัดเลือกลูกหนี้รายใหม่เข้าเป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น

ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นมีหลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกสมาชิก 6 ข้อ ดังนี้

- 1) สมาชิกที่มีสัญญากับกองทุนสมาชิกตั้งแต่ 2 ฉบับขึ้นไป หรือครัวเรือนที่มีสมาชิกในครอบครัวเป็นหนี้กับกองทุนสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป
- 2) ลูกหนี้ที่มียอดหนี้อยู่ในวงเงินที่ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนสามารถบริหารจัดการรวมสัญญาได้และเป็นลูกหนี้ที่มีวินัยการชำระหนี้ที่ดี มีแนวโน้มที่จะลด/ปลดหนี้ได้
- 3) คัดเลือกสมาชิกที่มีความสมัครใจต่อเงื่อนไขในสัญญากู้ยืมเงินฉบับใหม่และกฎของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน
- 4) มีการออมเงินกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอย่างสม่ำเสมอ
- 5) สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นได้
- 6) มีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางการปฏิบัติที่ดีในการคัดเลือกลูกหนี้รายใหม่เข้าเป็นสมาชิก ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

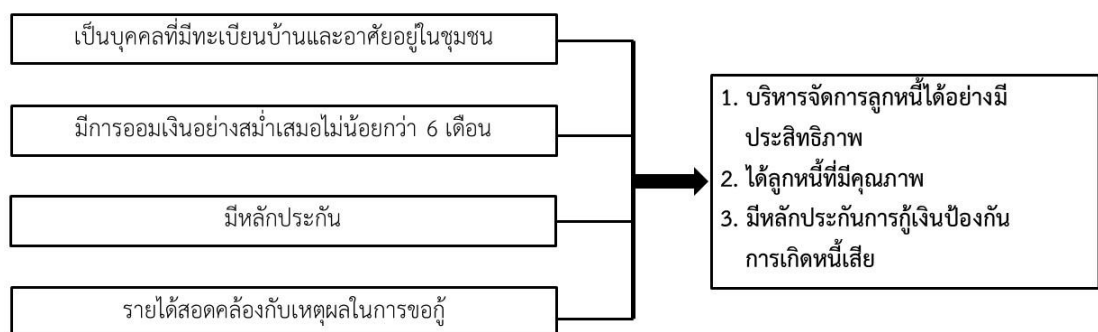
ภาพที่ 5 แผนภาพแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการคัดเลือกสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

2.5 แนวทางการคัดเลือกลูกหนี้และการบริหารงานของกองทุนสมาชิกศูนย์จัดการ กองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น

การพิจารณาลูกหนี้รายใหม่ที่เข้ามาขอกู้เงินจากคณะกรรมการกองทุน มีหลักเกณฑ์ 4 ข้อ
ดังนี้

- 1) เป็นบุคคลที่มีทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในบ้านหนองยายนุ่น หมู่ 3 ตำบลกระต๊อบ
อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
- 2) เป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองยายนุ่น และส่งเงินออม
อย่างสม่ำเสมอมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน
- 3) มีหลักประกัน โดยลูกหนี้รายใหม่สามารถเลือกใช้สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ที่ส่งเงินออม
อย่างสม่ำเสมอมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือนจำนวน 3 ราย หรือใช้ทรัพย์สินที่มีมูลค่าใกล้เคียงกับ
จำนวนเงินกู้มาค้ำประกันในวันทำสัญญา
- 4) วิเคราะห์ยอดหนี้ที่ลูกหนี้ขอกู้กับความเป็นไปได้ในการใช้คืนหนี้

แนวทางการคัดเลือกลูกหนี้ของกองทุนสมาชิกศูนย์จัดการกองทุน ชุมชนบ้านหนองยายนุ่น

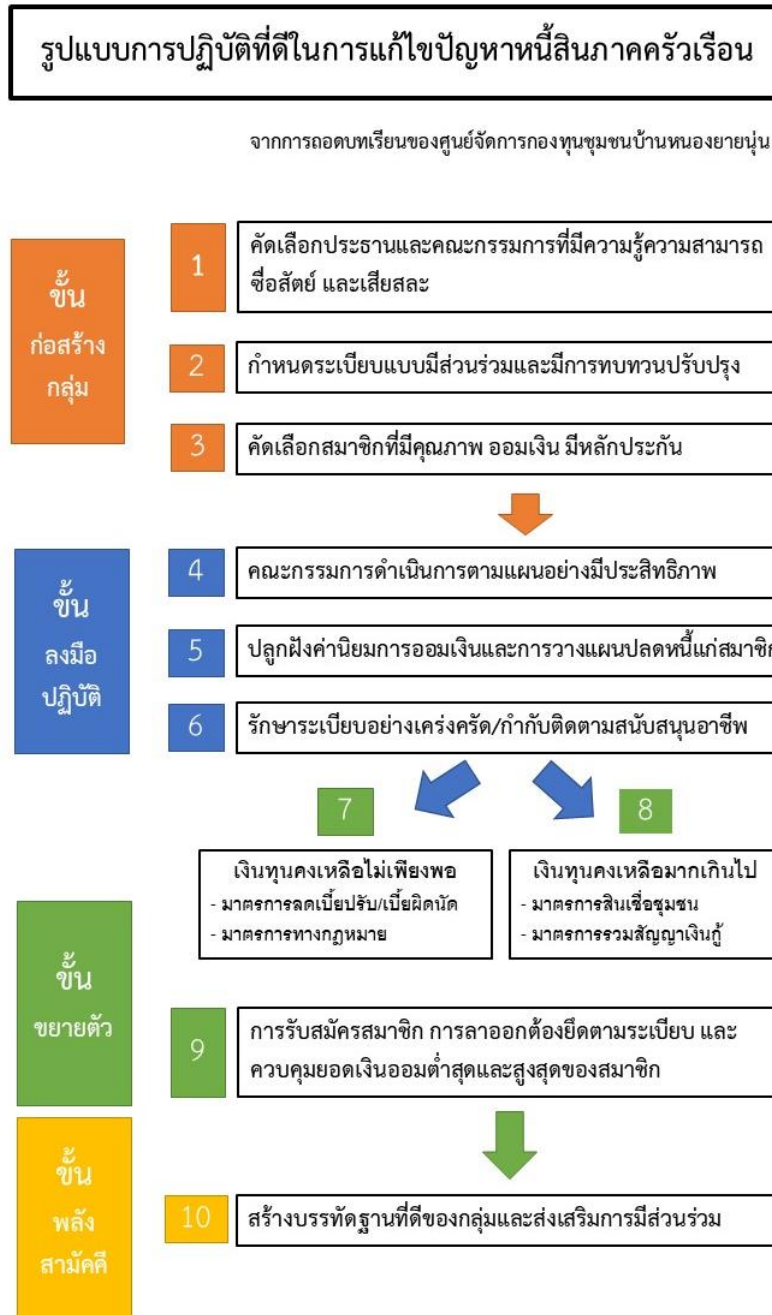
ภาพที่ 6 แผนภาพแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการคัดเลือกลูกหนี้รายใหม่ของกองทุนสมาชิก

3. รูปแบบการปฏิบัติที่ดีในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายในหมู่บ้านหนองยายนุ่น หมู่ 3 ตำบลกระต๊อบ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม และการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับชุมชน และการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มและองค์กรชุมชน ผู้วิจัยได้ถอดบทเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมมาผนวกรวมข้อมูลทฤษฎีที่ได้ศึกษาก่อนลงพื้นที่เก็บข้อมูลปฐมภูมิสร้างเป็นรูปแบบการปฏิบัติที่ดีในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน ซึ่งสรุปได้ 10 ขั้นตอน ดังนี้

1. มีกระบวนการคัดเลือกประธานและคณะกรรมการที่มีคุณสมบัติที่ดีต่อการบริหารงานกองทุนชุมชน
2. กำหนดระเบียบโดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วม มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับบริบทของกองทุนชุมชนและสมาชิก และกำหนดระยะเวลาการปรับปรุงแก้ไขระเบียบในอนาคตอย่างชัดเจน
3. การคัดเลือกสมาชิกต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน เพื่อคัดเลือกแต่สมาชิกที่ดีสามารถรักษาระเบียบ และไม่ก่อปัญหาหนี้เสียให้กับชุมชน
4. คณะกรรมการต้องดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ซื่อสัตย์สุจริต รักษากฎระเบียบอย่างเคร่งครัด และที่สำคัญต้องมีความเสียสละ
5. การปลูกฝังค่านิยมการออมเงินและการวางแผนการใช้คินหนี้
6. การรักษาระเบียบอย่างเคร่งครัด
7. การดำเนินงานหากมีเงินทุนคงเหลือไม่เพียงพอต่อการบริหารงานและการปล่อยกู้ให้ดำเนินการทางกฎหมายกับลูกหนี้ที่ผิดนัดชำระ และการระดมทุนเงินออมจากสมาชิกเพื่อเพิ่มเงินทุนหมุนเวียน
8. การดำเนินงานหากมีเงินทุนคงเหลือมากเกินไป จำนวนเงินกั้น้อย ดอกเบี้ยเงินกู้ที่เป็นรายรับของกองทุนไม่เพียงพอต่อรายจ่ายปันผล แก้ปัญหาโดยการออกมาตรการสินเชื่อ หรือการรับเป็นเจ้าของพารวมสัญญาฉบับใหม่ตามแนวทางของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน
9. ควบคุมการรับสมัครและการลาออกของสมาชิกให้อยู่ภายในระเบียบที่กำหนดไว้ สมาชิกรายใดย้ายออกจากชุมชนต้องถอนตัว และกำหนดจำนวนเงินฝากสูงสุดเพื่อป้องกันสมาชิกนำเงินจำนวนมากมาฝากเพื่อต้องการเงินปันผลจำนวนมาก หากไม่ควบคุมกองทุนชุมชนจะไม่มีระเบียบและไม่สามารถหารายได้มาจ่ายเงินปันผลให้สมาชิกได้
10. คณะกรรมการและสมาชิกต้องสร้างบรรทัดฐานทางสังคมของกองทุนชุมชนตนเอง รักษาสภาพของกองทุนชุมชนให้มีมาตรฐาน สร้างองค์ความรู้และกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและสมาชิกให้มากที่สุด เพื่อแก้ไขปัญหาองค์ความรู้สูญหายเมื่อมีการถ่ายโอนอำนาจ

ภาพที่ 7 รูปแบบการปฏิบัติที่ดีในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน

ข้อสรุปเชิงทฤษฎีจากผลการศึกษา

จากการศึกษาแนวทางการปฏิบัติที่ดีของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนสู่การแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน หมู่บ้านหนองยายนุ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เป็นการศึกษาเพื่อหาข้อสรุปจากปรากฏการณ์วิทยา เป็นกระบวนการเรียนรู้และทำความเข้าใจในการดำเนินของศูนย์จัดการ

กองทุนชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนของสมาชิกตามแนวทางการดำเนินงานที่กรมการพัฒนาชุมชนเป็นผู้กำหนด อาจมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและกลยุทธ์การดำเนินงานในพื้นที่เล็กน้อยตามบริบทของชุมชนและเพื่อการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาดังกล่าวได้ข้อสรุปเชิงทฤษฎี องค์ประกอบที่มีผลต่อการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านชุมชน

1.1 เมื่อทุกภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องชุมชน ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ชาวบ้านในชุมชนให้ความร่วมมือกับผู้นำชุมชนและการดำเนินงานของหน่วยงานราชการ มีระเบียบวินัย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกิดการเรียนรู้ เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ของชุมชนสามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลก มีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถจัดการปัญหาภายในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้ประชาชนในชุมชนมีศักยภาพในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต ส่งผลโดยตรงต่อปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนในชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนที่เป็นผู้ที่มีต้นทุนการประกอบอาชีพอยู่แล้วก็จะไม่ก่อหนี้ใหม่ อาศัยความเป็นชุมชนเข้มแข็งก็สามารถประกอบอาชีพเพื่อดำรงชีวิตและพัฒนาตนเองได้ ส่วนคนในชุมชนที่ไม่มีต้นทุนในการประกอบอาชีพแล้วก็จะเงินมาลงทุนประกอบอาชีพ ความเป็นชุมชนเข้มแข็งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมศักยภาพของลูกหนี้กองทุนชุมชนในการใช้คืนหนี้อีกด้วย

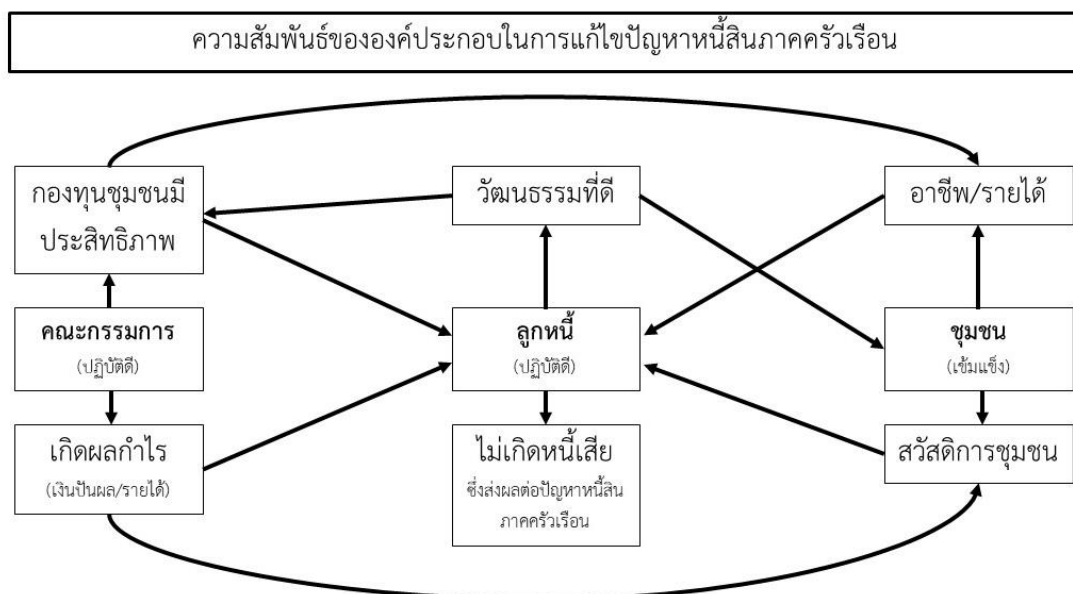
1.2 เมื่อชุมชนมีการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนเพื่อช่วยเหลือคนในชุมชน และเพื่อพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง หากประชาชนในชุมชนประสบปัญหา เช่น ภัยธรรมชาติ ราคาผลผลิตตกต่ำ หัวหน้าครอบครัวเสียชีวิต เป็นต้น สวัสดิการชุมชนจะเป็นส่วนสำคัญในการบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนให้ยังสามารถประกอบกิจการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพหารายได้ให้ยังคงอยู่ได้ และยังสร้างความสัมพันธ์ที่ดีร่วมกันให้ผู้ได้รับความเดือดร้อนรู้สึกว่าคุณต้องเป็นสมาชิกในชุมชนต่อไป

2. ด้านคณะกรรมการ เมื่อคณะกรรมการกองทุนชุมชนมีแนวทางการปฏิบัติที่ดีทั้งด้านคุณธรรมและด้านการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้คณะกรรมการได้รับความศรัทธาและได้รับความไว้วางใจ ลูกหนี้กองทุนชุมชนจะปฏิบัติตามนโยบายหรือแนวทางการปฏิบัติที่คณะกรรมการกำหนดไว้ และทำให้กองทุนชุมชน มีภาพลักษณ์ที่ดี ดึงดูดการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้กองทุนชุมชนจะเป็นกองทุนชุมชนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน เป็นแหล่งเงินทุนในระบบตามกฎหมาย ประชาชนสามารถเข้าถึงเพื่อกู้เงินไปใช้ในการประกอบอาชีพหรือการสร้างความมั่นคงในครัวเรือนได้ ไม่เกิดภาวะหนี้เสียหรือหากเกิดคณะกรรมการจะสามารถแก้ไขปัญหาภาวะหนี้เสียได้โดยราบรื่น และที่สำคัญหากมีคณะกรรมการที่ดีชุมชนจะได้รับการคืนผลกำไรจากดอกเบี้ยเงินกู้ไปจัดตั้งเป็นสวัสดิการชุมชนหรือเป็นกองทุนในการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน

3. ด้านลูกหนี้ของกองทุนชุมชน เมื่อลูกหนี้ของกองทุนชุมชนมีการวางแผนทางการเงินที่ดีของตนเองโดยสร้างวินัยทางการเงินร่วมกันจนเกิดเป็นวัฒนธรรมหรือบรรทัดฐานของกลุ่ม จะส่งผลให้เกิดการบริหารจัดการการเงินภายในครัวเรือนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีสภาพคล่องทางการเงินที่ดีขึ้น รายได้จากการประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมเพื่อจะได้รับการวางแผนการใช้จ่ายของครัวเรือนให้เหมาะสม มีการออมเงินอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดสรรรายได้เพื่อมาใช้คืนหนี้ เกิดการลดหนี้ตามสัญญาเงินกู้จนปลดหนี้ได้ในที่สุด และเมื่อลูกหนี้ในกองทุนชุมชนมีการปลดหนี้ได้จะส่งผลให้เกิดแรงบันดาลใจในการวางแผนทางการเงินที่ดีของลูกหนี้รายอื่นเพื่อให้ตนเองปลดหนี้ได้เช่นกัน ป้องกันปัจจัยที่ส่งผลให้ลูกหนี้ค้างชำระ ป้องกันการเกิดปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนในชุมชน

หากทุกองค์ประกอบของปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนตั้งแต่สภาพของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง คณะกรรมการมีแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่เหมาะสมกับบริบทของกองทุนชุมชน และลูกหนี้มีแนวทางการปฏิบัติที่ดีมีวินัยทางการเงิน จะส่งผลให้กองทุนชุมชนมีประสิทธิภาพประสิทธิผลในการดำเนินงานเป็นแหล่งเงินทุนในระบบตามกฎหมายให้ประชาชนในชุมชนได้กู้ยืมเงินไปพัฒนาตนเอง และที่สำคัญองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้เมื่อร่วมกันดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติที่ดีของตนอย่างเป็นเอกภาพ จะเกิดเป็นวัฒนธรรมหรือบรรทัดฐานที่ดีในการบริหารจัดการหนี้สินภาคครัวเรือนของคนในชุมชน ประชาชนส่วนมากปฏิบัติตามแล้วได้ผลดีจะไม่เกิดการปฏิบัติไม่ดีที่เป็นความแปลกแยก เกิดเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนให้กับประชาชนในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

ภาพที่ 8 รูปแบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน

อภิปรายผล

ส่วนที่ 1 สภาพการณ์การจัดการหนี้สินภาคครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น อำเภอคำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

สภาพการณ์ของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น

ผลการวิจัยพบว่า ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นดำเนินการโดยใช้เงินทุนหมุนเวียนจากกองทุนสมาชิกจำนวน 4 กองทุน เงินทุนหมุนเวียนรวม 8,164,554 บาท มีคณะกรรมการจำนวน 15 คน ที่มาจากคณะกรรมการกองทุนสมาชิกครบทั้ง 4 กองทุน นายณรงค์ชาญ รอดดอนไพร เป็นประธานศูนย์ฯ ทำหน้าที่บริหารงานได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมตามแนวทางการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน มีการกำหนดเงื่อนไขลูกหนี้กองทุนชุมชนที่จะเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนไว้ 5 ข้อ มีการกำหนดสิทธิประโยชน์ให้กับสมาชิกจำนวน 4 ข้อ การดำเนินงาน 3 ปี สามารถดำเนินการบริหารสัญญาให้กับสมาชิกได้จำนวน 49 ราย เป็นเงินรวม 1,998,360 บาท มีสมาชิกสามารถปลดหนี้ได้จำนวน 3 ราย จำนวนเงิน 74,500 บาท และสมาชิกทุกรายใช้หนี้ตามกำหนดในสัญญาฉบับใหม่อย่างครบถ้วนและตรงเวลาจนในปัจจุบันสามารถปลดหนี้ให้สมาชิกไปได้ จำนวนเงิน 213,326 บาท

ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนของยศ บริสุทธิ์ (2558: 2-7) ที่กล่าวว่า ชุมชนการอยู่ร่วมกันในหน่วยพื้นที่เดียวกันของประชากรสมาชิก โดยมีความสัมพันธ์หรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน มีกรอบบรรทัดฐานหรือระเบียบกฎเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกัน

ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนของยศ บริสุทธิ์ (2558) ที่กล่าวว่าชุมชน หมายถึง การอยู่ร่วมกันในหน่วยพื้นที่เดียวกันของประชากรสมาชิก มีความสัมพันธ์หรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน มีกรอบบรรทัดฐานหรือระเบียบกฎเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกัน และเสรี พงศ์พิศ (2556: 81-82) ที่กล่าวว่า การรวมกลุ่มเป็นสมาคมต่าง ๆ ของคนอาชีพเดียวกัน หรือ มีความสนใจร่วมกัน สิ่งที่ทำให้เกิดชุมชน คือ ความสัมพันธ์และเครือข่ายทางสังคมของสมาชิก การสื่อสาร การไปมาหาสู่ หรือการสัมพันธ์กันทางเครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่ จนเกิดชุมชน

ผลการศึกษาสอดคล้องกับการบริหารจัดการหนี้โดยกระบวนการ 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา ของกรมการพัฒนาชุมชน (2560) ที่กำหนดแนวทางการบริหารจัดการหนี้ผ่านศูนย์จัดการกองทุน ชุมชนและการส่งเสริมของคณะกรรมการศูนย์ บริหารสัญญาของลูกหนี้ที่มีอยู่กับกองทุนชุมชน มากกว่า 2 สัญญาขึ้นไปให้เหลือเพียง 1 สัญญาต่อ 1 ครั้วเรือน

ผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการศึกษาของรัชฎาภรณ์ บุตรคำโชติ (2560) ที่กล่าวว่า กระบวนการบริหารจัดการหนี้และปัจจัยความสำเร็จที่ทำให้ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนสามารถบริหารจัดการหนี้ไปสู่ 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา มีกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างความรู้ความเข้าใจ 2) การสำรวจและจัดทำฐานข้อมูล 3) การวิเคราะห์ข้อมูล 4) การบริหารจัดการหนี้ 5) การสนับสนุนอาชีพแก่ครัวเรือนเป้าหมายและการติดตามรายงานผล

ผู้วิจัยมีความเห็นในงานวิจัยคือ การดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนถือได้ว่าเป็นการจัดตั้งชุมชนขึ้นมาใหม่ มีประชากรที่ชัดเจนจากการรวมกลุ่มของผู้ที่มีความสนใจในการลด/ปลดหนี้ โดยใช้กระบวนการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนของกรมการพัฒนาชุมชนมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานร่วมกันของชุมชนให้ประสบความสำเร็จ

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานและแนวทางการแก้ไข

ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น มีปัญหาอุปสรรคจำนวน 4 ข้อ และสามารถวางแผนแนวทางแก้ไขได้ประสบความสำเร็จแล้ว ดังนี้

1) ปัญหาการจัดหาสมาชิกในปีแรกของการดำเนินงาน แก้ปัญหาโดยการใช้ตัวแทน คณะกรรมการหมู่บ้านหนองยายนุ่นและคณะกรรมการจากกองทุนสมาชิกฯ ที่เป็นลูกหนี้ และมี

สัญญาเงินกู้มากกว่า 1 สัญญา จำนวน 15 ราย เข้าเป็นสมาชิกในปีแรก เพื่อเป็นตัวอย่างและทดลองแนวทางให้ประสบความสำเร็จ

2) ปัญหากฎ ระเบียบ ไม่สามารถปฏิบัติได้จริงและเป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน แก้ปัญหาโดยการร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาชุมชน เพื่อกำหนดกฎ ระเบียบของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น ให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น คณะกรรมการสามารถดำเนินงานได้อย่างสะดวก คล่องตัว และไม่ผิดระเบียบการดำเนินงานที่กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดไว้

3) ปัญหาการจัดการยอดสมาชิกใหม่ในแต่ละปีงบประมาณ แก้ปัญหาโดยการประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาชุมชน เพื่อกำหนดยอดสมาชิกที่ไม่ส่งผลกระทบต่อจำนวนเงินหมุนเวียนคงเหลือและไม่ผิดหลักเกณฑ์ตัวชี้วัดงบประมาณสนับสนุนจากทางราชการ

4) ปัญหารายรับของกองทุนสมาชิกลดลง แก้ปัญหาโดยการประชุมสรุปผลรายรับจากอัตราดอกเบี้ย เปรียบเทียบกับรายจ่ายของกองทุน

ผลการศึกษาค้นคว้าคล้อยกับหลักการพัฒนาชุมชนของณัฐวุฒิ ทรัพย์อุปลัมภ์ (2558: 131-133) ที่กล่าวว่า หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา จะเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และหลักการค้นหาและพัฒนาผู้นำ เพราะผู้นำจะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จ

ผู้วิจัยมีความเห็นในงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น ว่าการแก้ปัญหาต่าง ๆ นั้นไม่จำเป็นต้องมีกระบวนการที่ซับซ้อน เพียงแค่ใช้การมีส่วนร่วมและกระบวนการประชุมระดมความคิดเห็นค้นหาสาเหตุของปัญหา จากนั้นอาศัยหลักการมีส่วนร่วมอีกเช่นเคยในการแก้ไขปัญหาตามสาเหตุ แต่มีประเด็นสำคัญคือปัจจัยสนับสนุนจากภายนอก เช่น หน่วยงานราชการ ที่หากไม่มีความเข้าใจในกระบวนการส่งเสริมชุมชนและไม่มีความยืดหยุ่นในการทำงาน อาจส่งผลเสียให้กับการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนของประชาชนอีกด้วย

ส่วนที่ 2 แนวทางการปฏิบัติที่ดีในการแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน หมู่บ้านหนองยาย นุ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น มีการวางแผนทางปฏิบัติที่ดีในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนให้กับประชาชนครอบคลุมทุกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของคณะกรรมการ สมาชิก และการสนับสนุนจากภายนอก โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ถอดบทเรียนความสำเร็จของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น จำแนกออกเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดี 5 หัวข้อ ดังนี้

1. แนวทางปฏิบัติของชุมชนบ้านหนองยายนุ่น

หมู่บ้านหนองยายนุ่น หมู่ 3 ตำบลกระต๊อบ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มีแนวทางการปฏิบัติของชุมชนเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน จำนวน 2 หัวข้อสำคัญ คือ การสร้างชุมชนเข้มแข็ง และการจัดตั้งสวัสดิการชุมชน โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1.1 สร้างชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวทาง 5 ข้อ คือ 1) คัดเลือกผู้นำชุมชนที่เป็นคนดี มีความสามารถ 2) ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในหมู่บ้าน/ชุมชน 3) การส่งต่อข้อมูลเพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนา 4) ใช้กระบวนการทางสังคมหล่อหลอมสมาชิก และ 5) ส่งเสริมการใช้แรงงานท้องถิ่น

1.2 จัดตั้งสวัสดิการชุมชนให้ครอบคลุมกับการดำเนินชีวิตของชุมชน ตั้งแต่ เกิด เจ็บป่วย ชราภาพ ไปจนถึงเสียชีวิต โดยการนำรายได้จากดอกเบี้ยของกองทุนชุมชนมาจัดตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อตอบแทนสมาชิก

ผลการวิจัยสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ในเรื่องของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และ สังคมให้นานที่สุด

ผลการวิจัยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2564) ที่กล่าวว่า เพื่อให้คนไทยมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้รับความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ ผู้ด้อยโอกาสได้รับการพัฒนาศักยภาพ รวมทั้งชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้

ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดสวัสดิการชุมชนของนิชชา โมราถบและคณะ (2561) ที่กล่าวว่า สวัสดิการชุมชนว่าเป็นพลังขับเคลื่อนในการปฏิรูประบบสวัสดิการพื้นฐานของสังคมไทย ส่งเสริมให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูล การดูแลซึ่งกันและกัน และยังเป็นการสร้างสรรค์ระบบประกัน

ความมั่นคงของชีวิตของชุมชนท้องถิ่น สร้างความเป็นอยู่ที่ดีของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่นและสังคม
ฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่นให้อยู่ร่วมกันด้วยความผาสุก

ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดสวัสดิการชุมชนของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2561:

4) ที่กล่าวว่าสวัสดิการชุมชนเป็นการสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน รวมไปถึงทุก
กิจกรรมที่ส่งผลให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในรูปของสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ การช่วยเหลือ
เกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย มีรูปแบบและวิธีการ
ที่หลากหลาย สร้างรายได้ลดภาระรายจ่ายเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน

2. แนวทางการปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น

มีการวางแผนการปฏิบัติไว้ 7 ข้อ คือ 1) มีการวางแผนดำเนินงาน 2) จัดประชุมอย่างสม่ำเสมอ
3) รักษากฎ ระเบียบอย่างเคร่งครัด 4) พัฒนาความรู้ความสามารถอยู่เสมอ 5) ประสานงาน
หน่วยงานภายนอก 6) สร้างการบูรณาการในการทำงานร่วมกันระหว่างกองทุนสมาชิกอย่างมีเอกภาพ
7) บริหารงานอย่างโปร่งใส

ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนของณัฐวุฒิ ทรัพย์อุปลัมภ์ (2558:

131-133) ที่กล่าวว่าเมื่อชุมชนเกิดขึ้นแล้วต้องมีการพัฒนาเพื่อให้ชุมชนยังสามารถคงอยู่ คนในชุมชน
มีความสุข และดึงดูดประชากรเข้ามาในชุมชนเพิ่มเติม โดยสอดคล้องกับหลักการพัฒนาชุมชน
3 หลักการ คือ 1) หลักการค้นหาและพัฒนาผู้นำ โดยผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติที่เพียบพร้อมและพัฒนา
ตนเองอยู่เสมอ 2) หลักการประสานงาน เป็นการสร้างความร่วมมือ เกิดประสิทธิภาพ ลดความ
ซ้ำซ้อน ประหยัดแรงงาน งบประมาณ ทรัพยากร และ 3) หลักการบูรณาการ เป็นการผสมผสาน
องค์ประกอบต่าง ๆ ของการพัฒนาชุมชน ให้เป็นเอกภาพ

3. แนวทางการปฏิบัติที่ดีของสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น

มีจำนวน 6 ข้อ คือ 1) ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ออมเงินอย่างสม่ำเสมอ
3) ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข 4) สร้างวัฒนธรรมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 5) ตั้งปณิธานในการปลดหนี้
และ 6) มีการวางแผนการปลดหนี้

ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนของ

กรมการพัฒนาชุมชน (2560) ที่กำหนดหลักเกณฑ์การพัฒนาความรู้ให้กับสมาชิกศูนย์จัดการกองทุน
ชุมชนรายใหม่ ต้องผ่านการอบรมตามเนื้อหาที่กำหนด ดังนี้ 1) ศาสตร์พระราชากับการน้อมนำหลัก
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต 2) การเชื่อมโยงและสร้างโอกาสการ
พัฒนาเศรษฐกิจฐานราก (3) การสร้างวินัยทางการเงิน 4) การจัดทำบัญชีครัวเรือน 5) การส่งเสริม
การออม 6) การวิเคราะห์/วางแผนการใช้จ่ายทางการเงิน 7) การปรับพฤติกรรมทางการเงิน 8) การ
ส่งเสริมการบริหารจัดการหนี้

ผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Achille Jean, Jaza Folefack, Josephine Sandrine and Mahbou Tegua (2559) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการชำระหนี้โดยการชำระเงินตามสัญญาในสถาบันการเงินระดับจุลภาคทางตอนเหนือของประเทศแคเมอรูน พบปัจจัยที่ส่งผลต่อการชำระหนี้สินภาคครัวเรือนตามเวลา 6 ปัจจัย คือ จำนวนคนในครัวเรือนน้อย รายได้สูง มีการลดค่าใช้จ่าย มีการจัดการสินเชื่อ เป็นคนโสด และคนกู้เงินไปทำฟาร์ม

4. แนวทางการปฏิบัติที่ดีในการคัดเลือกลูกหนี้รายใหม่เข้าเป็นสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น ได้กำหนดเป็นหลักเกณฑ์จำนวน 6 ข้อ ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลลูกหนี้ในกองทุนสมาชิก เพื่อค้นหาสมาชิกที่มีสัญญากับกองทุนสมาชิกตั้งแต่ 2 ฉบับขึ้นไป 2) จัดประเภทลูกหนี้ 3) คัดเลือกสมาชิกที่มีความสมัครใจ 4) มีการออมเงินกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอย่างสม่ำเสมอ 5) สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นได้ 6) มีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวทางการคัดเลือกสมาชิกของกรมการพัฒนาชุมชน (2560) ที่กำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกสมาชิก ที่คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนต้องดำเนินการเป็นกระบวนการ ดังนี้ 1) สำรวจและจัดทำฐานข้อมูลลูกหนี้ 2) วิเคราะห์ข้อมูลและจัดประเภทลูกหนี้ 3) จัดหากองทุนรับผิดชอบ 4) การบริหารจัดการหนี้ และ 5) การสนับสนุนครัวเรือนเป้าหมาย

5. แนวทางการคัดเลือกลูกหนี้และการบริหารงานของกองทุนสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น ได้กำหนดเป็นหลักเกณฑ์จำนวน 4 ข้อ ดังนี้ 1) เป็นบุคคลที่มีทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในบ้านหนองยายนุ่น หมู่ 3 ตำบลกระต๊อบ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม 2) เป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองยายนุ่น และส่งเงินออมอย่างสม่ำเสมอมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน 3) มีหลักประกัน (ผู้ค้ำประกัน, ทรัพย์สิน) และ 4) วิเคราะห์ยอดหนี้ที่ลูกหนี้ชื้อกู้กับความเป็นไปได้ในการใช้คืนหนี้

ผลการวิจัยสอดคล้องกับหลักการบริหารสินเชื่อของธนาคารกสิกรไทย (2558) ที่กำหนดหลักในการพิจารณาการปล่อยสินเชื่อตาม หลักเกณฑ์ 5 ข้อที่ธนาคารให้ความสำคัญ หรือหลัก 5C ดังนี้ 1) อุปนิสัยของลูกค้ำ (CHARACTER) เพราะนิสัยสะท้อนถึงความสามารถในการบริหารจัดการธุรกิจ และพฤติกรรมด้านการเงิน 2) เงินทุน (CAPITAL) ผู้กู้ต้องมีเงินทุนส่วนตัวมาลงทุนด้วย หรือมีกำไรสะสมมาจากการประกอบธุรกิจมาลงทุน 3) ความสามารถในการชำระหนี้ (CAPACITY) พิจารณาว่าธุรกิจมีความสามารถในการชำระหนี้คืนแค่ไหนจากรายได้ของธุรกิจหลังหักค่าใช้จ่ายแล้ว ต้องเหลือเพียงพอชำระหนี้ทั้งหมดในแต่ละเดือน 4) หลักประกัน (COLLATERALS) หลักประกันที่ดีที่สุดสำหรับการขอสินเชื่อ คือ สถานประกอบการ รองลงมา คือ ที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง หรือเครื่องจักร

5) เงื่อนไข (CONDITION) คือ เงื่อนไขในการใช้วงเงินที่ธนาคารกำหนดขึ้นสำหรับผู้กู้แต่ละรายให้ปฏิบัติตาม

ผลการวิจัยสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การบริหารความเสี่ยงของสินเชื่อชุมชนของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ม.ป.พ.: 25-29) ในข้อ 3) การพิจารณาโครงการและอนุมัติเงินกู้ยืมนั้น เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงในหนี้ค้ำชำระหนี้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอาจพิจารณาโดยใช้หลักเกณฑ์ ดังนี้ (1) ประวัติ (อุปนิสัย/ความน่าเชื่อถือ ฯลฯ) ความชำนาญในการประกอบอาชีพ (2) หลักประกัน (3) ความสามารถในการชำระหนี้ (4) เงินทุนของผู้กู้ (5) เหตุการณ์ที่เฝ้าระวังควบคุมได้/ความเสี่ยงที่เกิดจากการลงทุน

ผู้วิจัยมีความเห็นในงานวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน หมู่บ้านหนองยายนุ่น ตำบลกระดี่บ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม การปฏิบัติของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน ไม่ว่าจะเป็น คณะกรรมการ สมาชิก หรือลูกหนี้กองทุนชุมชนที่ยังไม่ได้เข้าเป็นสมาชิก แนวทางปฏิบัติส่วนใหญ่ล้วนแล้วแต่เป็นแนวทางปฏิบัติทั่วไปที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกองทุนชุมชนต้องปฏิบัติตาม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและพบว่าสิ่งที่หมู่บ้านหนองยายนุ่นและศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นมีข้อแตกต่างจากหลักเกณฑ์ปฏิบัติทั่วไป คือ การคัดเลือกผู้นำที่เป็นคนดี มีความสามารถ และการสร้างวัฒนธรรมการเป็นหนี้ที่ดีของคนในชุมชนนี้ ที่ทุกคนต้องออมเงินอย่างสม่ำเสมอ และการปลูกฝังให้ทุกคนมีปณิธานในการปลดหนี้ตั้งแต่ได้รับเงินกู้ ซึ่งในส่วนนี้เองที่ส่งผลให้บ้านหนองยายนุ่น ไม่ประสบปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น

ส่วนที่ 3 รูปแบบการปฏิบัติที่ดีในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สภาพการณ์ และแนวทางการปฏิบัติที่ดีของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น ทำให้สร้างรูปแบบการปฏิบัติที่ดีของกองทุนชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน และส่งเสริมการดำเนินงานของกองทุนชุมชนให้เข้มแข็ง เป็นที่พึ่งในเรื่องของเงินทุนให้กับคนในชุมชนได้ โดยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน 10 กระบวนการ ดังนี้

- 1) ขั้นก่อสร้างกลุ่ม ประกอบด้วย 3 กระบวนการ คือ การคัดเลือกคณะกรรมการที่ดี การกำหนดกฎ ระเบียบให้ดี โดยอาศัยการมีส่วนร่วม และการกำหนดเกณฑ์การกู้เงินของสมาชิก
- 2) ขั้นลงมือปฏิบัติ ประกอบด้วย 3 กระบวนการ คือ คณะกรรมการมีการวางแผนและดำเนินการตามอย่างมีประสิทธิภาพ ปลูกฝังค่านิยมการออมเงินและการวางแผนปลดหนี้ให้สมาชิก และรักษากฎ ระเบียบอย่างเคร่งครัด

3) **ขั้นขยายตัว** ประกอบด้วย 3 กระบวนการ คือ การบริหารเมื่อเงินทุนหมุนเวียนน้อย การบริหารเมื่อเงินทุนหมุนเวียนมากเกินไป และการควบคุมสมาชิก

4) **ขั้นพลังสามัคคี** ประกอบด้วย 3 กระบวนการ คือ การสร้างบรรทัดฐานที่ดีและการมีส่วนร่วมของคนในกลุ่ม

ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาศักยภาพขององค์กรชุมชนของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2540: 19) ที่กำหนดขั้นตอนการพัฒนาไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. **ขั้นก่อสร้างกลุ่ม** วิเคราะห์ชุมชนจากคนในชุมชนค้นหาปัญหาและสร้างความเข้าใจต่อปัญหาอย่างถูกต้องและมีเอกภาพ ค้นหาทางเลือกทำกิจกรรมด้วยการระดมความคิดเห็น เพื่อแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมกับบริบทของชุมชน

2. **ขั้นลงมือปฏิบัติการ** เป็นการพัฒนาความเข้มแข็งให้กับองค์กรชุมชน (group process) สร้างการพึ่งพาตนเอง ใช้ทรัพยากรในชุมชนและความพยายามของตนเองให้มากที่สุด สร้างโอกาสของการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน

3. **ขั้นขยายตัว** โดยลักษณะการขยายตัวขององค์กรชุมชนนั้นจะมีอยู่ 2 ทิศทาง ทิศทางแรกคือการขยายกิจกรรม และอีกทิศทางเป็นการขยายแนวคิดและกิจกรรมของพื้นที่ ซึ่งหมายถึงการถ่ายทอดบทเรียนไปยังพื้นที่ข้างเคียง

4. **ขั้นพลังสามัคคี** ซึ่งเป็นพลังที่เกิดจากการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งแล้ว จะสามารถระดมความร่วมมือของกลุ่มบุคคลภายนอกที่เรียกว่า “องค์กรพันธมิตร” ในการสนับสนุนองค์กรชุมชนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดพลังในลักษณะของการต่อรองได้

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการพัฒนาศักยภาพขององค์กรชุมชนของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น มาสังเคราะห์กับข้อมูลแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน หมู่บ้านหนองยายนุ่น ตำบลกระต๊อบ อำเภอคำพ่วงแสน จังหวัดนครปฐม จึงได้เป็นรูปแบบการปฏิบัติที่ดีในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนเพื่อเป็นแนวทางให้ชุมชนที่มีกองทุนชุมชนมากกว่า 2 กองทุนขึ้นไป และในชุมชนมีลูกหนี้ที่มีสัญญาเกินกว่า 1 สัญญาเป็นจำนวนมาก เป็นปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนของชุมชน นำไปประยุกต์ใช้ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 จากผลการศึกษาพบว่า การปลูกฝังการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สร้างนิสัยการออมเงินและการวางแผนการปลดหนี้ เป็นการดำเนินการจัดการอบรมโดย

อาศัยการสนับสนุนงบประมาณภาครัฐ ซึ่งทางชุมชนสามารถดำเนินการเองได้โดยใช้กระบวนการทางสังคม สร้างตัวอย่าง สร้างวัฒนธรรมของกองทุน จะส่งผลให้ลูกหนี้มองเห็นข้อดีและปรับพฤติกรรมตามแบบอย่างที่ดีและสังคมไปเองโดยไม่จำเป็นต้องจัดการอบรม

1.2 การบริหารสัญญาฉบับใหม่ของสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนเป็นการใช้เงินทุนหมุนเวียนคงเหลือของกองทุนสมาชิกมาบริหารยอดหนี้ใหม่ให้กับสมาชิก ดังนั้นหากหน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแลต้องการจำนวนการบริหารสัญญาให้กับสมาชิกจำนวนมาก ภาครัฐควรสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนให้กับศูนย์จัดการกองทุนชุมชนตามจำนวนยอดเงินในสัญญาฉบับใหม่ของสมาชิกเพื่อไม่เป็นการผลักภาระให้กับชุมชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผู้วิจัยเห็นว่าควรศึกษาศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่ไม่ประสบความสำเร็จ ถึงปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการดำเนินการ เนื่องจากศูนย์จัดการกองทุนชุมชนมีอยู่ทั่วประเทศอย่างน้อยอำเภอละ 1 แห่ง ยกเว้นกรุงเทพมหานคร จัดตั้งขึ้นพร้อม ๆ กันในช่วงปี 2560 มีการอบรมให้ความรู้จากหลักสูตรเดียวกัน เพื่อให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนให้กับคนในหมู่บ้านชุมชน แต่มีศูนย์จัดการกองทุนชุมชนจำนวนไม่มากที่สามารถนำกระบวนการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนมาแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนได้ประสบความสำเร็จ

2.2 ผู้วิจัยเห็นว่าควรศึกษาเปรียบเทียบบริบทของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่ดำเนินการประสบความสำเร็จ เพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนที่แตกต่างกัน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกวรรณ สุขเสาร์. (2558). "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้าที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จังหวัดเชียงใหม่." รายงานการค้นคว้าอิสระ สาขาวิชาธุรกิจเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2561). **สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน,แนวทางการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ประจำปี 2561**. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน.
- กรมการพัฒนาชุมชน สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน. (2560). **แนวทางการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน.
- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สำนักนโยบายและมาตรฐาน. (2563). **คู่มือระบบบัญชีสหกรณ์ออมทรัพย์**. เข้าถึงเมื่อ 16 ธันวาคม. เข้าถึงได้จาก https://www.cad.go.th/ewt_dl_link.php?nid=35046&filename=accounting_system
- กฤษฎา สังขมณี. (2550). **การจัดการสินเชื่อ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- กวิณ มุสิก สุธนนี่ เมธิโยธิน และบรรพต วิรุณราช. (2562). "แนวทางการบริหารหนี้สินเกษตรกรไทย." **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.**, 7, 1 (มกราคม-กุมภาพันธ์): 111-125.
- กันย์กัญญา ใจการวงศ์สกุล และเทพ วงศ์สุภา. (2560). "สถานการณ์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหา หนี้สินครัวเรือนของประชาชน ตำบลบ้านม่วง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา." **วารสารรามคำแหง ฉบับนิติศาสตร์**, 6, 1 (มกราคม – มิถุนายน): 21-52.
- จรรยา ภัทรธีรานันท์. (2546). **ปัญหาหนี้เสียของสถาบันการเงินในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ**. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จินตนา กาศมณี. (2556). "การจัดสวัสดิการชุมชนโดยภาคประชาชนในกรุงเทพมหานคร:กรณีศึกษาเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน เขตคันนายาว". วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก.
- ชัยยุทธ วัชรานนท์. (2546). **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์การพิมพ์.
- ชัยวัฒน์ หนอรัตน. (2546). **เศรษฐกิจและสวัสดิการชุมชน : การบริหารที่ชุมชนเป็นฐาน**.

กรุงเทพมหานคร: สรางสรรค์.

ณัฐวุฒิ ททรัพย์อุปลัมภ์. (2558). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. จันทบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง. (2556). **ชุมชน**. สงขลา: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.

ตรีรพีภัทร์ สุขสมเกษม. (2559). "ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนในเขตเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี." สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหาร สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธนาคารกสิกรไทย. (2558). **5C รู้ทันแบงค์ ดูอะไรก่อนปล่อยกู้**. เข้าถึงเมื่อ 11 ธันวาคม. เข้าถึงได้จาก <https://kasikornbank.com/th/business/sme/KSMEKnowledge/article/FinancialTips/Pages/5C.aspx>

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2563). **เงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือนจำแนกตามวัตถุประสงค์**. เข้าถึงได้จาก https://www.bot.or.th/App/BTWS_STAT/statistics/ReportPage.aspx?reportID=891&language=th&fbclid=iwar0vow7kttksxdudjznyx0zxe1s2mum6rdjovli27vygtupydntcezaefkm

นริศรินทร์ พันธเพชร. (2554). "ความสำเร็จของกองทุนสวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษากองทุน สวัสดิการชุมชนของโรงเรียนมัธยมวัดราชบพิธ อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร." รายงานการศึกษาอิสระ มหาวิทยาลัยสาขารัฐศาสตร์บัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

นิชชา โมราถบ และคณะ. (2561). **การติดตามและประเมินผลอย่างกัลยาณมิตรในการจัดสวัสดิการสังคมแบบมีส่วนร่วมของภาครัฐ : กรณีศึกษาตำบลสันทรายงาม อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย**. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.

ประภาส ปิ่นตบแต่ง สุภา ไยเมือง และบุญชูร แก้วส่อง. (2546). **การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาส : กลุ่มเกษตรกร**. กรุงเทพมหานคร: เอดิชั่นเพรส โปรดักส์.

พงษ์นรินทร์ อัสวเศรษฐี และคณะ. (2541). **กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและกิจกรรมเครือข่ายกรมการพัฒนาชุมชน**. เข้าถึงเมื่อ 12 ธันวาคม. เข้าถึงได้จาก <https://district.cdd.go.th/banthakhun/services/ความเป็นมาและแนวคิด/>

พรรณทิพย์ เพชรมาก. (2545). **สวัสดิการชุมชน แก้น้อยอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน).

พิทักษ์ ศิริวงศ์. (2547). "ทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) วิธีวิทยาการวิจัยเพื่อสร้างทฤษฎีในการพัฒนาประเทศ." **วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร** เมษายน - กันยายน: 13-21.

ยศ บริสุทธิ์. (2558). **การศึกษาชุมชน : แนวคิดฐานการวิจัย และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์**. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ยินดี ชาญณรงค์ วราภรณ์ เทพสมัญญ์พร และสมบุรณ์ สุขสำราญ. (2561). "แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการสินเชื่อของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูจังหวัดภาคใต้ฝั่งทะเลอันดามัน." **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต**, 14, 12 (กรกฎาคม – ธันวาคม): 42-70.
- “ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580)” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 135, ตอนที่ 82 ก (13 ตุลาคม 2561): 8 - 12.
- รัชฎาภรณ์ บุตรคำโชติ. (2560). "ปัจจัยความสำเร็จของโครงการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ 1 คริวเรือน 1 สัญญา ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน." สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ราชบัญญัติเทศบาล. (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วรรณภา วงศ์สุวรรณ และคณะ. (2559). "แนวทางการแก้ไขปัญหาภาระหนี้สินสะสมของเกษตรกรลูกค้ำธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย." **การประชุมสวนสุนันทาวิชาการระดับชาติ ด้าน “การวิจัยเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน” ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2559**: 343-350.
- วรรณภา หาญนอก. (2563). **ข้อมูลเงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือน หรือ “หนี้ครัวเรือน” ล่าสุดในไตรมาส 2/2563**. เข้าถึงเมื่อ 11 พฤศจิกายน. เข้าถึงได้จาก <https://www.phoenixproperty.co.th/blogs/news/4695>
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2558). **คู่มือการรับรองสถานภาพ การเป็นองค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักสนับสนุนสภาองค์กรชุมชน.
- สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2540). **องค์กรชุมชน : กลไกเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท แพลน พรินติ้ง จำกัด.
- สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. **คู่มือการบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายใน กองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง**. เข้าถึงเมื่อ 11 ธันวาคม. เข้าถึงได้จาก <http://www.villagefund.or.th/document/คู่มือบริหารความเสี่ยง>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2563). **คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี**. เข้าถึงเมื่อ 15 พฤศจิกายน. เข้าถึงได้จาก https://www.thaigov.go.th/uploads/document/66/2019/07/pdf/Doc_20190725085640000000.pdf

- สุพิชญ์ชญา เหล่าธรรมทัศน์. (2551). **เอกสารประกอบคำสอนวิชา บข. 201 การบัญชี**. ภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสรี พงศ์พิศ. (2556). **ร้อยคำที่ควรรู้**. กรุงเทพมหานคร: พลังปัญญา.
- โสภณ รัตนากร. (2551). **คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องหุ้นส่วนและบริษัท**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ.
- โสมรัมย์ จันทรัตน์ และคณะ. (2562). "เข้าใจพลวัตนี้ครัวเรือนไทยผ่าน Big Data ของเครดิตบูโร." **aBRIDGED**, 9.
- อุทัย ปริญาสุทธีรัตน์. (2561). **การจัดการชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Cambridge University. (2003). **Cambridge Advance Learners Dictionary**. Cambridge: Cambridge University.
- Jean, A., Folefack, J., Sandrine, J., and Tegua, M. (2016). "FACTORS INFLUENCING LOAN REPAYMENT BY CREDIT BENEFICIARIES OF MICROFINANCE INSTITUTIONS IN THE FAR NORTH REGION, CAMEROON." **RJOAS**, 51, 3 (March): 44 - 51.
- Nawai, N., Noor, M., and Shariff, M. (2012). "Factors affecting repayment performance in microfinance programs in Malaysia." **Procedia - Social and Behavioral Sciences**, 62, 2 (October): 806 - 881.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง แนวทางการปฏิบัติที่ดีของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนสู่การแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน
หมู่บ้านหนองยายนุ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม : การศึกษาด้วยการสร้างทฤษฎีฐานราก

.....
สำหรับเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนและคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น
คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์การจัดการหนี้สินภาคครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน
บ้านหนองยายนุ่น
- 2) เพื่อศึกษาการปฏิบัติที่ดีในการแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุน
ชุมชนบ้านหนองยายนุ่น

2. คำตอบจากการสัมภาษณ์เพื่อให้ทราบ

เพื่อให้ทราบสภาพการณ์การจัดการหนี้สินภาคครัวเรือนและแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการ
แก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น

3. แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อคำถามในการสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ .....

ตำแหน่ง .....

วุฒิการศึกษา.....

ประสบการณ์การทำงาน.....

.....

วันที่สัมภาษณ์.....เวลา.....น.

ตอนที่ 2 ข้อคำถามในการสัมภาษณ์

1. ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนและสาเหตุของปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนในหมู่บ้านหนองยายนุ่น
.....
.....
2. แนวทางการบริหารงาน/กำกับดูแลศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น และแนวทางการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภายนอก ของคณะกรรมการ
.....
.....
3. แนวทางการตรวจสอบสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการบริหารจัดการหนี้โดยศูนย์จัดการกองทุนชุมชนตามเป้าหมายที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด
.....
.....
4. แนวทางการบริหารสัญญาเงินกู้ฉบับใหม่หลังปรับเป็น 1 ครัวเรือน 1 สัญญา
.....
.....
5. แนวทางการแก้ไขปัญหาให้กับสมาชิกผิดนัดชำระหรือได้รับความเดือดร้อน
.....
.....
6. ปัญหา อุปสรรคในการจัดตั้งและดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น และแนวทางแก้ไข
.....
.....
7. แนวทางการดำเนินงานหากไม่มีการสนับสนุนจากภายนอก
.....
.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง แนวทางการปฏิบัติที่ดีของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนสู่การแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือน
หมู่บ้านหนองยายนุ่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม : การศึกษาด้วยการสร้างทฤษฎีฐานราก

.....
สำหรับสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่นและลูกหนี้กองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์การจัดการหนี้สินภาคครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น
- 2) เพื่อศึกษาการปฏิบัติที่ดีในการแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น

2. คำตอบจากการสัมภาษณ์เพื่อให้ทราบ

เพื่อให้ทราบสภาพการณ์การจัดการหนี้สินภาคครัวเรือนและแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการแก้ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น

3. แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อคำถามในการสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ .....

อาชีพ .....

วุฒิการศึกษา .....

ตำแหน่ง/บทบาทในหมู่บ้าน .....

วันที่สัมภาษณ์.....เวลา.....น.

ตอนที่ 2 ข้อคำถามในการสัมภาษณ์

1. ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนและสาเหตุของปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนในหมู่บ้านหนองยายนุ่น

.....

.....

2. ความต้องการการสนับสนุนของสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนจากชุมชน คณะกรรมการและจากหน่วยงานภายนอก

.....

.....

3. แนวทางการเป็นสมาชิกที่ดีของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น

.....

.....

4. แนวทางการบริหารสัญญาเงินกู้ฉบับใหม่หลังปรับเป็น 1 ครัวเรือน 1 สัญญา

.....

.....

5. แนวทางการแก้ไขปัญหาเมื่อผิดนัดชำระหรือได้รับความเดือดร้อน

.....

.....

6. ข้อดีข้อเสียของการจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองยายนุ่น

.....

.....

7. แนวทางการดำเนินงานหากไม่มีการสนับสนุนจากภายนอก

.....

.....

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	พงศธร ชินวงศ์
วัน เดือน ปี เกิด	3 สิงหาคม 2536
สถานที่เกิด	จังหวัดนครปฐม
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2558 สำเร็จการศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2562 ศึกษาต่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่อยู่ปัจจุบัน	62/1 ม.2 แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

